

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

#rodinyvkrajích

Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023)

Obsah

Úvod.....	3
1 Rodinná politika na úrovni státu.....	5
2 Rodinná politika na úrovni hl. m. Prahy.....	6
3 Rodinná politika na úrovni městských částí hl. m. Prahy.....	8
4 Demografická situace rodin v Praze	9
5 Analýza vybraných demografických aspektů správních obvodů a městských částí hlavního města Prahy v letech 2011-2018	15
5.1 Změny v počtu obyvatel.....	15
5.2 Sňatky a rozvody ve správních obvodech hl. m. Prahy	17
5.2.1 Porovnání sňatečnosti v Praze s celkovou situací v ČR a dalších velkých městech a mezinárodní srovnání s EU.....	17
5.2.2 Sňatečnost v hlavním městě Praze	17
5.2.3 Rozvodovost v hlavním městě Praze.....	18
5.2.4 Vztah mezi počtem sňatků a počtem rozvodů ve 22 správních obvodech hl. m. Prahy a ve 35 městských částech	22
5.2.5 Změny ve věkové struktuře mužské a ženské populace v hl. m. Praze.....	24
6 Návrhy prioritních témat rodinné politiky hl. m. Prahy	27
6.1 PRIORITA 1 – Podpora neformálních pečujících.....	27
6.1.1 SWOT analýza	28
6.1.2 Návrhy opatření:.....	33
6.2 PRIORITA 2 - Sladování pracovního a rodinného života	34
6.2.1 Sladování pracovního a rodinného života (na úrovni veřejné správy a samosprávy).....	35
6.2.2 Sladování pracovního a rodinného života (soukromý sektor).....	38
6.3 PRIORITA 3 - Podpora komunitního života	40
6.3.1 SWOT analýza	41
6.3.2 Popis situace – komunitní centra na území hl. m. Prahy.....	42
6.3.3 Návrhy opatření.....	44
6.4 PRIORITA 4 - Podpora soudržnosti rodiny	46
6.4.1 SWOT analýza	46
6.4.2 Návrhy opatření.....	50
7 Ostatní náměty pro Magistrát hl. m. Prahy.....	52
7.1 Metodická podpora a koordinace na úrovni Magistrátu hl. m. Prahy	52
7.2 Návrhy opatření	52
Závěr	54
Seznam zkratk.....	55
Členové a členky regionální platformy Praha.....	56
Použitá literatura a zdroje	57

Úvod

Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023) vznikl v rámci projektu Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (dále jen „MPSV“) **„Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů“**, zkrácený název „Krajská rodinná politika“, reg. č. CZ.03.1.51./0.0./0.0./15_009/0006233.

Hlavním cílem projektu **„Krajská rodinná politika“** je vytvořit základ systémového uchopení rodinné politiky na úrovni samosprávy ve spolupráci s MPSV. Z úrovně MPSV jako orgánu státní správy, není možné při přípravě opatření rodinné politiky systémově podchytit všechna specifika jednotlivých regionů a od nich odvozené potřeby rodin, a právě v tomto ohledu je role krajské a regionální rodinné politiky nenahraditelná.

Tento **„Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023)“** byl zpracován především v návaznosti na aktuální strategické a koncepční dokumenty v oblasti podpory rodiny. Vychází zejména z **„Koncepce rodinné politiky“** (MPSV, 2017)¹. „Koncepci rodinné politiky“ (dále jen „Koncepce“) vypracovalo MPSV ve spolupráci s Odbornou komisí pro rodinnou politiku². Jedná se o celkově třetí strategický dokument v oblasti podpory rodin se střednědobým výhledem, tj. na dalších pět let.

Předchozí dva materiály byly schváleny v roce 2005 (**„Národní koncepce rodinné politiky“**)³ a v roce 2008 (**„Národní koncepce podpory rodin s dětmi“**)⁴. „Koncepce rodinné politiky“ (MPSV, 2017) vznikala paralelně se **„Zprávou o rodině“** (VÚPSV, 2017)⁵, která přináší detailní analýzu situace rodin v současné české společnosti.⁶ V roce 2020 byla zveřejněna **„Zpráva o rodině 2020“**⁷ (VÚPSV, 2020), na kterou tento dokument také navazuje.

Opatření v „Koncepci rodinné politiky“ (MPSV, 2017) jsou zacílena na podporu funkční rodiny. Na podporu ohrožených rodin s dětmi se pak zaměřuje **„Národní strategie ochrany práv dětí“** (MPSV, 2012)⁸ a **„Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016–2025“** (MPSV, 2015)⁹.

Na úrovni hlavního města Prahy navazuje tento „Návrh rozšíření rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023)“ zejména na dokument hlavního města Prahy **„Koncepce rodinné politiky hlavního města Prahy 2009–2010“** (MHMP, 2009)¹⁰.

Hlavní město Praha, obdobně jako ostatní kraje v České republice (dále jen „ČR“) je postaveno v současné době před celou řadou sociálních a demografických změn, které mají významný vliv na rodiny v dnešní společnosti.

¹ *Koncepce rodinné politiky* [online]. MPSV, 2017 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Koncepce_rodinne_politiky.pdf/5d1efd93-3932-e2df-2da3-da30d5fa8253

² Více informací o Odborné komisi pro rodinnou politiku zde:

<https://www.mpsv.cz/web/cz/odborna-komise-pro-rodinnoupolitiku-2015-2017>

³ *Národní koncepce rodinné politiky* [online]. MPSV, 2005 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/372765/koncepce_rodina.pdf/e94cc331-74ad-b2cb-28fc-0b245438e95b

⁴ *Národní koncepce podpory rodin s dětmi* [online]. MPSV, 2008 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Narodni_koncepce_podpory_rodin_s_detmi.pdf/be17dc8c-8441-952e-ef13e13486fba929

⁵ *Zpráva o rodině* [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2017 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zprava_o_rodine_2017.pdf/9c2b6076-0398-f23c-e517-d63e57d6b2e5

⁶ *Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni* [online]. MPSV, 2019 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

<http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/cs/dokumenty-ke-stazeni/dokumenty-ke-stazeni-3/dokumenty-ke-stazeni-4>

⁷ *Zpráva o rodině 2020* [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2020 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

⁸ *Národní strategie ochrany práv dětí* [online]. MPSV, 2012 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/NSOPD.pdf/bb0782db-dabb-4710-0689-ec3bf0b7dca5>

⁹ *Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016–2025* [online]. MPSV, 2015 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/NSRSS.pdf/bca93363-6f0b-52ab-a178-4852b75dab6f>

¹⁰ *Koncepce rodinné politiky hlavního města Prahy 2009 – 2010* [online]. MHMP, 2009 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

http://socialni.praha.eu/jnp/cz/rodina/rodinna_politika/koncepce_rodinne_politiky/index.html

Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023) vznikl v rámci projektu **Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů** (CZ.03.1.51./0.0./0.0./15_009/0006233). Projekt je financován z Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.

Dle „Zprávy o rodině 2020“¹¹ dynamický společenský a ekonomický vývoj a dlouhodobé demografické trendy vedou v posledních desetiletích ke kontinuálním proměnám české rodiny. Patří k nim diverzita forem rodinného soužití, destandardizace životních drah a nestabilita rodin. To se promítá v různé míře úspěchu plnění rodinných funkcí, v rozkolísané kvalitě života jedinců a v rostoucí rozmanitosti nároků na inkluzivní rodinnou politiku. Hledání ideálních forem podpory stability rodiny je dále komplikováno opakovaně zjišťovanou diskrepancí mezi přetrvávající potřebou harmonických partnerských vztahů, pevného rodinného zázemí a pro-rodčovskými postoji na straně jedné a skutečnými formami soužití a turbulentními rodinnými drahami na straně druhé.¹²

Rodina v současné době prochází řadou změn, na které je třeba reagovat – podpořit rodinu jako nejdůležitější instituci, upevnit její hodnotu a nezaměnitelné místo ve společnosti.

Předložený „Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023)“ je zaměřen na podporu funkčních rodin. Zahrnuje analýzu demografické situace rodin v Praze, analýzu vybraných demografických aspektů správních obvodů a městských částí hlavního města Prahy v letech 2011-2018 a popisuje aktuální prioritní témata rodinné politiky hl. m. Prahy, která byla zaznamenána v průběhu realizace projektu MPSV „Krajská rodinná politika“:

- podpora neformálních pečujících,
- sladování pracovního a rodinného života,
- podpora komunitního života,
- podpora soudržnosti rodiny.

Na tento „Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023)“ bude dále navazovat dokument „Návrh implementace opatření pro hlavní město Praha“.

---

¹¹ Zpráva o rodině 2020 [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2020 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

¹² Zpráva o rodině 2020 [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2020 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

1 Rodinná politika na úrovni státu

Rodinná politika je souhrnem aktivit podporujících rodinu. Jedná se o politiku zahrnující mnohé společenské oblasti. Můžeme mezi ně zařadit např. bydlení, školství, zdravotnictví, trh práce či infrastrukturu. Je však potřeba mít na paměti, že rodina je vysoce soukromou záležitostí a nikdo by jí neměl upírat právo na vlastní rozhodování. Rodinná politika se proto zaměřuje na podporu přirozených funkcí rodiny. Nesnaží se funkce přebírat nebo ovlivňovat sociální role v rodině.¹³

Základní principy rodinné politiky respektují ústavně chráněné hodnoty a práva, jak jsou uvedena především v čl. 10 a 32 „Listiny základních práv a svobod“, a mezinárodní závazky ČR plynoucí zejména z „Úmluvy o právech dítěte“, „Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen“, z „Mezinárodního paktu o občanských a politických právech“ a „Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech“ a z „Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a jejích dodatkových protokolů“ (zejm. čl. 10 – ochrana soukromého a rodinného života, čl. 12 – právo uzavřít manželství, čl. 14 – zákaz diskriminace, čl. 5 jejího dodatkového protokolu č. 7 (rovnost mezi manžely) a Listinou základních práv EU).

Obecně lze říci, že hlavním **cílem rodinné politiky** je vytvoření společensky přátelského prostředí pro rodiny. Rodinná politika usiluje o¹⁴:

1. odstranění bariér bránících rodinám v rozvoji, vytváří společnost, která je vstřícná k rodinám,
2. vhodné socioekonomické podmínky, které mají podporovat dobré fungování rodin a výchovu dětí,
3. podporu rodin se specifickými potřebami – má být věnována pozornost zejména podpoře neúplných rodin, rodin se členem se zdravotním postižením, rodin se třemi a více dětmi a dalším rodinám nejvíce ohroženým relativní i absolutní chudobou,
4. podporu vyšší porodnosti a sňatečnosti obyvatelstva vzhledem k demografickým změnám v české společnosti,
5. vytváření podmínek pro přirozené fungování rodin,
6. posilování vědomí rodinných hodnot celé společnosti,
7. posilování zodpovědnosti rodičů i dalších členů rodiny.

Formy **podpory rodinné politiky** se zaměřují na:¹⁵

- vytváření vhodných podmínek pro fungování rodin (finanční zajištění, slučitelnost pracovního a rodinného života, rodičovskou péči o děti, služby pro rodiny),
- rodinné a rodičovské kompetence,
- rodiny se specifickými potřebami,
- instituce pomáhající rodinám, jmenovitě především kraje a obce,
- manželství a jeho společenskou prestiž.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) podporuje rodiny v České republice a účinně prosazuje zásady **rodinné politiky**.

Stát se v rodinné a sociální problematice dosud zaměřoval především na podporu osob či skupin v nepříznivé sociální situaci, například ohrožených sociálním vyloučením. Podpora zdravé a fungující rodiny, stále považované za základ společnosti, přitom mnohdy zůstávala v pozadí¹⁶.

¹³ *www stránky projektu MPSV „Krajská rodinná politika“* [online]. MPSV, 2019 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

<http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/cs/rodinna-politika>

¹⁴ *Koncepce rodinné politiky* [online]. MPSV, 2017 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Koncepce_rodinne_politiky.pdf/5d1efd93-3932-e2df-2da3-da30d5fa8253

¹⁵ *Koncepce rodinné politiky* [online]. MPSV, 2017 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Koncepce_rodinne_politiky.pdf/5d1efd93-3932-e2df-2da3-da30d5fa8253

¹⁶ *www stránky projektu MPSV „Krajská rodinná politika“* [online]. MPSV, 2019 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

<http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/cs/rodinna-politika>

2 Rodinná politika na úrovni hl. m. Prahy

Významnou roli v oblasti rodinné politiky sehraává krajská úroveň, která je pojítkem mezi vyšší úrovní státní a nižšími lokálními samosprávnými celky.

Hlavní město Praha je největším městem České republiky. Je jediným městem v ČR, které je současně i krajem.

„**Koncepce rodinné politiky hlavního města Prahy 2009–2010**“¹⁷ byla schválena usnesením č. 263 Rady HMP ze dne 10. 3. 2009. Její součástí není tematika přímého materiálního zabezpečení, ale zaměřuje se na kvalitu života rodin a všech jejích členů.

„Koncepce rodinné politiky hlavního města Prahy 2009–2010“ vychází z „**Podkladové studie o situaci rodin v hlavním městě Praze, o životních podmínkách a potřebách rodin a možnostech jejich uspokojování**“¹⁸, kterou vypracoval Výzkumný ústav Ministerstva práce a sociálních věcí na podzim r. 2008, a na jejím vzniku spolupracovala celá řada odborníků a specialistů. Studie ukázala nejdůležitější směry vývoje rodinné politiky na území hlavního města. Na základě této analýzy vznikla první koncepce rodinné politiky pro hlavní město Prahu.

Cílem koncepce je podpořit model tradiční rodiny a jejích aktivit a dále podpořit rozvoj sítě služeb zaměřených především na všechny členy fungující rodiny. Rodinná politika hl. m. Prahy má dle tohoto dokumentu soustředit pozornost na rodiny ve výkonu jejich přirozených funkcí, nikoliv přebírat v rodině určené role a zasahovat do vnitřního života.¹⁹

Mezi významné dokumenty Magistrátu hl. m. Prahy s návazností na rodinnou politiku patří také „**Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na území HMP pro období 2019-2021**“ (aktualizace 2020)²⁰ a „**Plán rozvoje sociálních služeb na území HMP pro období 2019-2021**“ (3. aktualizace)²¹, které určují strategii v oblasti podpory sociálních služeb pro obyvatele hl. m. Prahy na stanovené období.

Hl. m. Praha má zpracované i další koncepční a strategické dokumenty, které se zabývají rodinnou politikou na úrovni sociálních služeb, návazných témat s přesahem do sociálně-právní ochrany dětí (dále „SPOD“), prevence kriminality, protidrogové politiky a dalších agend.

Magistrát hl. m. Prahy poskytuje podporu rodinám prostřednictvím grantů v oblasti rodinné politiky, kde jsou způsobilými žadateli o tuto finanční podporu nestátní neziskové organizace, které poskytují služby pro rodinu na území hl. m. Prahy nebo občanům hl. m. Prahy.

Rada hl. m. Prahy svým usnesením každoročně schvaluje vyhlášení dotačního řízení **Programu v oblasti rodinné politiky**.²²

¹⁷ *Koncepce rodinné politiky hlavního města Prahy 2009–2010* [online]. MHMP, 2009 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://socialni.praha.eu/jnp/cz/rodina/rodinna_politika/koncepce_rodinne_politiky/index.html

¹⁸ *Podkladová studie o situaci rodin v hlavním městě Praze, o životních podmínkách a potřebách rodin a možnostech jejich uspokojování* [online]. VÚPSV, 2008 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/Do_1506.pdf

¹⁹ *Portál pro sociální oblast Prahy* [online]. MHMP (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://socialni.praha.eu/jnp/cz/rodina/rodinna_politika/index.html

²⁰ *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na území HMP pro období 2019-2021 (aktualizace 2020)* [online]. MHMP, 2020 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://socialni.praha.eu/jnp/cz/komunitni_planovani/strednedoby_plan_rozvoje_socialnich_sluzeb/index.html

²¹ *Plán rozvoje sociálních služeb na území HMP pro období 2019-2021 (3. aktualizace)* [online]. MHMP, 2020 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://socialni.praha.eu/jnp/cz/komunitni_planovani/strednedoby_plan_rozvoje_socialnich_sluzeb/index.html

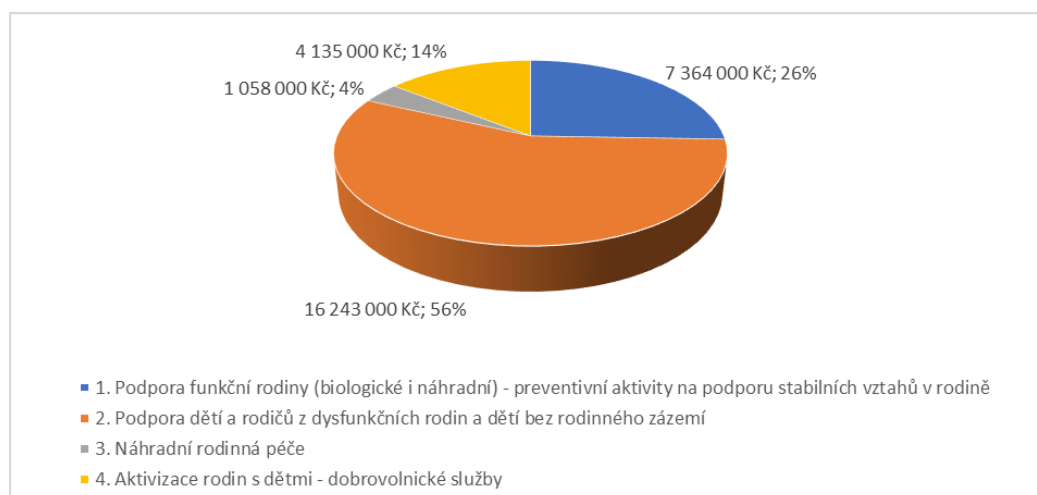
²² *Granty hlavního města Prahy – Programy v oblasti rodinné politiky pro rok 2020 byly schváleny Radou hlavního města Prahy jako Usnesení č. 1957 ze dne 16. 9. 2019* [online]. MHMP, 2020 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <http://zastupitelstvo.praha.eu/ina/tedusndetail.aspx?par=007045104112107068058045122112107068055045119112107068055045116112107068055&id=576532>

Oblasti rodinné politiky podporované Magistrátem hl. m. Prahy v rámci grantů v oblasti rodinné politiky pro rok 2020 jsou rozděleny do následujících podprogramů²³:

1. Podpora funkční rodiny (biologické i náhradní rodiny) – preventivní aktivity na podporu stabilních vztahů v rodině, kdy jsou podporovány zejména následující aktivity:
  - aktivity na podporu sladování rodinného a pracovního života,
  - podpora činnosti rodinných a komunitních center,
  - veřejné aktivity pro rodiny ve spolupráci s městskými částmi (dále jen „MČ“),
  - aktivity, vzdělávání, semináře pro rozvoj preventivních, podpůrných aktivit na podporu partnerských a rodičovských kompetencí a sourozeneckých vztahů.
2. Podpora dětí a rodičů z dysfunkčních rodin a dětí bez rodinného zázemí
3. Náhradní rodinná péče
4. Aktivizace rodin s dětmi-dobrovolnické služby

V rozpočtu Magistrátu hl. m. Prahy byla pro granty v oblasti rodinné politiky pro rok 2020 vyčleněna částka v celkové výši 28,8 milionů Kč²⁴. Pravidla a podmínky pro poskytnutí grantů hlavního města Prahy-Programů v oblasti rodinné politiky, vč. výsledků grantového řízení jsou k dispozici na webových stránkách Magistrátu hl. m. Prahy²⁵.

Graf 1 Granty hlavního města Prahy – Programy v oblasti rodinné politiky pro rok 2020 (výsledky grantového řízení v podporovaných oblastech rodinné politiky)²⁶

Zdroj: MHMP

V rámci Magistrátu hlavního města Prahy byla zřízena pozice „Specialista/specialistka rodinné politiky“, která zajišťuje agendy grantů hlavního města Prahy – Programů v oblasti rodinné politiky a další agendy v oblasti rodinné politiky hl. m. Prahy. Nepřímo rodinnou politiku na území hlavního města Prahy (dále jen „HMP“) podporují i další oblasti grantových programů - např. sociální služby, prevence kriminality, zdravotnictví atd.

²³ Portál pro sociální oblast Prahy - Vyhlášení Programů v oblasti rodinné politiky pro rok 2020 [online]. MHMP (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

http://socialni.praha.eu/jnp/cz/financovani_socialni_oblasti/granty_hmp/grantove_rizeni_pro_rok_2020/index.html#item-3026550

²⁴ Usnesení Zastupitelstva hlavního města Prahy číslo 12/37 ze dne 12.12.2019 k návrhu rozpočtu vlastního hl.m. Prahy na rok 2020, finančních vztahů hl.m. Prahy k městským částem hl.m. Prahy na rok 2020, rozdělení příspěvku na výkon státní správy ze státního rozpočtu na rok 2020 městským částem hl.m. Prahy a střednědobé výhledu rozpočtu vlastního hl.m. Prahy do roku 2025 [online]. MHMP (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.praha.eu/file/3093189/Usneseni_ZHMP_ze_dne_12._12._2019.pdf

²⁵ Portál pro sociální oblast Prahy - Vyhlášení Programů v oblasti rodinné politiky pro rok 2020 – Výsledky grantového řízení [online]. MHMP (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

http://socialni.praha.eu/jnp/cz/financovani_socialni_oblasti/granty_hmp/grantove_rizeni_pro_rok_2020/index.html#item-3026550

²⁶ Portál pro sociální oblast Prahy - Vyhlášení Programů v oblasti rodinné politiky pro rok 2020 - Výsledky grantového řízení - Udělené granty do 200 tis. Kč a Udělené granty nad 200 tis. Kč [online]. MHMP (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://socialni.praha.eu/jnp/cz/financovani_socialni_oblasti/granty_hmp/grantove_rizeni_pro_rok_2020/index.html#item-3026550

Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023) vznikl v rámci projektu **Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů** (CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0006233). Projekt je financován z Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.

3 Rodinná politika na úrovni městských částí hl. m. Prahy

Statut hlavního města Prahy²⁷ stanovuje, že na území hlavního města Prahy se nachází 22 správních obvodů (Praha 1 – Praha 22) a celkem 57 městských částí. V institucionálním rozměru života je v Praze obsažena interakce mezi městskými částmi se samosprávou a správou Prahy. Tento vztah je – vzhledem k růstu svého významu a specifik v řešení sociálních agend a rodinné politiky – stále významnější jak pro Pražany, tak i pro jednotlivé městské části.

Mapa 1 Správní členění hl. m. Prahy na správní obvody a městské části (platné k 30. 6. 2020)²⁸

Zdroj: ČSÚ

Z výsledků mapování potřeb ÚMČ hl. m. Prahy²⁹, které se uskutečnilo v rámci projektu MPSV „Krajská rodinná politika“ od února do září 2019 ve všech 57 úřadech MČ (dále jen „ÚMČ“) prostřednictvím krajské poradkyně Jitky Chrtkové, vyplynulo, že koncepci rodinné politiky mají pouze některé městské části:

- ÚMČ Praha 7³⁰,
- ÚMČ Praha 13³¹,
- ÚMČ Praha 18³²,
- ÚMČ Praha 22³³.

Potřeby rodin a jejich podpora jsou eventuálně dílčím způsobem zohledňovány v rámci komunitního plánování či jiného strategického dokumentu úřadů městských částí hl. m. Prahy. Na řadě úřadů MČ hl. m. Prahy však není rodinné politice věnována cílená a dostatečná pozornost.

Většina ÚMČ hl. m. Prahy nemá vyčleněného pracovníka, který by se věnoval rodinné politice v dané MČ.

²⁷ Obecně závazná vyhláška č. 55/2000 Sb. hl. m. Prahy, kterou se vydává Statut hlavního města Prahy [online]. MHMP (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://www.praha.eu/public/8/9f/4e/1282873_194272_Statut_v_uplnem_zneni_k_1._2._2012.pdf

²⁸ ČSÚ – Správní členění hl. m. Prahy na správní obvody a městské části k 31. 12. 2010 (Praha 1-22) [online]. 2020.

(cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/104007-11-n_2011-spravni-cleneni-hl-m-prahy-na-spravni-obvody-a-mestske-casti-k-31-12-2010-praha-1-22-

²⁹ CHRTKOVÁ JITKA, 6. setkání regionální platformy Praha – Hlavní zjištění z mapování potřeb ÚMČ v oblasti rodinné politiky v návaznosti na programové prohlášení Rady hl. m. Prahy a další zjištění z mapování potřeb ÚMČ hl. m. Prahy v oblasti rodinné politiky [interní dokument projektu Krajská rodinná politika]. 2019.

³⁰ Koncepce rodinné politiky – Městská část Praha 7 [online]. 2018. Úřad MČ Praha 7 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.praha7.cz/wp-content/uploads/2018/06/Koncepce-rodinn%C3%A9-politiky.pdf>

³¹ Koncepce rodinné politiky pro městskou část Praha 13 na období 2018–2024 [online]. 2018. Úřad MČ Praha 13 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.praha13.cz/file/trm1/Koncepce-rodinne-politiky-pro-mestkou-cast-Praha-13-na-obdobi-2018-2024.pdf>

³² Koncepce prorodinné politiky MČ Praha 18 na období 2017-2022 [online]. 2017. Úřad MČ Praha 18 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.letnany.cz/assets/File.ashx?id_org=80152&id_dokumenty=47701

³³ Koncepce prorodinné a proseniorské politiky MČ Praha 22 pro období 2018–2021 [online]. 2018. Úřad MČ Praha 22 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.praha22.cz/e_download.php?file=data/editor/139cs_12.pdf&original=koncepce_prorodinne_politiky_2018.pdf

Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023) vznikl v rámci projektu **Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů** (CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0006233). Projekt je financován z Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.

4 Demografická situace rodin v Praze

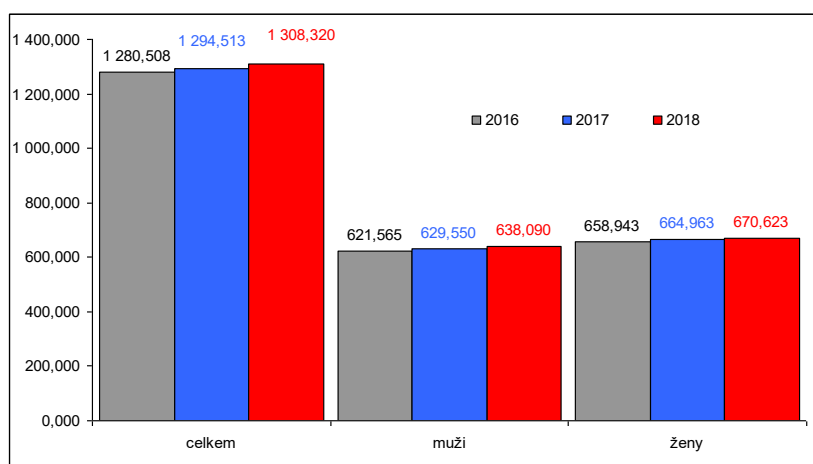
Data v této kapitole zpracovala ze zdrojových demografických dat ČSÚ a z podkladů od krajské poradkyně členka regionální platformy Praha Ing. Drahomíra Dubská, CSc.

Pro vývoj obyvatelstva v Praze je charakteristické, že jeho počet narůstá daleko rychleji, než je tomu v porovnání se situací v celé ČR. Jen za poslední dva roky podle známých dat, tj. **v roce 2018 proti roku 2016, stoupl počet obyvatel hlavního města o 2,2 %** (meziročně o 1,1 % v roce 2017, stejně jako o 1,1 % v roce 2018)³⁴.

Za celou ČR³⁵ však činil srovnatelný přírůstek jen +0,5 % (z toho +0,2 % v roce 2017 a +0,3 % v roce 2018). Ukazuje to na trend výrazné atraktivnosti Prahy jako dobrého místa pro život (aspekty rozebereme dále), který se projevuje v přílivu lidí jednak z jiných krajů ČR, ale i v migraci za prací ze zahraničí (v Praze žila v posledních třech letech více než třetina všech cizinců v ČR).

Vývoj počtu obyvatel i v členění na muže a ženy v absolutních číslech ukazuje graf 2, procentní přírůstky pak graf 3:

Graf 2 Počet obyvatel Hl. m. Prahy v letech 2016-2018 (celkem, muži, ženy); v tisících; stav z počátku období³⁶

Zdroj: ČSÚ

Z grafu 3 je také vidět, že nejvyšší přírůstky obyvatel meziročně v procentech za poslední tři roky zaznamenávala Praha zejména v roce 2015 (+1,7 %), poté se růst jejich obyvatel mírně zpomalil především vlivem snižujících se přírůstků u ženské populace. I tak však zůstává **počet žen žijících v hlavním městě vyšší (670 623 osob) než počet mužů (638 090 osob)** podle dat za rok 2018 (graf 2). Vyšší počet žen může souviset s věkovou strukturou Prahy, která má relativně vyšší podíl starších obyvatel. V důsledku nadúmrtosti (tzn. kratší naděje na dožití) tvoří vyšší poměrnou část starších obyvatel právě ženy.

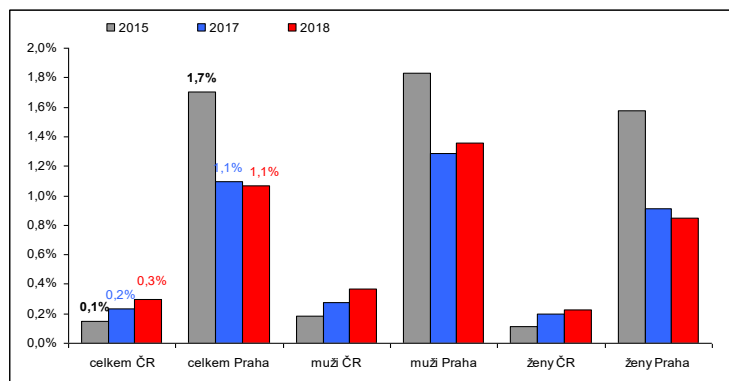
Celkem žilo v Praze v tomto roce přes 1,3 mil. obyvatel (graf 2), o 13,8 tis. víc než v roce 2017 a o 27,8 tis. víc než v roce 2016.

³⁴ ČSÚ – Veřejná databáze – Obyvatelstvo [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=30845>

³⁵ ČSÚ - Statistická ročenka České republiky – 2019 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2019>

³⁶ ČSÚ – Veřejná databáze – Obyvatelstvo [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=30845>

Graf 3 Procentní přírůstky obyvatel Hl. m. Prahy ve srovnání s přírůstky za ČR (celkem, muži, ženy); v % meziročně³⁷

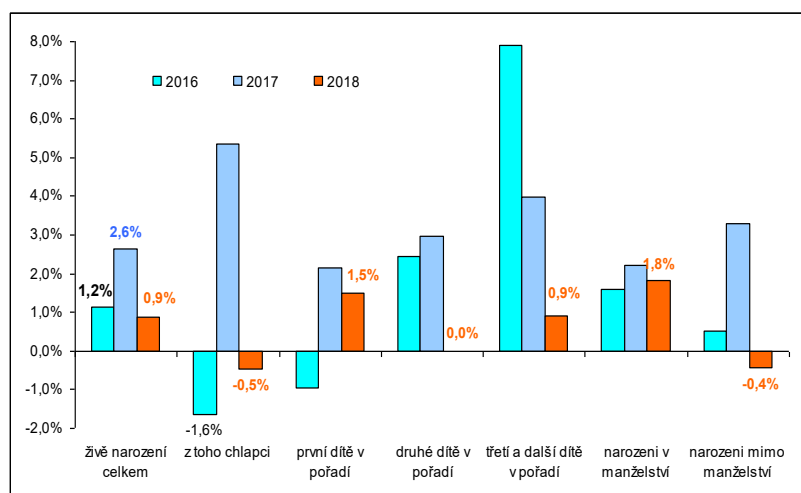

Zdroj: ČSÚ

Pozitivním jevem je v Praze porodnost. V posledních letech zde rostl počet živě narozených dětí významně rychleji než v ČR celkem - v roce 2018 jich bylo proti roku 2016 o 531 více (tj. 15 460), což tvořilo téměř dvě pětiny (38,7 %) z celkového přírůstku počtu dětí narozených v roce 2018 v ČR celkově (1373 dětí na celkových 114 036).

V Praze také i v roce 2018 pokračoval růst počtu živě narozených dětí (+0,9 % meziročně), zatímco za republiku jako celek se narodilo v meziročním srovnání dětí méně (-0,3 %). Při hodnocení tohoto stavu je však nutné vzít v úvahu, že pražská porodní centra jsou využívána i spádovými a dalšími oblastmi (zejména Středočeským krajem), což může zmíněnou proporcí významně vyšší porodnosti v Praze zčásti vysvětlovat.

Graf 4 Vývoj počtu narozených dětí v kraji Hl. m. Praha v letech 2016-2018 (podle pohlaví, pořadí dítěte a narození v/mimo manželství); meziročně v %³⁸

Zdroj: ČSÚ

Je také zajímavé, že v Praze se i v roce 2018 zvýšil počet prvorozených (+1,5 % na 8 193 dětí po +2,2 % meziročně v roce 2017), jak je zřejmé z grafu 4.

³⁷ Vlastní analytické propočty z podkladových dat ČSÚ – Veřejná databáze [online]. 2020. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=30845>

³⁸ Vlastní analytické propočty z podkladových dat ČSÚ – Veřejná databáze [online]. 2020. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=30845>

To rozhodně **za celou ČR neplatilo**³⁹ - v ČR počet prvorozených v roce 2018 dokonce poklesl (-1,7 %) po přírůstku +1,5 % v roce 2017. I ten však byl nižší, než o kolik stouply počty prvorozených v hlavním městě.

V Praze je také vyšší preference rodit děti v manželství. Zatímco v ČR jako celku od roku 2015 až do roku 2017 narůstal podíl dětí narozených mimo manželství (ze 47,8 % na 49 % všech živě narozených) a v roce 2018 tento podíl nepatrně poklesl (na 48,5 %), v Praze se narození mimo manželství⁴⁰ podílejí na celkovém počtu živě narozených dětí méně – v průměru za roky 2015-2018 to bylo ze 41,1 %, přičemž i zde podíl narozených mimo manželství v roce 2018 meziročně poklesl (na 40,7 % všech živě narozených).

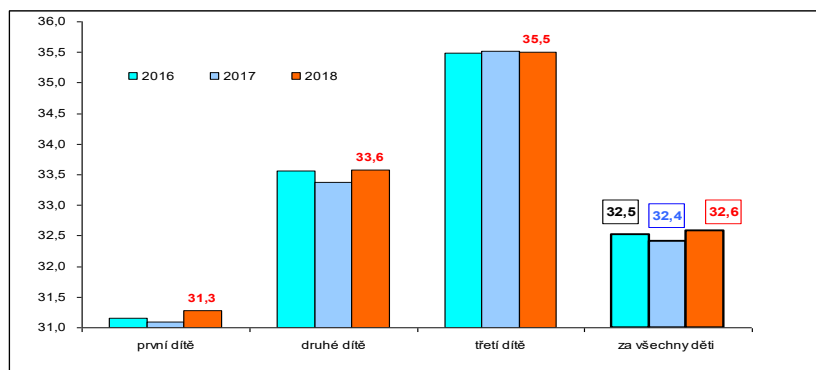
Na přírůstku dětí narozených v manželství v porovnání let 2018 k 2016, který představoval za celou ČR nárůst o 768 dětí (celkově na 58 698 dětí v roce 2018), **se výrazně podílela Praha.** Zde se narodilo v manželství za toto období 9 166 dětí⁴¹, čímž jejich **přírůstek** za roky 2016-2018 činil 358 dětí a **představoval tak téměř polovinu**, tj. 46,6 %, z **přírůstku dětí narozených v manželství v celé ČR.** Příznivá čísla související s **porodností v Praze jsou samozřejmě ovlivněna i zvyšováním počtu jejich obyvatel**, jak je rozebráno výše, které je rychlejší oproti průměrnému růstu obyvatel České republiky.

Matky v Praze jsou při narození dětí starší, než kolik činí odpovídající průměr za celou ČR s ohledem na věk, a to, jak co se týká věku při narození prvního, druhého či třetího dítěte, tak v propočítaném průměru celkem.⁴²

Průměrný věk matek při narození dítěte v Praze uvádí za roky 2016-2018 graf 5. Oproti věku matek propočtenému za celou ČR je např. v roce 2018 matka prvoroďička starší o 2,3 roku, matka rodící druhé dítě o 1,8 roku a při narození třetího dítěte je žena v Praze starší oproti ženám v ČR o 1,6 roku⁴³. **Celkově pak činí rozdíl ve věku matek žijících v Praze oproti věku matek za celou ČR 1,8 roku.**

Trend rostoucího věku matek při narození dítěte je typický pro země pokládané za ekonomicky vyspělejší, kde žena v mnoha ohledech zastává více rolí, na tyto role se připravuje či jednoduše volí jiný životní styl.

Graf 5 Průměrný věk matky při narození dítěte v hl. m. Praze (v letech)⁴⁴

Zdroj: ČSÚ

³⁹ ČSÚ – Statistická ročenka České republiky 2019 a předchozí roky [online]. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2019>

⁴⁰ Vlastní analytické propočty z podkladových dat ČSÚ – Demografická ročenka krajů - 2009 až 2018 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2009-az-2018>

⁴¹ ČSÚ – Demografická ročenka krajů - 2009 až 2018 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2009-az-2018>

⁴² Vlastní analytické propočty z podkladových dat ČSÚ – Demografická ročenka krajů - 2009 až 2018 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2009-az-2018>

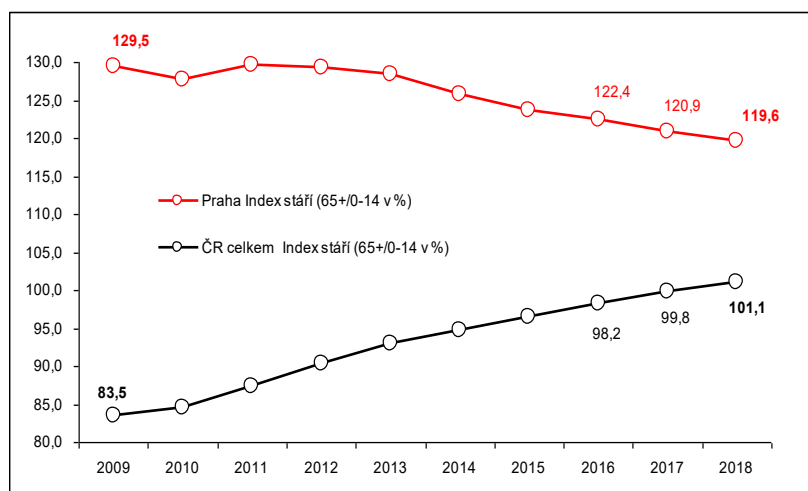
⁴³ Vlastní analytické propočty z podkladových dat ČSÚ - Demografická ročenka krajů - 2009 až 2018 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2009-az-2018>

⁴⁴ ČSÚ – Demografická ročenka krajů - 2009 až 2018 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2009-az-2018>

Příznivá situace porodnosti v Praze patrná v posledních letech ovlivňuje i náhledy a tradičně vyjadřovaná stanoviska, pokud jde o stárnutí obyvatel hlavního města. Vývoj je totiž v Praze příznivější. Je to vidět z tzv. **indexu stárí**⁴⁵, který **poměřuje počty obyvatel ve věku nad 65 let s počty dětí do 14 let**. Index stárí se v Praze snižuje, zatímco za celou ČR roste⁴⁶.

Zatímco průměrný věk obyvatel Prahy zůstává zhruba stejný (41,9 let v roce 2018, stejný byl např. i v roce 2012), k významné změně dochází u vývoje **počtu dětí do 14 let a také u obyvatel nad 65 let**. V obou případech totiž jejich **podíly na celkovém počtu obyvatel Prahy narůstají**, zatímco podíl obyvatel v produktivním věku (15-64 let) se snižuje. Znamená to, že **tzv. index stárí, porovnávající počet lidí nad 65 let k počtu dětí do 14 let, má v Praze příznivější trend než v ČR jako celku**, kde se zhoršuje (graf 6). Nic to sice nemění na faktu, že v Praze je podle tohoto indexu situace nadále méně příznivá než v ČR jako celku (graf 6), ovšem zdaleka ne tak špatná, jako byla před necelými deseti lety.

Graf 6 Podíl obyvatel Prahy ve věku 65+ k počtu dětí do 14 let, tj. „index stárí“ (vývoj podílu v období 2009 a 2018 se zřetelem na roky 2016-2018)⁴⁷

Zdroj: ČSÚ

Uvedené konstatace dokládají, že **demografický vývoj v hlavním městě Praze si vynucuje – a bude si vynucovat – ve stále větší míře odpovídající opatření rodinné politiky, která budou reagovat na nynější příznivý vývoj porodnosti**, zlepšování proporcí mezi počtem dětí a počtem lidí ve věku 65+ při současném klesajícím podílu populace v produktivním věku na celkovém počtu obyvatel Prahy. Právě tento poslední aspekt zakládá budoucí rizika se svými nároky na sladění pracovního a rodinného života.

Struktura rodin v Praze

Přestože rodina není ze statistického či sociologického pohledu definována pouze uzavřením manželství a následně výchovou dětí, rozeberme nyní v krátkosti vstupy a výstupy z manželství a také způsoby soužití.

Stabilita manželství v Praze se zdá být poněkud menší než stabilita manželství za celou ČR.

⁴⁵ ČSÚ – Statistická ročenka Hl. m. Prahy - 2019 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-hl-m-prahy-2019>

⁴⁶ ČSÚ – Statistická ročenka České republiky 2019 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2019>

⁴⁷ ČSÚ – Statistická ročenka Hl. m. Prahy - 2019 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-hl-m-prahy-2019>

Počet sňatků v hl. m. Praze⁴⁸ byl totiž **v roce 2018 nižší než v roce 2017**, ale vyšší než v roce 2016 (data v grafu 7).

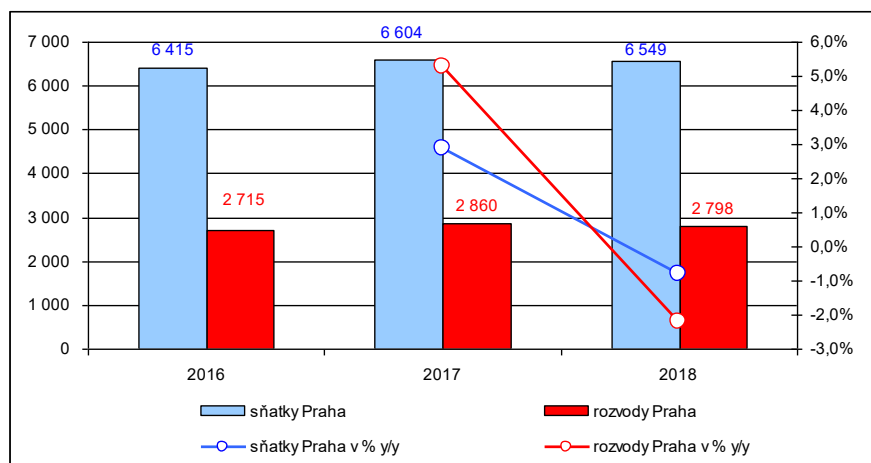
A oproti vývoji za celou ČR⁴⁹ šlo o změnu k horšímu, protože **celorepublikově počty sňatků** za uvedené období každý rok **stoupaly** (+3,5 % v roce 2017 a +3,6 % v roce 2018). V Praze byly v roce 2017 meziročně vyšší o 2,9 %, ale rok nato klesly o 0,8 % na 6 549 sňatků, jak bylo zmíněno.

Rozvodovost se v Praze⁵⁰ vyvíjela rovněž méně pozitivně než za celou ČR⁵¹, klesla totiž méně. V roce 2018 skončilo sice v Praze 2 798 manželství (tj. **o 2,2 % méně než před rokem**), ale **v celé ČR bylo rozvodů o 6,3 % méně.** V roce 2017 naopak počty rozvodů v Praze i za celou ČR meziročně stoupaly (+5,3 %, resp. +3 %). **Sňatečnost i rozvodovost se tedy v datech za roky 2016-2018 vyvíjela v Praze poněkud hůře ve srovnání s celou ČR.**

Za soužití formou **registrovaných partnerství** jsou bohužel dostupná jen neaktuální data z roku 2011 sbíraná ze Sčítání lidu, domů a bytů (dále jen „SLDB“)⁵². Podle nich bylo v Praze 518 registrovaných manželství mužů a 177 v případě žen, v úhrnu tedy 695.

Pozitivní je skutečnost, že **klesl počet uměle přerušovaných těhotenství v Praze⁵³** v letech 2016-2018 a **také počty samovolných potratů⁵⁴** (v úhrnu -3,6 % na 4 200 v roce 2017 a -2,6 % na 4 104 v roce 2018).

Graf 7 Počty uzavíraných sňatků a proběhlých rozvodů v Hl. m. Praze v letech 2016-2018 (absolutně i meziročně v %)⁵⁵

Zdroj: ČSÚ

⁴⁸ ČSÚ – Demografická ročenka krajů - 2009 až 2018 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2009-az-2018>

⁴⁹ ČSÚ – Statistická ročenka České republiky 2019 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2019>

⁵⁰ ČSÚ – Demografická ročenka krajů - 2009 až 2018 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2009-az-2018>

⁵¹ ČSÚ – Statistická ročenka České republiky 2019 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2019>

⁵² ČSÚ – SLDB Tab. 615 Obyvatelstvo ve věku 18 a více let podle registrovaného partnerství, pohlaví a podle věku, nejvyššího ukončeného vzdělání a ekonomické aktivity [online]. 2011. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_af=VYSTUP-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30629&pvo=OBCR615A&u=v186_VUZEMI_100_3018

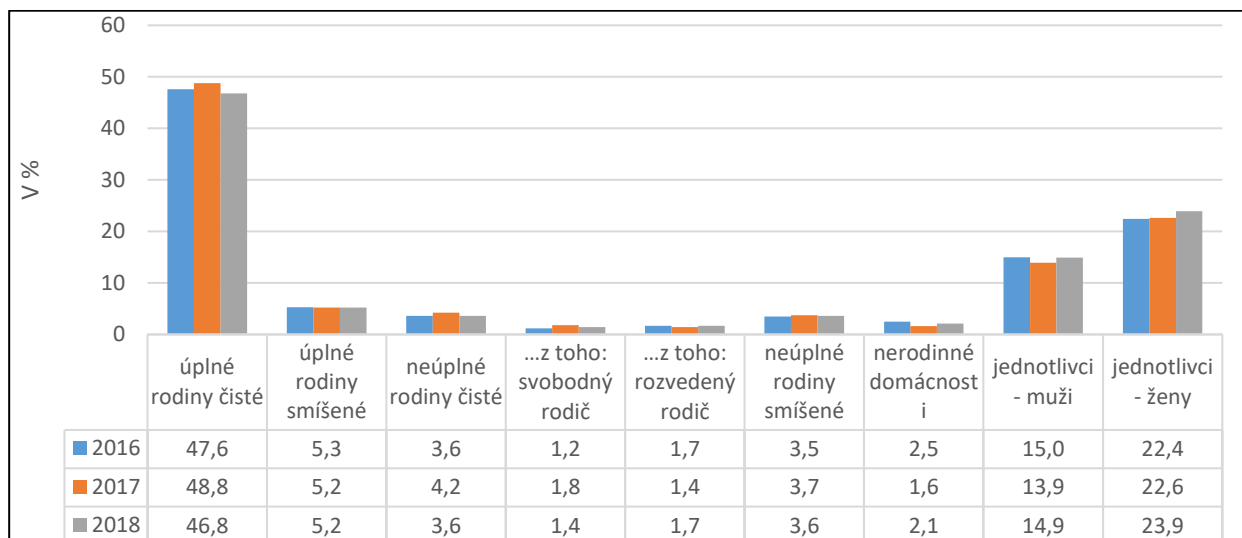
⁵³ ČSÚ – Demografická ročenka krajů - 2009 až 2018 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2009-az-2018>

⁵⁴ ČSÚ – Demografická ročenka krajů - 2009 až 2018 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2009-az-2018>

⁵⁵ Vlastní analytické propočty z podkladových dat ČSÚ – Demografická ročenka krajů - 2009 až 2018 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2009-az-2018>

Počet úplných rodin celkem činil v roce 2011 dle sčítání lidu domů a bytů (dále jen „SLDB“) 223 695 (aktuálnější údaje ČSÚ nemá). Počet neúplných rodin celkem pak dle tohoto sčítání lidu v roce 2011 byl 76 567 (novější data ČSÚ nemá).

Graf 8 Počet úplných/ neúplných rodin (v %) ^{56 57 58}

Zdroj: ČSÚ

Z grafického zobrazení (graf 8) plyne, že v období 2016-2018 **se zvýšil počet rodin jednotlivců žen o 1,5 p.b.**, u neúplných rodin smíšených se procentní podíl v zásadě za poslední tři sledované roky nemění a osciluje kolem 3,6 %. U neúplných rodin čistých byla zjištěna stagnace na úrovni 3,6 %, i když v roce 2017 byl zjištěn meziroční růst (o 0,6 p.b.).

Naopak **počet úplných rodin smíšených v letech 2017 a 2018 poklesl o 0,1 p.b.** U nerodinných domácností a jednotlivců mužů snížení proti roku 2016 činilo 0,4 p.b. a 0,1 p.b., zatímco meziroční pokles v roce 2017 byl ještě 0,9 p.b. a 1,1 p.b. Úplné rodiny čisté se snížily při přechodném výrazném meziročním růstu jejich počtu v roce 2017.

⁵⁶ ČSÚ – Příjmy a životní podmínky domácností – 2016 [online]. 2016. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-2016>

⁵⁷ ČSÚ – Příjmy a životní podmínky domácností – 2017 [online]. 2017. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-rn2to6gtkz>

⁵⁸ ČSÚ – Příjmy a životní podmínky domácností – 2018 [online]. 2018. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-kf03f95ff5>

5 Analýza vybraných demografických aspektů správních obvodů a městských částí hlavního města Prahy v letech 2011-2018

Data v této kapitole zpracovala ze zdrojových demografických dat ČSÚ členka regionální platformy Praha Ing. Drahomíra Dubská, CSc.

Na základě výsledků mapování potřeb ÚMČ hl. m. Prahy, které se uskutečnilo v roce 2019 prostřednictvím krajské poradkyně Jitky Chrtkové, byla na žádost krajské poradkyně zaměřena pozornost nejen na 22 správních obvodů, ale specificky také na „malé“ městské části hl. m. Prahy, které jsou součástí správních obvodů.

Další popis vývoje počtu obyvatel hl. m. Prahy, sňatečnosti, rozvodovosti a dalších demografických ukazatelů, které se vztahují specificky k „malým“ městským částem, je uveden v přílohách tohoto dokumentu.

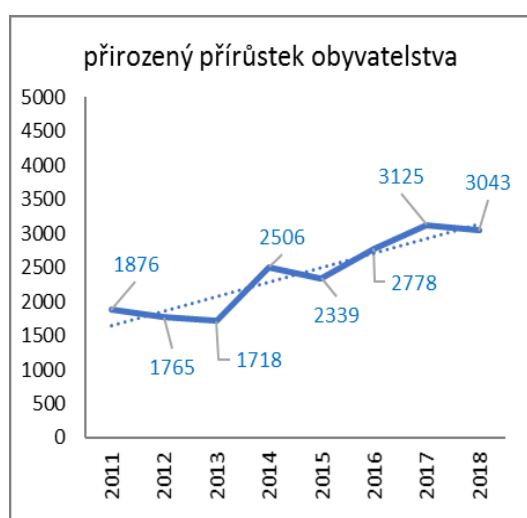
5.1 Změny v počtu obyvatel

Obyvatelstvo hlavního města Prahy zaznamenávalo v období 2011-2018 plynulý nárůst počtů s akcelerací v letech 2014 a 2015, což zřejmě souviselo z velké části se silným nástupem konjunktury české ekonomiky spojeným s růstem pracovních příležitostí v hlavním městě spojených s vyššími výdělkovými možnostmi oproti ostatním regionům ČR.

Kromě přírůstků obyvatelstva stěhováním z jiných částí republiky zvyšovalo počet obyvatel Prahy také migrační saldo díky zvyšování počtu cizinců přijíždějících za prací (především z Ukrajiny a Slovenska – např. v roce 2018 žilo v Praze téměř 51 tisíc Ukrajinců a přes 31 tisíc Slováků).

Vliv však měl **pochopitelně i přirozený přírůstek pražské populace** (tj. růst nově narozených ve srovnání s počtem zemřelých), který byl nejvyšší v roce 2017 (+3125 obyvatel), naopak nejnižší přírůstek je patrný v roce 2013 (+1718 osob). **Přírůstek stěhováním je oproti velikosti přírůstku přirozeným způsobem výrazně vyšší, a to zhruba troj-až čtyřnásobně**, jak je patrné z grafů 9 a 10 mapujících celé období 2011-2018 mj. také např. potvrzují, jak se rok 2013, rok recese české ekonomiky, promítl nepříznivě i do demografické oblasti).

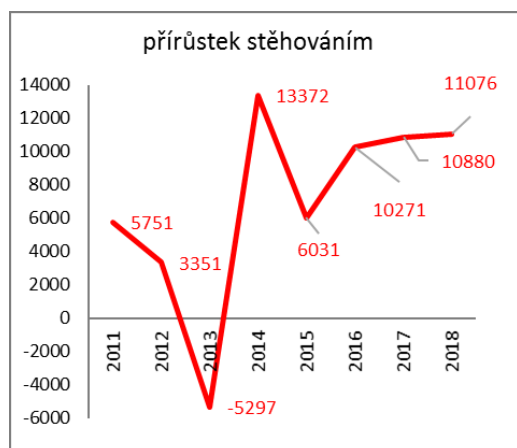
Graf 9 Změna počtu obyvatel Prahy vlivem přirozeného přírůstku během let 2011-2018 (počty osob)⁵⁹

Zdroj: ČSÚ

⁵⁹ ČSÚ – Statistická ročenka Hl. m. Prahy – 2019 a předchozí roky [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-hl-m-prahy-2019>

Graf 10 Změna počtu obyvatel Prahy vlivem stěhování během let 2011-2018 (počty osob)⁶⁰

Zdroj: ČSÚ

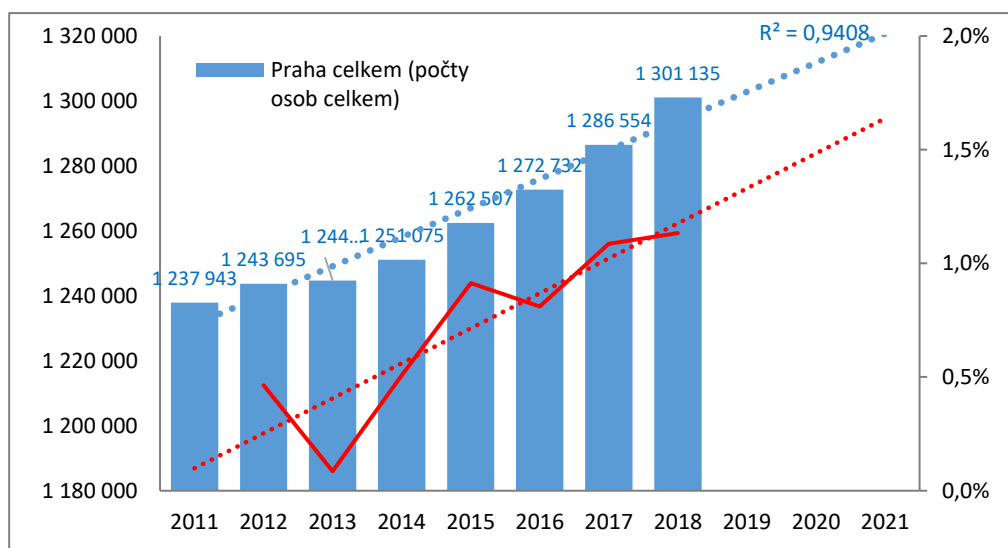
Další významný nárůst počtu obyvatel Prahy – jak přirozeným přírůstkem, tak i stěhováním – přišel v letech 2017 a 2018 (graf 11).

Pokud by se i v dalších letech potvrdil trend vývoje počet obyvatel v hl. m. Praze vycházející z let 2011-2018, mohl by se v roce 2021 přiblížit hranici 1,320 mil. osob (plyne to z trendové lineární regresní přímky zkonstruované v grafu 11). **V roce 2018** činil střední stav obyvatel Prahy (tj. jejich počet k 1.7.) **1 301,1 tisíc osob** proti střednímu stavu z **roku 2011 s 1 237,9 tisíc osob**.

Počet Pražanů tak za období 2011-2018 stoupl o 5,1 %.

Takovýto přírůstek dokládá výraznou atraktivnost Prahy jako místa pro život, neboť za celou ČR stoupl za tu dobu počet obyvatel jen o 1,15 %.

Graf 11 Vývoj obyvatelstva hl. m. Prahy v letech 2011-2018 (střední stav, k 1.7. daného roku levá osa, meziroční přírůstky v % pravá osa; trend podle lineární regresní analýzy)⁶¹

Zdroj: ČSÚ

⁶⁰ ČSÚ – Statistická ročenka Hl. m. Prahy – 2019 a předchozí roky [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-hl-m-prahy-2019>

⁶¹ Propočty trendu podle lineární regresní analýzy z podkladových dat ČSÚ – Statistická ročenka Hl. m. Prahy - 2019 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-hl-m-prahy-2019>

5.2 Sňatky a rozvody ve správních obvodech hl. m. Prahy

Pro vývoj sňatečnosti a rozvodovosti v hlavním městě Praze je typický mezi lety 2011⁶² a 2018⁶³ nárůst relativního počtu sňatků (ze 4,7 sňatků/1000 obyv. v roce 2011 na 5,0 v roce 2018) při současném poklesu relativního počtu rozvodů (z 2,6 rozvodů/1000 obyv. v roce 2011 na 2,2 rozvodů /1000 obyv. v roce 2018).

5.2.1 Porovnání sňatečnosti v Praze s celkovou situací v ČR a dalších velkých městech a mezinárodní srovnání s EU

Pokud přijímáme tradiční konzervativní náhled na stabilitu rodinných vztahů, dokládá toto porovnání vzájemného vývoje sňatečnosti a rozvodovosti relativně **příznivý socio-demografický vývoj v hlavním městě Praze**, který zhruba koresponduje s vývojem za celou Českou republiku. Celorepublikově⁶⁴ však je vývoj proporce ve sňatečnosti a rozvodovosti **ještě nepatrně příznivější**, než je tomu v Praze - za celou Českou republiku stoupla totiž mezi lety 2011-2018 sňatečnost ze 4,3 sňatků/1000 obyvatel na 5,1 sňatků na 1000 obyvatel, rozvodovost pak poklesla ze 2,7 rozvodů/1000 obyvatel na 2,3 rozvodů na 1000 obyvatel.

Sňatečnost tak byla v roce 2018 v Praze jen nepatrně nižší než průměr za celou ČR (5,0 oproti celorepublikovému 5,1 sňatků/1000 obyvatel. **Stejně tak nepatrně příznivější byla v Praze rozvodovost** (2,2 oproti celorepublikovému 2,3 rozvodů/1000 obyvatel).

Zajímavé je i **mezinárodní srovnání**. Podle něj je **sňatečnost v České republice o dost vyšší než průměr za celou Evropskou unii** (z naposled dostupných dat Eurostatu⁶⁵ za rok 2017 připadalo v celé EU jen 4,4 sňatků na 1000 obyvatel).

U rozvodů je pak tomu **naopak – lidé v EU jako celku se rozvádějí méně** (1,9 rozvodů na 1000 obyvatel podle poslední známých dat za rok 2015, když v ČR v tom roce byla rozvodovost na úrovni 2,5 rozvodů/1000 obyvatel). Jistě pozoruhodnými daty za evropské metropole, která by umožnila srovnání s Prahou, však Eurostat ve svých databázích nedisponuje.

5.2.2 Sňatečnost v hlavním městě Praze

Věnujme se nyní vývoji sňatečnosti a rozvodovosti ve správních obvodech a městských částech hlavního města. **Počet sňatků na 1000 obyvatel**, tzv. hrubá míra sňatečnosti, **je v hlavním městě Praze přibližně stejná jako je tomu v průměru za Českou republiku jako celek. Ukazuje to na přibližně shodné chování lidí, pokud jde o manželství, bez výrazných regionálních rozdílů.** Údaje za menší obce nejsou pro potřeby této analýzy k dispozici, porovnejme tedy sňatečnosti v Praze se sňatečností jiných velkých měst v ČR (graf 12).⁶⁶

Oproti jiným velkým (krajským) městům v ČR je sňatečnost v Praze vyšší než v Pardubicích, Zlíně a Jihlavě. Oproti většině krajských měst (Brno, Ostrava, Liberec, České Budějovice, Ústí nad Labem, Hradec Králové a Karlovy Vary) **je však hrubá míra sňatečnosti v hlavním městě nižší**, jak je vidět z grafu 12. Rozdíly v hrubé míře sňatečnosti mezi Prahou a ostatními velkými městy České republiky jsou však velice malé.

⁶² ČSÚ – Statistická ročenka hl. m. Prahy – 2012 [online]. 2012. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-hlm-prahy-2012-lul7da5fml>

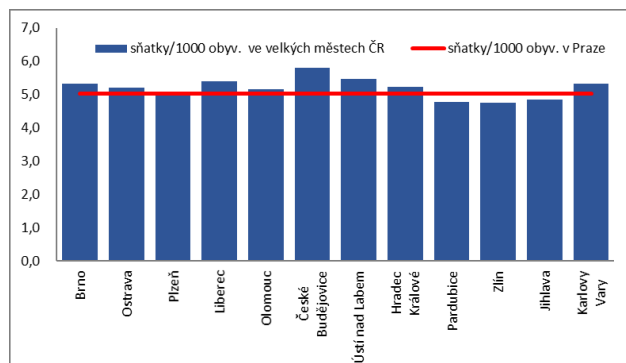
⁶³ ČSÚ – Statistická ročenka České republiky 2019 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2019>

⁶⁴ ČSÚ – Statistická ročenka České republiky 2019 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2019>

⁶⁵ Eurostat - Marriage indicators 2009 – 2018 [online]. 2020. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_nind&lang=en

⁶⁶ Eurostat – Data database [online]. 2020. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=met_gind3

Graf 12 Porovnání sňatečnosti v Praze ve srovnání s dalšími velkými městy v České republice (počet sňatků na 1000 obyvatel)⁶⁷

Zdroj: ČSÚ

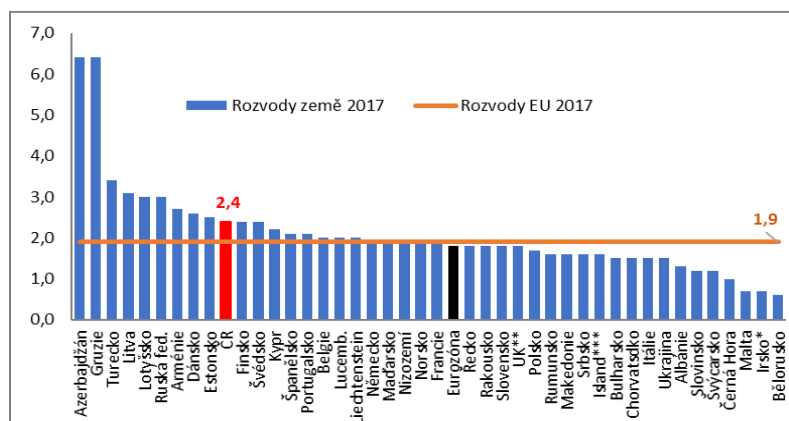
Další detaily ke sňatečnosti na území hl. m. Prahy jsou uvedeny v Příloze 1 „Doplnění analýzy sňatečnosti a rozvodovosti v hl. m. Praze“.

5.2.3 Rozvodovost v hlavním městě Praze

Ateismus a obecně liberální postoje bývají chápány jako jedny z hlavních příčin, proč v České republice končí zhruba každé druhé manželství rozvodem⁶⁸. V míře rozvodovosti (počet rozvodů na 1000 obyvatel) patří ČR v žebříčku zemí Evropské unie mezi země s **nejnižší stabilitou manželství** (2,4 rozvodů/1000 obyvatel), což je více než unijní průměr (1,9 rozvodů/1000 obyvatel)⁶⁹.

Jen čtyři země EU mají rozvodovost ještě vyšší než Česká republika (Dánsko a pobaltské země, jak plyne z grafu 13). Použijeme kompletní seznam zemí, který nabízí databáze evropského statistického úřadu Eurostat (vč. vybraných neevropských), je pozice ČR v rozvodovosti také relativně nepříznivá (graf 13).

Graf 13 Mezinárodní srovnání míry rozvodovosti zemí (počet rozvodů na 1000 obyvatel; rok 2017)⁷⁰

Poznámka: *2015, **2016, ***2011

Zdroj: Eurostat

⁶⁷ Eurostat – Data database [online]. 2020. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

https://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=met_gind3

⁶⁸ Věřící zůstávají méně často svobodnými; v případě partnerských soužití častěji vztah institucionalizují a jejich manželství bývají stabilnější.

Zdroj: ČSÚ – odbor statistiky obyvatelstva – Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu [online]. 2014.

(cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/17022014.pdf/c533e33c-79c4-4a1b-8494-e45e41c5da18?version=1.0>

⁶⁹ Eurostat–Data database [online]. 2020. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

⁷⁰ Řazení podkladových dat Eurostat–Data database [online]. 2020. (cit. 30. 6. 2020).

Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023) vznikl v rámci projektu **Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů** (CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0006233). Projekt je financován z Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.

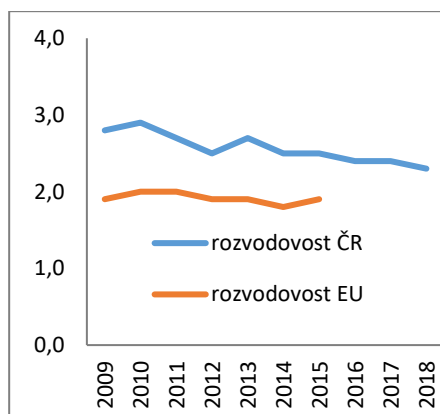
Za zmínku také stojí, že **zatímco v průběhu času (za období 2009 až 2018) se míra rozvodovosti v České republice velmi mírně snižovala** z 2,9 rozvodů/1000 obyvatel v roce 2010 až na 2,3 rozvodů/1000 obyvatel v roce 2018, v datech **za Evropskou unii tento ukazatel jen stagnuje**⁷¹ na úrovni 1,9 rozvodu/1000 obyvatel, resp. osciluje mezi hodnotami 2,0 rozvodů/1000 obyvatel z roku 2010 a 1,8 rozvodu/1000 obyvatel v roce 2014 (viz graf 14). Novější čísla za celé uskupení nejsou v databázi Eurostatu aktuálně k dispozici.

Rozvodovost v eurozóně je ještě nepatrně nižší než v datech za celou EU, z čehož vyplývá, že tzv. „staré země EU“, tj. skupina EU 15, mají, pokud jde o stabilitu rodin měřenou počtem rozvodů na 1000 obyvatel **konzervativnější postoje** než tzv. „nové země EU“, které vstoupily do Unie v roce 2004 a později.

Rozvodovost v Praze v průběhu času klesá (graf 15). V absolutních počtech (tj. nikoli v relativním přepočtu na 1000 obyvatel) se **v roce 2011 v Praze rozvedlo 3220 manželství** a **v roce 2018 pak 2798 manželství**, což byl třetí nejnižší počet v časové řadě od roku 2011 po číslech z roku 2016 (2715 rozvodů) a 2012 (2788 rozvodů).

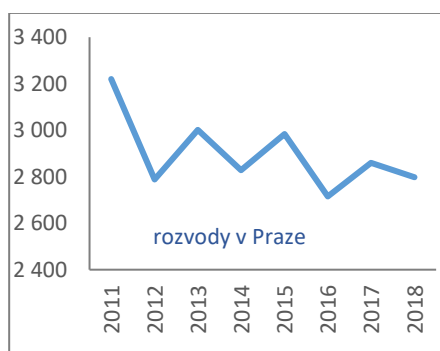
Trend v rozvodovosti v hlavním městě Praze byl tedy v právě uplynulé dekádě pozitivní.

Graf 14 Porovnání vývoje rozvodovosti v ČR a v EU v letech 2009-2018 (počet rozvodů na 1000 obyvatel)^{72 73}

Zdroj: Eurostat, ČSÚ

Graf 15 Vývoj rozvodovosti v hl. m. Praze v letech 2009-2018 (počet rozvodů na 1000 obyvatel)^{74 75}

Zdroj: Eurostat, ČSÚ

⁷¹ Vlastní propočty z Eurostat–Data database [online]. 2020. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

⁷² ČSÚ – Statistická ročenka České republiky 2019 a předchozí ročníky [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2019>

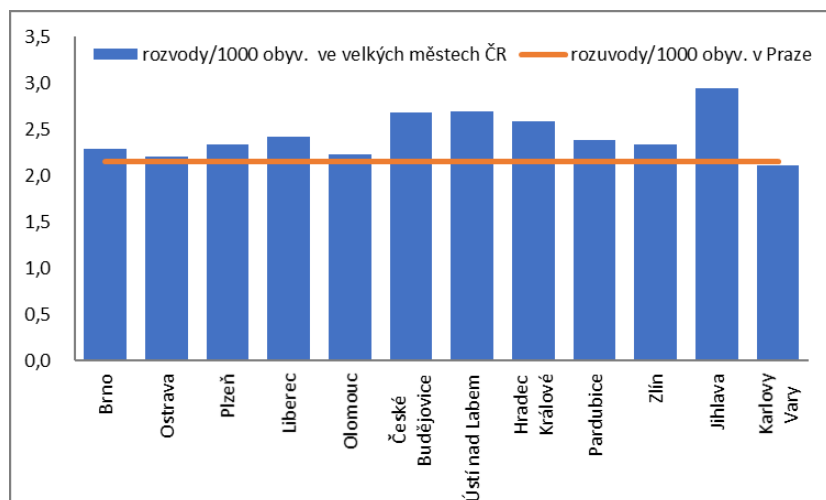
⁷³ Vlastní propočty z Eurostat–Data database [online]. 2020. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

⁷⁴ ČSÚ – Statistická ročenka České republiky 2019 a předchozí ročníky [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2019>

⁷⁵ Vlastní propočty z Eurostat–Data database [online]. 2020. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Také v porovnání s jinými velkými městy v ČR je rozvodovost v Praze nízká (graf 16), s 2,2 rozvodů/1000 obyv. je spolu s Ostravou a Olomoucí kromě Karlových Varů dokonce ze všech nejnižší. **Rozdíly jsou však velmi malé.** Nejvyšší rozvodovost má z velkých českých měst jen Jihlava (2,9 rozvodů/1000 obyvatel).

Graf 16 Porovnání rozvodovosti v Praze ve srovnání s dalšími velkými městy v České republice v roce 2018 (počet rozvodů na 1000 obyvatel)⁷⁶

Zdroj: ČSÚ

5.2.3.1 Rozvodovost ve 22 správních obvodech hl. m. Prahy

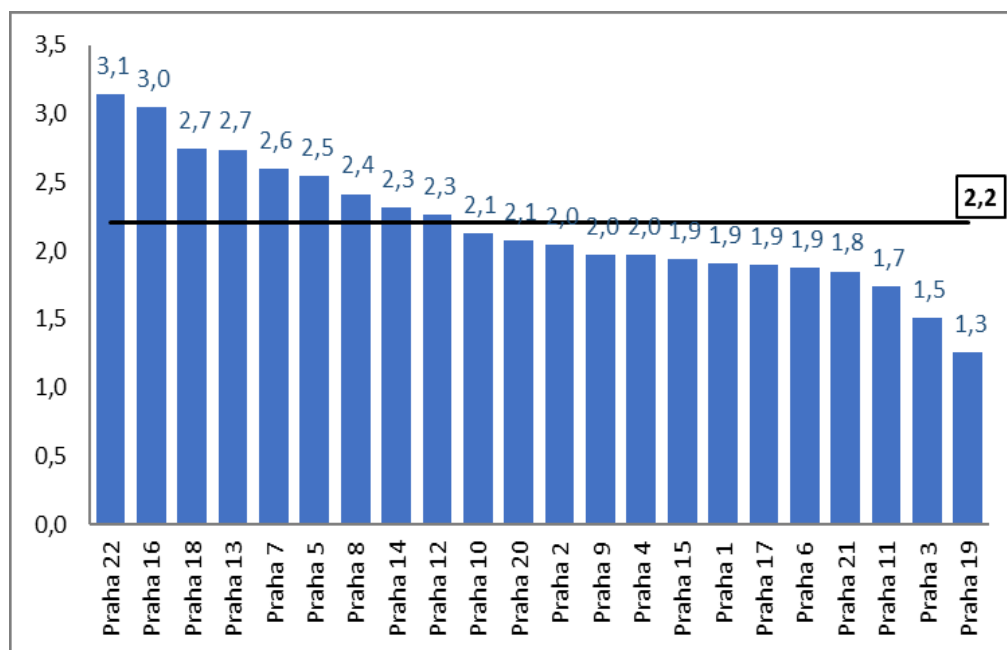
Nadprůměrnou rozvodovost, tj. vyšší než 2,2 rozvodů/1000 obyvatel, jak je tomu za celé hlavní město, zaznamenává v Praze **devět správních obvodů** (graf 17).

Nejvyšší rozvodovost ze všech těchto obvodů je v Praze 22, ležící na východním okraji hl. m. Prahy, s 3,1 rozvodů na 1000 obyvatel. Na tříprocentní hranici je i Praha 16, katastrálně na jižním okraji Prahy. Následuje Praha 18, 13, 7, 5, 8, 14 a Praha 12. Kromě Prahy 7, 5 a 8 územně zpravidla situované do tzv. „velké Prahy“, je tak **nejvyšší rozvodovost ze všech pražských správních obvodů patrná především na okrajových částech hlavního města**. Příčiny by si zasloužily expertní rozbor soustředěný na sociometrický vzorek obyvatel.

Zbytek správních obvodů hl. m. Prahy, tj. **celkem třináct, má míru rozvodovosti nižší, než je celopražský průměr**. Jde o obvody Prahy 1, 2, 3, 4, 6 a 10, z nichž tři patří mezi nejlidnatější pražské čtvrti, a kromě nich i Praha 11, 15, 19, 20 a 21 (pořadí podle relace rozvodovosti uvádí graf 17). **Ve všech těchto správních obvodech se lidé rozvádějí relativně méně ve srovnání s průměrem za celé hlavní město Prahu.**

⁷⁶ ČSÚ – Statistická ročenka České republiky 2019 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2019>

Graf 17 Rok 2018 – pořadí rozvodovost ve 22 správních obvodech hl. m. Prahy (počet rozvodů na 1000 obyvatel)⁷⁷

Zdroj: ČSÚ

5.2.3.2 Rozvodovost ve 35 městských částech hl. m. Prahy

Bráno čistě podle velikosti míry rozvodovosti, tj. počtu rozvodů na 1000 obyvatel, **existuje několik městských částí, v nichž je rozvodovost výrazně vyšší, než je tomu v případě jakéhokoli správního obvodu hl. m. Prahy.**

Jestliže nejvyšší míra rozvodovost ve správních obvodech dosahuje výše 3,1 rozvodů/1000 obyvatel (Praha 22), pak **plných deset z celkového počtu 35 městských částí Prahy má rozvodovost vyšší, než je tato úroveň.**

Ukazuje to na nižší stabilitu rodin v městských částech, v porovnání s daty o rozvodovosti ve správních obvodech hlavního města.

Tato konstatace je samozřejmě pouze obecná a vychází z výše uvedené skutečnosti, že v relativně velkém počtu městských částí jsou počty rozvodů výrazně vyšší ve srovnání s průměrem nejen za celou Prahu, ale i se situací v jejích správních obvodech.

Vůbec nejvyšší rozvodovost byla v roce 2018 (graf 18) **v městské části Praha-Nedvězí** na východě Prahy s relací 16,3 rozvodů/1000 obyvatel, kde je, jak bylo výše zmíněno i nejvyšší rozvodovost ve správním obvodu Praha 22. **S velkým odstupem pak následuje rozvodovost v městské části Praha-Lipence** z jižního okraje Prahy (5,4 rozvodů/1000 obyvatel). Ta opět koresponduje s územím správního obvodu Prahy 16, který má rozvodovost druhou nejvyšší ze všech správních obvodů hlavního města.

Naopak velmi nízký počet rozvádějících se manželství vykazují městské části Klánovice, Nebužice a Petrovice (od 1,1 do 0,8 rozvodů/1000 obyvatel). Vůbec nejnižší rozvodovost ze všech městských částí má **Praha-Troja**, kde končí pouze 0,7 manželství v přepočtu na 1000 obyvatel.

⁷⁷ Řazení podkladových dat ČSÚ – Statistická ročenka Hl. m. Prahy - 2019 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-hl-m-prahy-2019>

2018 rozvody v 35 městských částech

2018 rozvody Praha celkem

Městská část	Rozvody (2018)
Praha-Nedvězí	16,3
Praha-Lipence	5,5
Praha-Dolní Chabry	4,5
Praha-Đáblice	4,0
Praha-Štěrboholy	4,0
Praha-Lodkov	3,8
Praha-Lysolaje	3,5
Praha-D. Měcholupy	3,2
Praha-D. Počernice	3,0
Praha-Březiněves	3,0
Praha-DuBeč	3,0
Praha-Vinohrady	2,8
Praha-Křeslice	2,8
Praha-Satalice	2,8
Praha-Šeberov	2,8
Praha-Zbraslav	2,5
Praha-Křatovice	2,2
Praha-Slivenec	2,2
Praha-Řeporyje	2,2
Praha-V. Chuchle	2,2
Praha-Čakovice	2,0
Praha-Koloděje	2,0
Praha-Libuš	2,0
Praha-Kolovraty	1,8
Praha-Zličín	1,8
Praha-Kumrátce	1,8
Praha-Suchbát	1,5
Praha-Ujezd	1,5
Praha-Běchovice	1,5
Praha-Př. Kopanina	1,2
Praha-Klánovice	1,2
Praha-Nebošice	1,0
Praha-Petrovice	1,0
Praha-Troja	0,7

2,2

Další detaily k rozvodovosti na území hl. m. Prahy jsou uvedeny v Příloze 1 „Doplnění analýzy sňatečnosti a rozvodovosti v hl. m. Praze“.

5.2.4 Vztah mezi počtem sňatků a počtem rozvodů ve 22 správních obvodech hl. m. Prahy a ve 35 městských částech

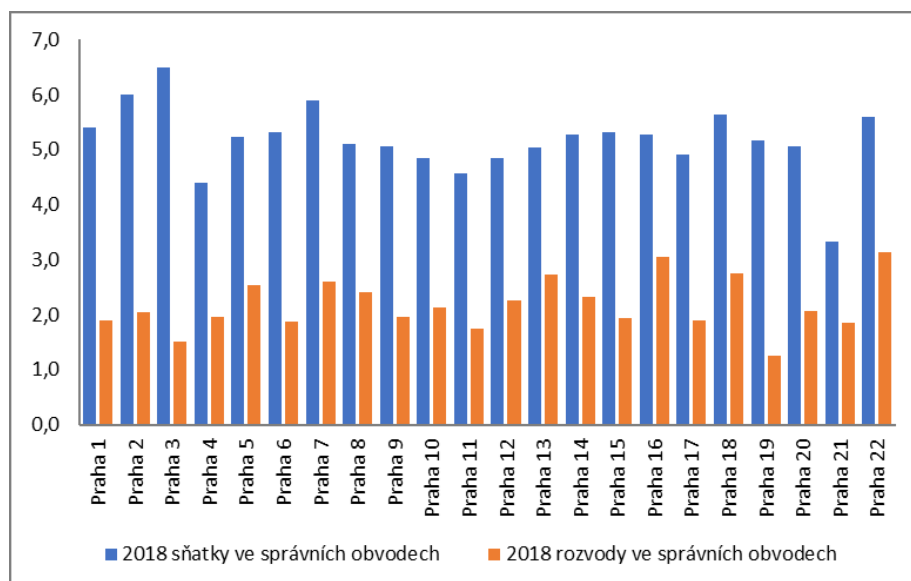
Často používaný **ukazatel vztahující počty rozvodů k počtům uzavřených sňatků** v daném roce bývá někdy interpretován jako ukazatel stability manželství. Jedná se však pouze o **technický poměr určující z relativních počtů sňatků a relativních počtů rozvodů vzájemný vztah v daném roce.**

Dále je nutno brát do úvahy, že graf 19 znázorňuje proporce pouze v jediném roce (2018) a v jiných letech mohou být relace mezi relativním počtem sňatků a relativním počtem rozvodů odlišné. S tímto je nutné při interpretaci výsledků za jednotlivé územní celky a vzájemného porovnávání počítat. Při vědomí těchto rizik porovnejme počty sňatků s počty rozvodů ve 22 správních obvodech Prahy podle dat roku 2018.

Z dat grafu 19 vyplývá, že **v rozhodující většině správních obvodů bylo rozvedených manželství méně než polovina počtu uzavřených sňatků**. Jen v obvodech Praha 22, Praha 21, Praha 16 a Praha 13 byly relativní počty rozvodů nadpoloviční ve srovnání s relativními počty sňatků (rozvody od 54,3 % do 57,8 % počtu sňatků). **Nelze tak tvrdit, že v Praze jako celku (čímž jsou míněny správní obvody) „končí polovina manželství rozvodem“**.

⁷⁸ *Řazení podkladových dat ČSÚ – Statistická ročenka Hl. m. Prahy - 2019* [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-hl-m-prahy-2019>

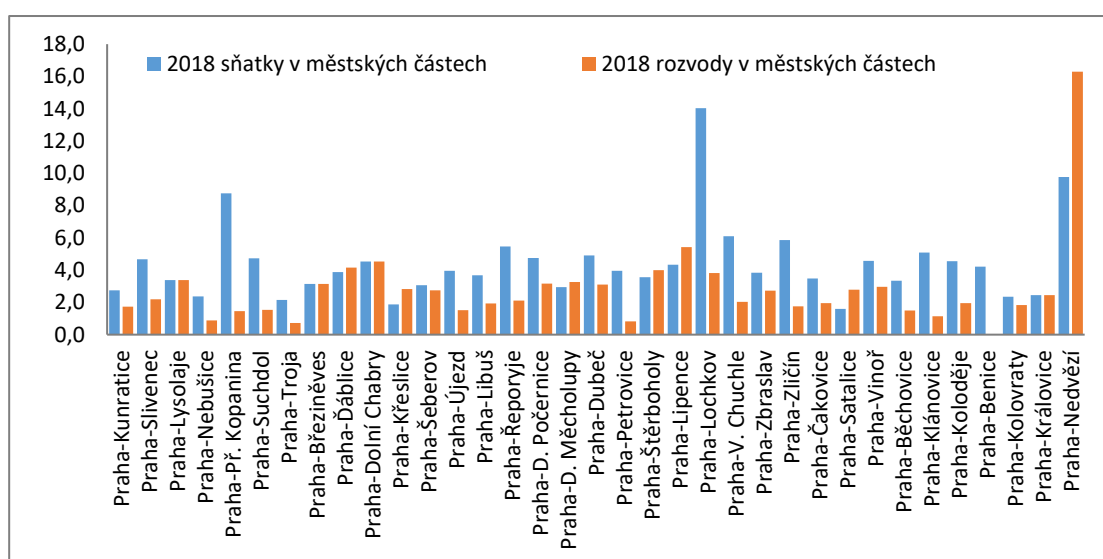
Graf 19 Počty sňatků a počty rozvodů ve 22 správních obvodech hl. m. Prahy v roce 2018 (počty v relaci na 1000 obyvatel)⁷⁹

Zdroj: ČSÚ

Jinak než ve správních obvodech hlavního města Prahy, je však tomu v jeho městských částech (graf 20).

Graf 20 Počty sňatků a počty rozvodů ve 35 městských částech hl. m. Prahy v roce 2018 (počty v relaci na 1000 obyvatel)⁸⁰

Zdroj: ČSÚ

Vysoké relativní počty rozvodů v některých městských částech (jak je zmíněno v subkapitole 5.2.3.) a v poměru k tomu nižší počet sňatků v roce 2018 znamenaly, že hned **v 11 z 35 městských částí bylo rozvedeno daleko více manželství v porovnání s počty párů, které v tomto roce do manželství vstoupily.**

⁷⁹ ČSÚ – Statistická ročenka Hl. m. Prahy - 2019 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-hl-m-prahy-2019>

⁸⁰ ČSÚ – Statistická ročenka Hl. m. Prahy - 2019 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-hl-m-prahy-2019>

Např. v Praze-Nedvězí byla velmi vysoká sňatečnost (9,8 sňatků/1000 obyvatel), ale relativní rozvodovost byla ještě daleko vyšší (16,3 rozvodů na 1000/obyvatel). Vzájemný poměr byl tedy 166 %. Podobně v Praze-Satalicích (1,5 k 2,8, tj. poměr 175 %) či Praze-Křeslicích (1,9 k 2,8, tj. poměr 150 %).

Z uvedeného tedy vyplývá, že **městské části na rozdíl od správních obvodů hlavního města Prahy vykazují podstatně nižší stabilitu partnerských vztahů vyjádřenou vzájemnými proporcemi v počtech uzavřených sňatků a počtech rozvodů.**

Opatření prorodinné politiky by se tedy měla cíleně soustředit i na „malé“ městské části hl. m. Prahy a cílit k identifikaci příčin problémů v konkrétních oblastech (proč tomu tak je, že manželství „nedrží“) a posilovat snahu pomoci přímo v daném území – např. dobudováním infrastruktury pomáhající rodinné soudržnosti apod.).

5.2.5 Změny ve věkové struktuře mužské a ženské populace v hl. m. Praze

V nejbližších dekádách pak při změnách věkové struktury bude Praha stát před **nutností vypořádat se s nárůstem počtu starších obyvatel**. Demografická projekce pravidelně zpracovávaná Českým statistickým úřadem prognózuje počet obyvatel hlavního města v členění na muže a ženy a podle věkových intervalů aktuálně do roku 2070⁸¹. Vzhledem k nejistotám, které objektivně plynou u odhadu pro takto dlouhý časový horizont (především očekávaný nárůst počtu dětí během vzdálenějšího časového horizontu uvedeného období, který pak podmiňuje i další rozvrstvení ve věkových intervalech), byl zvolen předpokládaný vývoj prognózovaný pro rok 2050 a také z pohledu demografie krátké období do roku 2030.

5.2.5.1 Projektované proměny struktury obyvatel Prahy do roku 2030 a do roku 2050 podle demografické prognózy

Z grafu 21 je patrné, že **v roce 2030 bude v porovnání s demografickou věkovou strukturou z počátku roku 2019 významně více dětí a mladých lidí ve věku od zhruba 5 do 24 let**, a to přibližně stejně v případě dívek i chlapců. Ubude naopak počet lidí ve věku 25-45 let, což je důsledek populačního vývoje zhruba z přelomu konce minulého a počátku současného století.

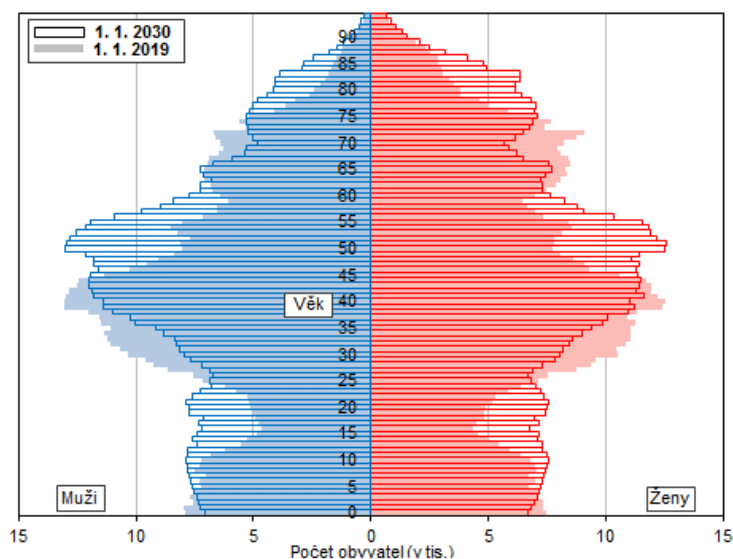
Nejvýraznější je ale změna, co se týká **generace tzv. „Husákových dětí“**, které přišly na svět v první polovině 70. let a v obdobích, jež tomuto časovému intervalu předcházely, resp. na něj navazovaly.

Přírůstek lidí tohoto věku je, jak ukazuje graf 21, nejvyšší ze všech věkových kategorií (u mužů nepatrně více než u žen). Je dokonce silnější než nárůst počtu seniorů, o němž se nejčastěji hovoří.

Ten se v Praze týká hlavně ženské složky populace, protože ve věku mezi 75 až zhruba 88 lety přibude v roce 2030 proti roku 2019 výrazně více žen než mužů (graf 21). V úhrnu ale podle projekce ČSÚ budou lidé ve věku 65+ v roce 2030 tvořit 18,8 % z celkového počtu obyvatel Prahy, což je prakticky totožné s podílem na počátku roku 2019 (18,9 %). V této dekádě tedy problém stárnutí v hlavním městě Praze není zatím palčivý.

⁸¹ ČSÚ – *Projekce obyvatelstva v hl. m. Praze do roku 2070* [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xa/projekce-obyvatelstva-v-hl-m-praze-do-roku-2070>

Graf 21 Struktura obyvatel hl. m. Prahy podle věku v datech k 1.1.2019 a 1.1.2030 (v tis. osob)⁸²

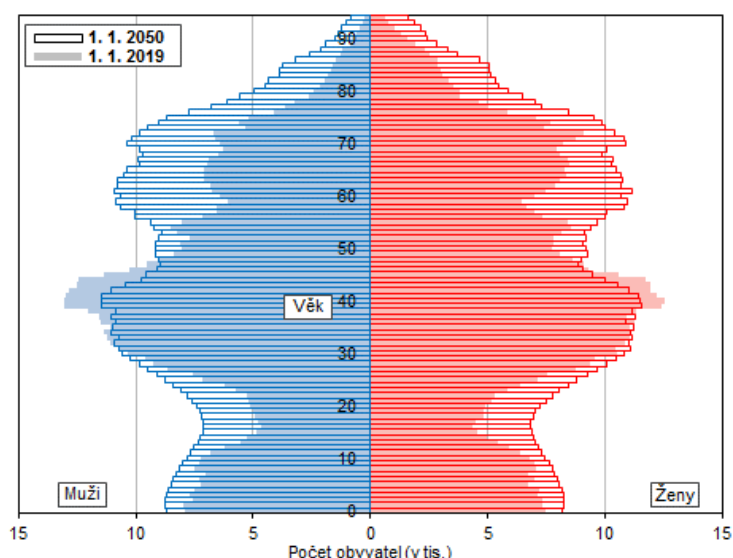
Zdroj: ČSÚ

K výraznému nárůstu populace seniorů 65+ dojde v období 2030-2050 (graf 22).

V jeho koncovém roce bude téměř čtvrtina obyvatel Prahy v tomto věku (24 % z 18,8 % v roce 2030), zatímco podíl dětí i lidí v produktivním věku bude v Praze v roce 2050 proti roku 2030 nižší. U dětí do 14 let klesne na 15,1 % úhrnné populace Prahy z 15,6 % v roce 2030, **v případě obyvatelstva ve věku 15-64 let pak klesne velmi výrazně**, a to na 61 % z 65,6 % uváděných ČSÚ pro roku 2030. Tyto proporce ovlivní nejen index stárí, ale zejména index ekonomického zatížení. Rodinná politika v hlavním městě, resp. i rodinná politika státu, bude nucena na tuto situaci reagovat.

S ohledem na předpokládaný demografický vývoj lze doporučit soustředit navrhovaná opatření rodinné politiky do roku 2030 v širším měřítku na mladší ročníky.

Graf 22 Struktura obyvatel hl. m. Prahy podle věku v datech k 1.1.2019 a 1.1.2050 (v tis. osob)⁸³

Zdroj: ČSÚ

⁸² ČSÚ – Projekce obyvatelstva v hl. m. Praze do roku 2070 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xa/projekce-obyvatelstva-v-hl-m-praze-do-roku-2070>

⁸³ ČSÚ – Projekce obyvatelstva v hl. m. Praze do roku 2070 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xa/projekce-obyvatelstva-v-hl-m-praze-do-roku-2070>

Co se bude odehrávat v přírůstcích počtu obyvatel hl. m. Prahy je patrné ze **srovnání roku 2050 k roku 2019, resp. 2030, které potvrzuje pokračující vyšší růst počtu mužů ve srovnání s růstem počtu žen** (tab. 1)⁸⁴. Ukazuje však také **výraznou akceleraci nárůstu lidí v postproduktivním věku** – jestliže v roce 2050 bude v Praze žít o zhruba pětinu (+21,2 %) více lidí než v roce 2019 a proti roku 2030 pak o víc než desetinu (+11,6 %), pak **lidí ve věku 65+ přibude proti roku 2019 o polovinu v konkrétním přírůstku +54 % jejich počtů**.

Z tabulky 1 je také patrné, že tento **explozivní nárůst počtu starších lidí žijících v hlavním městě se odehraje mezi roky 2030 až 2050 a na tyto předpokládané demografické změny je třeba se připravit a reagovat i v oblasti připravovaných opatření rodinné politiky na území hl. m. Prahy**.

Tabulka 1 Změny v počtu obyvatel hl. m. Prahy mezi roky 2019-2050, resp. 2030-2050 v členění podle pohlaví a věkové struktury (v % k bazickému roku)⁸⁵

	nárůst počtu obyvatel Prahy celkem	z toho		z toho		
		muži	ženy	0-14 let	15-64 let	věk 65+
2050 k 2019	121,2 %	122,4 %	120,1 %	115,6 %	113,1 %	154,0 %
2050 k 2030	111,6 %	111,9 %	111,3 %	107,6 %	103,7 %	142,3 %

Zdroj: ČSÚ

Co se struktury pražské populace podle věku týká, **v roce 2050 bude oproti roku 2019 i 2030 vzhledem k růstu počtu obyvatel hlavního města** (proti roku 2019 o 21,2 % a proti roku 2030 o 11,6 %, jak bylo výše zmíněno) **posílena populace prakticky ve všech věkových kategoriích. Výjimkou je věkové rozmezí 40 až 45 let** (graf 22), kde v roce 2050 počty mužů i žen proti roku 2019 klesnou, a to u mužů více než u žen.

Nástup přírůstků ženské populace od věku 50 let bude rychlejší, ale méně silný než v případě mužů (graf 22). U těch pak také ve věkovém intervalu **nad 75 let budou přírůstky mírně větší než v případě stejné věkové kategorie žen**.

Zdá se tak, že se může **poněkud otupit prudký růst ženské populace této věkové kategorie patrný do roku 2030** (graf 22), který, pokud nedojde ke změně některých podmínek (např. rozpoznání pečovatelské zátěže), může být spojen s akcelerujícím ohrožením **příjmovou chudobou a materiální deprivací**. O té svědčí již nyní současná statistická data o příjmech a výdajích českých domácností (SILC⁸⁶).

⁸⁴ ČSÚ – *Projekce obyvatelstva v hl. m. Praze do roku 2070* [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/xa/projekce-obyvatelstva-v-hl-m-praze-do-roku-2070>

⁸⁵ *Vlastní analytické propočty z podkladových dat ČSÚ – Projekce obyvatelstva v hl. m. Praze do roku 2070* [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/xa/projekce-obyvatelstva-v-hl-m-praze-do-roku-2070>

⁸⁶ ČSÚ – *Příjmy a životní podmínky domácností – 2018* [online]. 2018. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-kf03f95ff5>

6 Návrhy prioritních témat rodinné politiky hl. m. Prahy

Dle dokumentu Magistrátu hl. m. Prahy „Koncepce rodinné politiky hlavního města Prahy 2009-2010“ (MHMP, 2009) se snaží hlavní město Praha vytvořit prostředí vstřícné rodině, podporovat funkčnost pražských rodin, zvyšovat kvalitu rodinného života a umožnit tak jejím členům svobodně realizovat vlastní životní strategie k naplňování rodičovských a profesních rolí. Současně si klade za cíl posunout problematiku do popředí veřejného zájmu a posilovat tak vědomí skutečné hodnoty rodinných vztahů⁸⁷.

V průběhu realizace projektu MPSV „Krajská rodinná politika“ probíhala jednání regionální platformy⁸⁸ Praha, kde byla diskutována aktuální témata rodinné politiky hl. m. Prahy a probíhalo sdílení dobré praxe v oblasti rodinné politiky. Členové a členky regionální platformy Praha navrhli zaměřit se na níže uvedená prioritní témata:

1. Podpora neformálních pečujících
2. Sladování pracovního a rodinného života
3. Podpora komunitního života
4. Podpora soudržnosti rodiny

Následně byly tyto náměty na prioritní témata diskutovány se zástupci MHMP a dne 14. 2. 2020 byly podpořeny Magistrátem hl. m. Prahy k dalšímu rozpracování v rámci tohoto „Návrhu rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020-2023)“.

6.1 PRIORITA 1 – Podpora neformálních pečujících

Poskytování neformální péče se úzce týká rodinné a obecně i mezigenerační sounáležitosti. Téma neformálních pečujících je v posledních letech čím dál intenzivněji skloňované. O tom svědčí i jeho zahrnutí do strategických materiálů MPSV (např. „Národní strategie rozvoje sociálních služeb 2016-2025“⁸⁹), HMP (např. „Programové prohlášení Rady hlavního města Prahy“⁹⁰, „Plán rozvoje sociálních služeb na území HMP pro období 2019-2021 (3. aktualizace)“⁹¹) či do veřejných debat.

Na druhou stranu je toto téma obtížně uchopitelné z koncepčních důvodů. Neexistuje jasná definice, kdo je „neformální“ pečující. Je však možné vystavět definici oproti „formálnímu“ pečujícímu anebo spíše oproti „profesionálnímu“ pečujícímu.

Pokud by se však jednalo o „formalizovanost“ vztahu pečujícího⁹², pak by i rodiče, kteří pobírají peněžitou pomoc v mateřství či rodičovský příspěvek, byli formálně pečujícími a z definice by vypadávali příjemci příspěvku na péči (dále jen „PnP“). Cílová skupina fakticky neformálně pečujících by pak byla zřejmě úzká, a především velmi obtížně identifikovatelná. Poskytovaná péče mimo formalizovaný systém sice odkazuje k solidaritě a soudržnosti, na druhou stranu je však její podpora velmi obtížná, neboť by se rázem dostala do určitého institucionálního rámce – a tak se vymezila i ve své definici.

⁸⁷ Koncepce rodinné politiky hlavního města Prahy 2009–2010 [online]. MHMP, 2009, s. 65 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://socialni.praha.eu/jnp/cz/rodina/rodinna_politika/koncepce_rodinne_politiky/index.html

⁸⁸ Regionální platformy vznikly ve všech 14 krajích. Slouží ke sdílení informací, spojování lidí a institucí ovlivňujících život rodin v daných lokalitách. Členy regionální platformy Praha jsou zástupci MPSV, MHMP, samosprávy, neziskových organizací, akademického sektoru a dalších subjektů z oblasti podpory rodin.

⁸⁹ Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016–2025 [online]. MPSV, 2015 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/NSRSS.pdf/bca93363-6f0b-52ab-a178-4852b75dab6f>

⁹⁰ Programové prohlášení Pirátské strany, hnutí Praha sobě a koalice TOP 09 a Starostové a nezávislí ve spolupráci s KDU-ČSL [online]. MHMP, 2018 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.praha.eu/file/2892031/programove_prohlaseni.pdf

⁹¹ Plán rozvoje sociálních služeb na území HMP pro období 2019-2021 (3. aktualizace) [online]. MHMP, 2020 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://socialni.praha.eu/jnp/cz/komunitni_planovani/strednedoby_plan_rozvoje_socialnich_sluzeb/index.html

⁹² Včetně formalizace vztahu pomoci finanční odměny tak, jak některé prameny uvádí - viz např. KLÍMOVÁ CHALOUPKOVÁ, J. Neformální péče v rodině – sociodemografické charakteristiky pečujících osob. 2013. Data a výzkum - SDA Info, Vol. 7, No. 2., s. 107-123

Spíše proto o neformálních pečujících mluvíme jako o osobách, které péči poskytují jako „neprofesionálové“⁹³. I přes uvedené nejasnosti je třeba vnímat pečující osoby jako klíčové partnery při zajištění potřebné dlouhodobé péče osobám závislým na pomoci jiných, protože bez jejich vytrvalé práce se stárnoucí společnost jen těžko obejde.

6.1.1 SWOT analýza

Na základě východisek zmíněných v předchozích kapitolách, mapování potřeb ÚMČ hl. m. Prahy a expertních názorů členů regionální platformy Praha, případně dalších vybraných aktérů a stakeholderů rodinné politiky byla identifikována níže uvedená zjištění a faktory ovlivňující oblast podpory neformálních rodinných pečujících:

Silné stránky	Slabé stránky
- Podpora neformálních pečujících je deklarována jako priorita rodinné politiky v Programovém prohlášení Rady hl. m. Prahy.⁹⁴ - Tématu se začala věnovat pozornost i na institucionální úrovni (MPSV), např. prostřednictvím projektů Fondu dalšího vzdělávání (dále jen „FDV“): „Podpora neformálních pečovatelských“, reg. č. CZ.1.04/3.1.00/C6.00002⁹⁵. „Podpora neformálních pečujících II.“, reg. č. CZ.03.2.63/0.00.0015_017/0006922⁹⁶. - Existence základní podpory: - pro pečující o děti: - mateřská dovolená, rodičovská dovolená, ošetřování člena rodiny - pro pečující o dospělého jedince: - dlouhodobé ošetřovatelské volno, příspěvek na péči pro osoby vyžadující péči. - Existují dílčí iniciativy NNO, které se zaměřují na pomoc neformálních pečujících.	- Absence veřejně snadno dostupných statistik o počtu neformálních pečujících. - Absence registru či databáze neformálních pečujících. - Chybějící systémová podpora neformálně pečujících. - Chybějící osvěta zúčastněných aktérů (pečující, zaměstnavatel, nadřízený, rodina, služby, apod.). - Častý výskyt sendvičové generace – péče o seniora a zároveň o vlastní děti. - Slabá informovanost, absence proaktivních forem informační podpory a „roztříštěné“ informace z více zdrojů, v nichž se pečující těžko orientuje.
Příležitosti	Hrozby
- Spolupráce se zaměstnavateli na podporu neformálně pečujících. - Definice skupiny neformálních pečujících. - Systematický sběr statistik na regionální i na národní úrovni. - Spolupráce klíčových aktérů rodinné politiky (neziskových organizací, veřejné správy, zaměstnavatelů atd.) v zájmu cílové skupiny. - Vytvoření co nejširší sítě podpůrných služeb pro různé situace, kterým čelí neformální pečující. - Financování a podpora služeb pro cílovou skupinu neformálních pečujících.	- Riziko přehlédnutí naléhavosti situace neformálních pečujících a nevěnování se jejich pomoci. - Z důvodu demografického vývoje ohledně stárnutí populace je pravděpodobné, že se skupina neformálních pečujících bude rozšiřovat. - Pokud nebude systematicky podpořena a uchopena tematika neformálních pečujících, může docházet k velkému množství negativních jevů (vyhoření, týrání svěřené osoby/osoby vyžadující

⁹³ MUTLOVÁ O. *Co je neformální péče*. 2019. [online]. Dostupné z:

<https://www.alfabet.cz/babicka-po-mrtvici/rodina-sdilena-pece-po-mrtvici/co-je-neformalni-pece/>

⁹⁴ Programové prohlášení Pirátské strany, hnutí Praha sobě a koalice TOP 09 a Starostové a nezávislí ve spolupráci s KDU-ČSL [online]. MHMP, 2018 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.praha.eu/file/2892031/programove_prohlaseni.pdf

⁹⁵ Výstupy projektu Fondu dalšího vzdělávání „Podpora neformálních pečovatelských“ jsou k dispozici na: <https://www.nepe.cz/nepe1.php>

⁹⁶ Výstupy projektu Fondu dalšího vzdělávání „Podpora neformálních pečujících II“ jsou k dispozici na: <https://www.nepe.cz/nepe2.php>

Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023) vznikl v rámci projektu **Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů** (CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0006233). Projekt je financován z Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.

Definice a rozvoj komunitních týmů geriatrické péče a podpory (např. model SIPS)⁹⁷.	péči, psychické problémy, fyzické problémy apod.). - Riziko nežádaného výpadku pečujících osob z trhu práce a obtížného návratu do zaměstnaneckého procesu. - Vícenásobné zatížení neformálních pečujících-zejména psychické, ale i fyzické (kombinace zaměstnání, domácnosti a péče). - Riziko trendu přesunu institucionalizované péče do rodinného prostředí, a tedy riziko většího zatížení neformálních pečujících (bez adekvátních a cenově dostupných podpůrných služeb).

SHRNUTÍ specifík a výzev

V celé České republice se odhaduje počet neformálně pečujících až na 300 000, přičemž se uvádí, že téměř dvě třetiny péče jsou poskytované ženami. Ty jsou nejčastěji ve věku 35-64 let.⁹⁸ Dá se předpokládat, že v Praze bude značná část neformálních pečujících – i s ohledem na počet obyvatel hl. m. Prahy. Přesnější statistiky pro hlavní město Prahu veřejně dostupné nejsou, jejich tvorba a průběžná aktualizace by byla žádoucí (s ohledem na aktuální vývoj demografické situace).

Existují však údaje, z nichž se dá vycházet.

Strategický dokument MHMP „Plán rozvoje sociálních služeb na území HMP pro období 2019-2021 (3. aktualizace)“⁹⁹ uvádí níže uvedené základní informace **k příspěvku na péči** (dále jen „PnP“):

- Počet osob – příjemců PnP je v Praze relativně nižší, než celkově v ČR** či v regionálním srovnání. Celkový počet příjemců PnP v Praze činí 29 321 osob a je kumulován na malém území především v tradičních MČ Prahy, tj. 1 až 10 (20 223 příjemců PnP – 70 % ze všech příjemců PnP v Praze). V MČ Prahy 11 až 22 jde o 6 897 osob, tj. 23,5 % a jen 2 201 příjemců PnP je evidováno v MČ 23 až 57 (6,5 %).
- Typickým/nejčastějším příjemcem příspěvku na péči v Praze je žena starší 65 let, s mírou závislosti v I. nebo II. stupni.** Jedná se o 36 % všech případů (10 567 žen).
- Z hlediska věkové a struktury a rozložení dle stupňů je vždy **věková kategorie 65+ dominující**. V Praze tvoří 70 % ze všech příjemců PnP osoby ve věku 65+.
- Z hlediska zajištění péče je zcela dominantní péče poskytovaná tzv. neformálně pečujícími. Rodina, jiné blízké osoby, případně jiné fyzické osoby poskytují samostatně péči v 68 % případů.** Sdílení péče, tj. souběh neformální péče a péče zajišťované poskytovateli sociálních služeb, se vyskytuje ve 12 % případů, což je lepší výsledek, než obecně v ČR, ale i tak jde jen o velmi malý podíl sdílené péče v celkové struktuře způsobů zajištění péče.
- Formální péče, realizovaná skrze poskytovatele sociálních služeb, je zajišťována ve 20 % případů a současně platí, že se v 78 % případů jedná především o pobytové sociální služby. Jde opět o lepší poměr, než je tomu v kontextu celé ČR, což je dáno především lepší dostupností terénních a ambulantních služeb sociální péče, než je tomu v ostatních regionech ČR.
- Z hlediska struktury neformálně pečujících dominují především „dětí“, tj. potomci opečovávaných osob – jde o 41 % případů.** Z toho je zřejmé, že se jedná především

⁹⁷ Kalvach Z. a kolektiv *Podpora rozvoje komunitního systému integrovaných podpůrných služeb*. 2014. [online].

Dostupné z: <https://www.dustojnestarnuti.cz/res/archive/000157.pdf>

⁹⁸ *Pečující osoby a neformální péče (Národní strategie rozvoje sociálních služeb 2016-2025)* [online]. Revue pro sociální politiku a výzkum, 2017 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

https://socialnipolitika.eu/2017/04/pecujici-osoby-a-neformalni-pecce-narodni-strategie-rozvoje-socialnich-sluzeb-2016-2025/#_ftn6

⁹⁹ *Plán rozvoje sociálních služeb na území HMP pro období 2019-2021 (3. aktualizace)* [online]. MHMP, 2020 (cit. 30. 6. 2020).

Dostupné z: http://socialni.praha.eu/jnp/cz/komunitni_planovani/strednedoby_plan_rozvoje_socialnich_sluzeb/index.html

Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Prahu (na období 2020–2023) vznikl v rámci projektu **Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů** (CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0006233). Projekt je financován z Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.

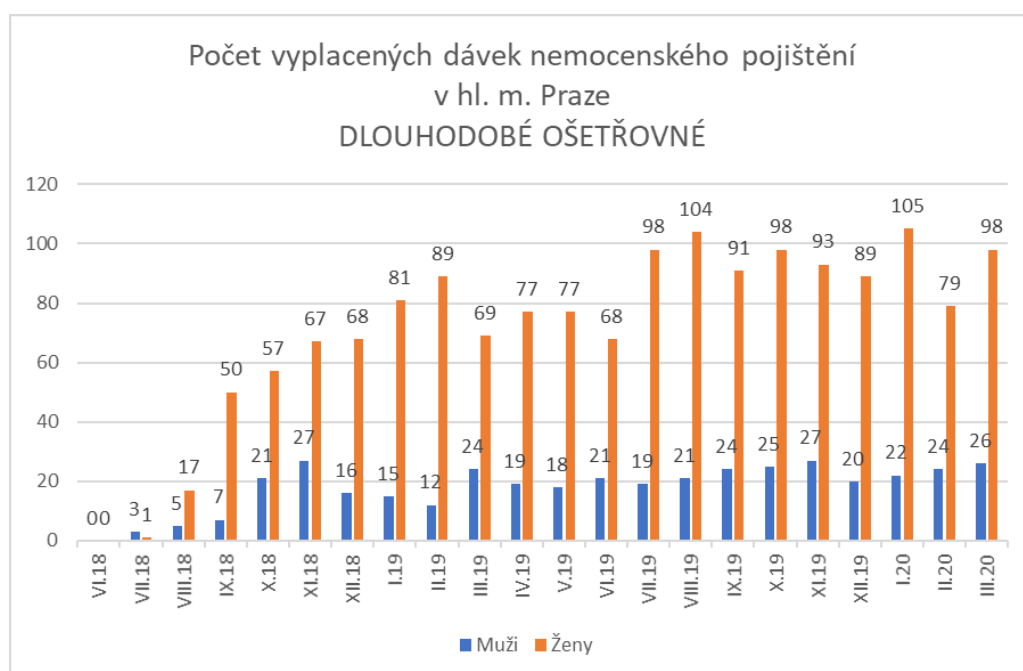
o potomky osob v seniorském věku. Zhruba stejný počet neformálně pečujících spadá do kategorie partner nebo rodič.

Další možností podpory neformálních pečujících je **dlouhodobé ošetřovné**, které je čerpáno jako dávka nemocenského pojištění především při péči o starší osoby, zejména ve věku 70 a více let (59 % případů za celou ČR¹⁰⁰). **Z 63 % jsou v rámci dat za celou ČR ošetřovanými osobami ženy.**¹⁰¹

Ukazuje se tak opět genderová linie nejen poskytované neformální péče, ale i linie příjemkyň dané péče.

Níže uvedená data ČSSZ uvádí počty vyplacených dávek nemocenského pojištění (dlouhodobé ošetřovné) na území hl. m. Prahy v období červen 2018 až březen 2020:

Graf 23 Počet vyplacených dávek nemocenského pojištění v hl. m. Praze (dlouhodobé ošetřovné)¹⁰²

Zdroj: ČSSZ

Data ČSSZ potvrzují, že **hlavním příjemcem dlouhodobého ošetřovného na území hl. m. Prahy jsou zpravidla ženy.**

Tato informace může mít dopad na následnou tvorbu požadavků na neformální pečující (či větší inklinaci k určitému typu poskytované péče). Nicméně je důležité uvědomit si, že dlouhodobé ošetřovné je jednou z forem poskytování neformální péče, a tak jsou informace o osobách vyžadujících péči do značné míry zúžené.

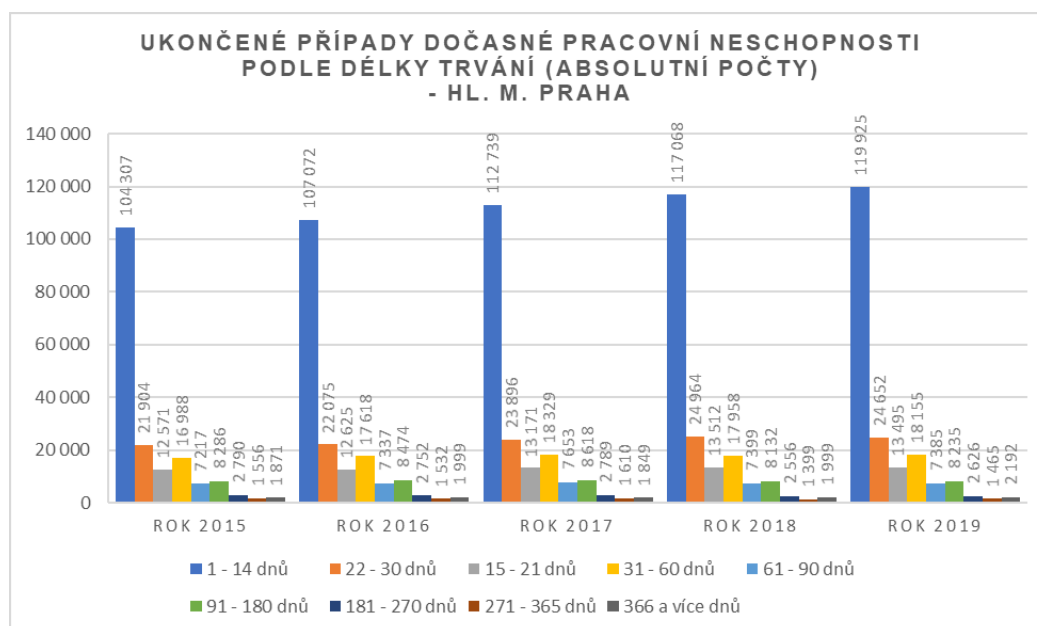
ČSSZ eviduje také data o počtu ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti v hl. m. Praze (viz graf 24).

¹⁰⁰ Analýza vývoje nemocenského pojištění [online]. MPSV, 2019, s. 34 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225490/Anal%C3%BDza+NP+2019.pdf/8a3a67fd-6df8-2ce4-595f-1cf9d784ddc9>

¹⁰¹ Analýza vývoje nemocenského pojištění [online]. MPSV, 2019, s. 34 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225490/Anal%C3%BDza+NP+2019.pdf/8a3a67fd-6df8-2ce4-595f-1cf9d784ddc9>

¹⁰² Vlastní výpočty z Katalogu otevřených dat [online]. ČSSZ, 2020 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-pocet-vyplacenych-davek-nemocenskeho-pojisteni-v-krajich>

Graf 24 Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti podle délky trvání (absolutní počty)¹⁰³

Zdroj: ČSSZ

Další data ČSSZ o počtech ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti za rok 2019 (případně dalších let) jsou k dispozici v příloze č. 3 „Přehled ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti v Praze“. Z těchto dat lze eventuálně vycházet při tvorbě dalších reportů a statistik rodinné politiky hl. m. Prahy k podpoře neformálních pečujících.

Při identifikaci cílové skupiny je důležité vnímat specifika neformálních pečujících.

Z dostupných dat plyne, že **obecně lze nalézt tři větší kategorie pečovatelů dle osoby opečovávané** – tj. osoby pečující o dítě se zdravotním postižením, pečující o dospělou osobu se zdravotním postižením a pečující o seniora.¹⁰⁴

Situace je komplikovaná vzájemně navazujícími pečujícími povinnostmi. Roli žen v poskytování péče obecně i neformální péče lze označit za dominantní.¹⁰⁵ Významnou charakteristikou pak je i uplatnění neformálně pečujících na trhu práce s ohledem na průměrný věk pečujících. V této souvislosti je nutné zmínit, že **dochází k zatížení pečujících v případě akutní či dlouhodobé péče o další závislou osobu**. Jde o zatížení péčí nejen o závislou osobu, ale také poskytování péče svému okolí tak, jak doposavad probíhalo. **Péče žen pečovatelek je co do počtu hodin intenzivnější a v počtu let péče dlouhodobější v porovnání s muži. Ženy musí sladovat péči o závislou osobu, ale ještě navíc péči o vlastní rodinu a k tomu vytvářet v produktivním věku i určitý balanc směrem k zaměstnavateli.** Hovoříme často o tzv. druhé směně (či třetí směně).

Odkaz na specifickou pozici žen v roli neformálních pečujících automaticky neznamená, že muži nepečují. Je totiž také důležité vnímat různé přístupy k péči a vnímání péče samotné – tu totiž není možné chápat pouze na rovině praktické a emocionální (tak jak se převážně s ženami pojí), ale také v rovině finanční a zabezpečovací (která bývá více spojena s péčí poskytovanou muži). V tomto smyslu je nutné také dimenzovat případné podpůrné služby. Výzvou tedy je **vytvoření co nejširší sítě podpůrných služeb pro různé situace, kterým čelí neformální pečující** a které budou co nejvíce responzivní na jednotlivé potřeby daných pečujících.

¹⁰³ Vlastní výpočty z Katalogu otevřených dat [online]. ČSSZ, 2020 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

<https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-pocet-vyplacenych-davek-nemocenskeho-pojisteni-v-krajich>

¹⁰⁴ Návrh politiky na podporu neformálních pečovatelů [online]. FDV, 2015 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

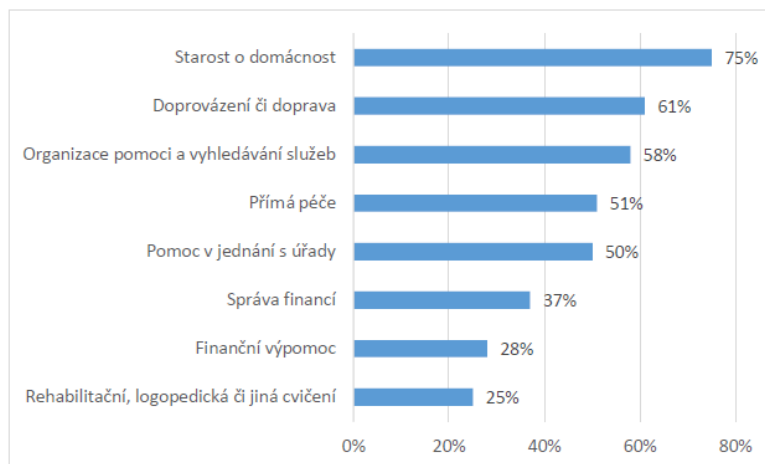
<https://www.nepe.cz/nepe1.php>

¹⁰⁵ Návrh politiky na podporu neformálních pečovatelů [online]. FDV, 2015 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

<https://www.nepe.cz/nepe1.php>

Z výstupů projektu Fondu dalšího vzdělávání „Podpora neformálních pečujících II¹⁰⁶“ také vyplývá, že nejčastěji **neformální pečující pomáhají s údržbou domácnosti (75 %), dále s doprovázením či dopravou (61 %) nebo s organizací pomoci a vyhledáváním služeb (58 %)**. Nejméně často pečující poskytují rehabilitační, logopedická či jiná cvičení (25 %).

Graf 25 Pečující vykonávající jednotlivé úkony péče (2018)¹⁰⁷

Zdroj: FDV

Negativní dopady péče

Více než třetina pečujících (33 %) v dotazníkovém šetření výše uvedeného projektu FDV přiznává, že se jim nedaří vlastní život s péčí sladit bez obtíží. 39 % pečujících pak uvedlo, že na ně dopadají negativní jevy plynoucí z výkonu péče. Nejčastěji se pečující setkávají se zhoršením finanční situace (14 % pečujících), fyzického (12 %) a duševního zdraví (11 %) a rodinných vztahů (9 %). Dále také pečující musí omezovat svou aktivitu na pracovním trhu.

Situace v Praze je oproti jiným krajům specifická, dána především **poměrně velkou koncentrací sociálních služeb i nabídek služeb ze strany neziskových organizací**. Výhodou je i dostupnost a dojezdové vzdálenosti při nutnosti řešení situace neformálních pečujících na různých místech, respektive u různých služeb. Přesto však velkým handicapem zůstává **neucelenost systému podpory a péče o neformální pečující: ta je totiž fragmentována mezi jednotlivé aktéry na poli sociálním** (sociální odbor MHMP/ÚMČ, Úřad práce, neziskové organizace, atd).

Neformální pečující dostává různé informace z různých zdrojů, jak se s novou situací vyrovnat¹⁰⁸ (např. jak zvládnout péči, co žádat od zaměstnavatele, jak získat příspěvek na péči/finanční podporu pro poskytovanou péči, jak zajistit pomůcky potřebné pro poskytování péče apod.).

Případným rizikem do budoucna se jeví snaha přenést velkou část institucionalizované péče na rodinné a blízké osoby, což zatíží více formální i neformální pečující.

Magistrát hl. m. Prahy již učinil celou řadu kroků a opatření k podpoře neformálních pečujících. Podpora neformálních pečujících byla zařazena do Programového prohlášení Rady hl. m. Prahy jako jedna z priorit. MHMP (odbor sociálních věcí) intenzivně pracuje na dalších systémových krocích, které mají potenciál přinést řadu zlepšení do života neformálních pečujících.

¹⁰⁶ Návrh strategického dokumentu na podporu pečujících osob [online]. FDV, 2019 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.nepe.cz/nepe2.php>

¹⁰⁷ Návrh strategického dokumentu na podporu pečujících osob [online]. FDV, 2019 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.nepe.cz/nepe2.php>

¹⁰⁸ Výstupní analytická zpráva o současné situaci a potřebách pečujících osob a bariérách pro poskytování neformální péče v ČR [online]. FDV, 2015 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.nepe.cz/nepe1.php>

6.1.2 Návrhy opatření:

Na základě spolupráce se členy regionální platformy Praha v průběhu realizace projektu „Krajská rodinná politika“ byly identifikovány následující náměty na opatření:

Priorita: **1. Podpora neformálních pečujících**

Cíl: Zvýšit podporu neformálních pečujících ze strany veřejné správy

Opatření: **1.1. Nastavit koordinovaný a koncepční přístup k podpoře neformálních pečujících na území hl. m. Prahy**

Aktivita: Vytvořit a schválit koncepční materiál HMP v oblasti neformální péče

- MHMP v současné době nemá strategický dokument k systémovému ukotvení podpory neformálních pečujících. Za využití spolupráce zástupců MHMP a dalších spolupracujících expertů dojde k vytvoření strategického dokumentu HMP pro zajištění koordinovaného a koncepčního přístupu k neformálním pečujícím na území hl. m. Prahy.

Poznámka: *Opatření je uvedeno a schváleno jako "Opatření 5.1." v „Plánu rozvoje sociálních služeb na území HMP pro období 2019-2021 (3. aktualizace)“¹⁰⁹*

Opatření: **1.2. Vytvoření a ukotvení pozice sociálního pracovníka-koordinátora/koordinátorky podpory neformálních pečujících¹¹⁰**

Aktivita: Podpora rodinám poskytovaná koordinátorem/koordinátorkou MHMP by se týkala:

- pomoci se zmapováním vlastní situace a situace příbuzného, s nastavením preventivních opatření a zajištěním odpovídající osobní ochranné pomůcky;
- zmapování dostupné pečovatelské, zdravotní a další služby, včetně zjištění jejich kapacity přímo v dané lokalitě;
- nabídky podpory při komunikaci s poskytovateli služeb, zástupci městských částí, ale i například s lékaři;
- pomoci zorientovat se v oblasti dávek nebo kompenzačních pomůcek nebo podpory při jednáních se zainteresovanými subjekty (a zajištěním pravidelného kontaktu s nimi, pokud by se situace či potřeby rodiny změnily).

Poznámka: *Opatření na vytvoření tohoto typu pozice je uvedeno jako "Opatření D.4.1." v „Národní strategii rozvoje sociálních služeb na období 2016-2025“¹¹¹*

¹⁰⁹ *Plán rozvoje sociálních služeb na území HMP pro období 2019-2021 (3. aktualizace)* [online]. MHMP, 2020. s. 70 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

http://socialni.praha.eu/jnp/cz/komunitni_planovani/strednedoby_plan_rozvoje_sociálních_sluzeb/index.html

¹¹⁰ V souvislosti s vyhlášením nouzového stavu z důvodu výskytu Covid-19 byla na MHMP vytvořena pozice koordinátora/koordinátorky za účelem podpory rodin, které uvažují o tom, že by si kvůli situaci s koronavirem dočasně vzaly domů svého příbuzného z domova seniorů.

Zdroj: *Tisková zpráva „Praha zvyšuje podporu pro rodiny, které si chtějí vzít příbuzného z domova seniorů“* [online]. MHMP, 2020 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/praha_zvysuje_podporu_pro_rodiny_ktere.html

¹¹¹ *Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016–2025* [online]. MPSV, 2015, s. 76

(cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/NSRSS.pdf/bca93363-6f0b-52ab-a178-4852b75dab6f>

Jako další opatření vhodná k případné implementaci se jeví:

- **Zahájit aktivity na podporu spolupráce relevantních aktérů** veřejné správy, samosprávy a neziskového sektoru. Vytvořit koordinovaný přístup k tématu neformální péče na území hl. m. Prahy (až do úrovně jednotlivých ÚMČ hl. m. Prahy).
- **Podporovat participativní přístup – zahrnout pečující i neformální pečující do rozhodovacích a koncepčních procesů**, aktivně s nimi pracovat, zjišťovat jejich potřeby. Využít participativního přístupu a propojit do oblasti komunitního plánování, plánování sociálních služeb a opatření rodinné politiky tak, aby byly potřeby této cílové skupiny zohledněny.¹¹²
- **Systematicky nastavit sledování statistiky** (vydefinovat pečující osoby a možnosti sledování dat o této cílové skupině jak na krajské (MHMP), tak i národní úrovni (MPSV). Při tvorbě je však nutné vnímat potřebu širokých statistik, které poskytnou potřebné údaje o diverzitě a různých potřebách neformálně pečujících.
- **Vytvořit a realizovat informační kampaň mezi zaměstnavateli** na území hl. m. Prahy, která by podpořila jejich roli při podpoře neformálních pečujících, popřípadě sdílení příkladů dobré praxe.
- **Informovat a vzdělávat zaměstnavatele v oblasti podpory neformální péče**, upozornit na jejich zákonné povinnosti a práva zaměstnanců a zaměstnankyň (ošetřování člena rodiny – dále jen „OČR“, dlouhodobé ošetřovné, úprava pracovní doby v případě péče o osobu závislou na péči¹¹³). Případně vytvořit informativní leták/brožuru či webové stránky pro zaměstnavatele a zaměstnance.
- Zaměřit se do vlastních zdrojů, **státní i veřejná správa jako zaměstnavatel může jít příkladem** (využít příkladů dobré praxe při možnosti poskytování informací zaměstnaným v pozici neformálních pečujících).
- **Podpořit dostupnost k informacím pro neformální pečující na informačních místech veřejné správy a samosprávy** (sociální odbor úřadu, případová sociální práce, která by doprovázela klienty v průběhu řešení jejich pečovatelské situace).
- Zmapování a následné **vytvoření co nejširší sítě podpůrných služeb** pro různé životní situace, kterým čelí neformální pečující.
- Systematicky **zahrnout neformální pečující jako cílovou skupinu** při plánování sociálních služeb a prorodinných opatření na území hl. m. Prahy.
- Podporovat **posílení inkluze jak pečujících osob, tak osob v péči v rámci místních komunit**.
- **Rozvíjet kompetence pečujících** k výkonu péče s ohledem na individuální potřeby pečujícího i opečovávaného.

6.2 PRIORITA 2 - Sladování pracovního a rodinného života

Sladování pracovního a rodinného života, resp. osobního života, je důležitou komponentou k vytváření kvalitních podmínek pro práci všech zaměstnanců a zaměstnankyň nejen v soukromém, ale také ve veřejném sektoru. „Osvícený“ zaměstnavatel, včetně veřejné správy, nahlíží na skutečnost, že jeho zaměstnanci a zaměstnankyně nejsou pouze tzv. „lidské zdroje“, ale opravdoví lidé se svými potřebami, tužbami, osobním a rodinným životem.

Ze zaznamenaných zkušeností z praxe získaných v průběhu realizace projektu „Krajská rodinná politika“ vyplynulo, že vytváření pracovního prostředí a podmínek, které sladování umožňují, vede nejen k vytváření kultury vstřícnosti a lidskosti, ale také k prevenci negativních jevů jako vyhoření, nedostatečného soustředění na práci, nízké angažovanosti zaměstnaných, nízké efektivnosti či nelояality zaměstnanců a zaměstnankyň. Fakticky však napomáhá také k vytváření prostoru pro kvalitní osobní a rodinný život – který je jako takový v centru pozornosti rodinné politiky.

¹¹² Návrh politiky na podporu neformálních pečovatelů [online]. FDV, 2015 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.nepe.cz/nepe1.php>

¹¹³ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce (§ 241, odstavec 2)

Za svůj pracovní život stráví průměrný Čech nebo Češka značnou část dne v zaměstnání, a tudíž osvětové aktivity zaměřené na zaměstnavatele (v rámci soukromého i veřejného sektoru) mohou být cestou k podpoře vytváření podmínek, které umožní lepší sladování pracovního a rodinného života a v důsledku podpoří rodiny jako takové. Firmám se – podle zkušeností zaměstnavatelů – prorodinná opatření vrátí vyšší produktivitou, loajalitou zaměstnanců, nižšími náklady investovanými na získávání a zaškolování nových zaměstnanců. Výsledkem je také lepší konkurenceschopnost a vyšší zisk¹¹⁴. Stejný efekt byl zaznamenán také v prostředí veřejné správy.

Pokud na vytváření kvalitních podmínek pro rodinný a osobní život neparticipuje pouze úzká skupina osob, ale podílí se na ní celé široké spektrum dotčených osob, institucí a zaměstnavatelů ze soukromého i veřejného sektoru, pak lze očekávat pozitivní dopady na širokou populaci. Cílem je zasáhnout co možná nejširší populaci a tuto politiku rozvinout i pro doposud opomíjené profese či typy pracovních pozic nebo výroby (montovny, pásová výroba, směnný provoz, atd).

6.2.1 Sladování pracovního a rodinného života (na úrovni veřejné správy a samosprávy)

Na základě východisek zmíněných v předchozích kapitolách, mapování potřeb ÚMČ hl. m. Prahy a expertních názorů členů regionální platformy Praha, případně dalších vybraných aktérů a stakeholderů rodinné politiky byla identifikována níže uvedená zjištění a faktory ovlivňující oblast sladování rodinného a pracovního života na území hl. m. Prahy v prostředí veřejné správy a samosprávy:

6.2.1.1 SWOT analýza (na úrovni veřejné správy a samosprávy)

Silné stránky - Existence flexibilních forem práce a možnost jejich využívání i v prostředí veřejné správy a samosprávy. - Existující příklady dobré praxe a pozitivní zkušenosti s využíváním nástrojů flexi forem práce v prostředí MHMP i vybraných Úřadů MČ hl. m. Prahy.	Slabé stránky - Nedostatečná znalost managementu flexibilních forem práce mezi zodpovědnými osobami pro jejich efektivní využívání a řízení v prostředí veřejné správy. - Potenciální mýty, předsudky a obavy ohledně efektivity práce v rámci využívání flexi forem práce. - Strach z využívání flexi forem – obavy o „vlastní místo“. - Obavy o zneužívání flexi forem práce ze strany zaměstnanců.
Příležitosti - Vnímat důležitost a komplexnost podpory sladování práce a osobního života v prostředí veřejné správy (stát je významný zaměstnavatel). - Rozšířit využívanost flexi forem v prostředí ÚMČ hl. m. Prahy a příspěvkových organizací. - Poskytnout osvětovou a metodickou podporu pro zavádění a testování různých flexi forem v provozech, které je zatím nevyužívaly. - Klíčová role personálního oddělení a tajemníků/tajemnic úřadu – resp. jejich dostatečný čas věnovat se oblasti managementu sladování.	Hrozby - Riziko případného mediálního zneužití tématu flexibility a posílení stereotypů s ní spojených. - Nedostatečné proškolení klíčových aktérů. - Hrozí nedostatečné posílení kompetencí zodpovědných osob pro efektivní řízení flexi forem a sladování v zaměstnání.

¹¹⁴ CHRTKOVÁ J., DRNKOVÁ JAČKOVÁ K. *Projekt Krajská rodinná politika*. 2020. Fórum sociální politiky č. 3/2020, s. 43-44.

Právo na soukromý, rodinný a pracovní život je právem každé osoby, a proto je chráněno mezinárodní úpravou i na úrovni zákonů jednotlivých zemí. **Zákon o úřednících územních samosprávných celků č. 312/2002 Sb.** v §16 odst. 2b) uvádí: „Úředník je dále povinen plně využívat pracovní doby a pracovních prostředků k vykonávání svěřených prací, plnit kvalitně, hospodárně a včas pracovní úkoly,“

To však není na překážku možnostem úpravy pracovní doby. Pracovní poměr úředníků a úřednic, pokud jej neupravuje přímo zákon o úřednících územních samosprávných celků, se řídí Zákoníkem práce (č. 262/2006 Sb.).

A tak je možné dovozovat, že žádostem o úpravu pracovní doby či její zkrácení vychází z ustanovení zákoníku práce. Zaměstnavatel tak je povinen přihlížet k potřebám zaměstnanců a zaměstnankyň pečujících o dítě mladšího než 15 let, těhotným, nebo pečujícím o fyzickou osobu převážně nebo úplně bezmocnou, pokud tomu nebrání provozní důvody.¹¹⁵

Důležité však je vnímat možnosti sladování nejen ve smyslu využívání flexibilních forem práce a jejich dostupnosti, ale také ve smyslu další vstřícnosti k potřebám zaměstnanců a zaměstnankyň s ohledem na jejich osobní a rodinný život.

Mimo jiné se sem může řadit efektivní management mateřské a rodičovské dovolené ze strany zaměstnavatele; podpora pro zaměstnance a zaměstnankyně při poskytování péče dalším závislým osobám; podpora při řešení obtížných životních situací či dostatečná šíře benefitů, které zohledňují právě osobní a rodinný život (např. příspěvky na dětské tábory, volnočasové aktivity, hlídání, úklidy apod.).

Jako klíčovou, nezbytnou podmínkou sladování práce a rodiny je flexibilita práce ve všech formách.

Do péče se postupně zapojují otcové. Jejich zapojování je eventuelně vhodné dále podporovat tak, aby péče nezůstala jen na ženách a v rolích se nevrátila o desítky let zpátky.¹¹⁶

Z veřejně dostupných zdrojů¹¹⁷ a z jednání regionální platformy Praha byla zaznamenána řada zajímavých opatření MHMP v oblasti podpory sladování pracovního a rodinného života:

- **Na většině pracovišť Magistrátu hlavního města Prahy je zaveden režim pružné pracovní doby.**
- Na pracovištích poskytujících služby pro veřejnost (např. pracoviště s přepážkami) je stanovena odchylná pracovní doba. Informace o odchylné pracovní době je v těchto případech vždy obsažena v oznámení o výběrovém řízení MHMP.
- Pokud pracovní činnosti na dané pozici umožňuje výkon práce z domova, **lze poskytnout zaměstnanci v odůvodněných případech práci z domova.**
- Pokud tomu nebrání provozní důvody, umožňuje MHMP zaměstnancům zkrácení jejich pracovního úvazku.
- Na pracovišti MHMP byly **vytvořeny 2 dětské skupiny pro děti zaměstnanců MHMP.**

6.2.1.2 Návrhy opatření

Na základě spolupráce se členy regionální platformy Praha v průběhu realizace projektu „Krajská rodinná politika“ byly identifikovány následující náměty na opatření:

¹¹⁵ Čmolíková Cozlová K., Fialová E., Skálová H., Wichterlová L.. *Práce a soukromí v rovnováze: jak na to?* [online]. Gender Studies, 2017 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.tojrovnost.cz/images/analzy/metodika_sladovani.pdf

¹¹⁶ Je v souladu s kapitolami „Podpora zapojení mužů do péče“ a „Podpora neformální péče“. *Koncepce rodinné politiky* [online]. MPSV, 2017, s. 42 a s. 47 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Koncepce_rodinne_politiky.pdf/5d1efd93-3932-e2df-2da3-da30d5fa8253

¹¹⁷ *Kariérní portál Magistrátu hl. m. Prahy* [online], MHMP, 2020 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/kariera/odmenovani/pracovni_doba.html

Priorita:	2. Sladřování pracovního a rodinného řivota
Cíl:	Podpora vytváření podmínek pro sladřování pracovního a rodinného řivota na území hl. m. Prahy
Opatření:	2. 1. Podpora při zaváděním a realizaci prorodinných opatření v oblasti sladřování pracovního a rodinného řivota v prostředí MHMP
Aktivita:	Podpora vytváření podmínek pro sladění pracovního a rodinného řivota v prostředí MHMP • průběžný monitoring prorodinných opatření a příkladů dobré praxe z prostředí státní správy a samosprávy (v rámci ÚMČ hl. m. Prahy, ale i dalších státních institucí na území hl. m. Prahy);¹¹⁸ • průběžná realizace průzkumů spokojenosti zaměstnanců MHMP; • návrhy na zavádění případných opatření podpory flexibilních forem práce a dalších nástrojů v oblasti sladřování pracovního a rodinného řivota v prostředí MHMP¹¹⁹.
Opatření:	2. 2. Podpora při zaváděním a realizaci prorodinných opatření v oblasti sladřování pracovního a rodinného řivota v prostředí ÚMČ hl. m. Prahy a příspěvkových organizací
Aktivita:	Podpora vytváření podmínek pro sladění pracovního a rodinného řivota v prostředí ÚMČ hl. m. Prahy a příspěvkových organizací • šíření příkladů dobré praxe z MHMP a ÚMČ hl. m. Prahy, případně jiných subjektů státní správy (např. ministerstva) jako případné inspirace pro eventuální zavedení v dalších ÚMČ hl. m. Prahy nebo příspěvkových organizacích; • podpora sdílení zkušeností ÚMČ hl. m. Prahy a příspěvkových organizací se zaváděním opatření v oblasti sladřování pracovního a rodinného řivota; • podpora zavádění inovativních forem péče o děti umožňujících pečujícím rodičům opětovný návrat na trh práce, jako jsou např. dětské skupiny nebo mikrosesle (dle aktuálních možností ideálně v prostorách zaměstnavatele, tedy ÚMČ hl. m. Prahy nebo příspěvkových organizací). • podpora zavádění odlehčovacích služeb či dalších forem podpory péče o jiné závislé osoby umožňujících pečujícím osobám opětovný návrat na trh práce.

Náměty na případnou další podporu sladřování pracovního a rodinného řivota (v prostředí veřejné správy a samosprávy):

- **I nadále podporovat úpravu pracovní doby, s využitím zkrácených úvazků** pro rodiče malých dětí a jinak pečujících osob (dle aktuálních provozních možností úřadu).
- Umožňovat částečně **práci z domova (homeworking)** je-li to možné s ohledem na úřední dobu, případně jiná specifika pracovní pozice.
- Zajištění míst na **dětských táborech** pro děti zaměstnanců, např. ve spolupráci s některou příspěvkovou organizací MHMP/Úřadu MČ pořádající dětskou letní rekreaci nebo příměstský tábor.

¹¹⁸ Případnou inspiraci lze najít v: *Závěrečná zpráva ze sociologického výzkumu – Sladřování pracovního, osobního a rodinného řivota na ministerstvech ČR* [online]. Veřejný ochránce práv, 2017 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/101-2017-DIS-JKV-vyzkumna_zprava.pdf

¹¹⁹ Příkladem dobré praxe pro zvážení k případné implementaci obdobných opatřeni v prostředí MHMP nebo na jiných ÚMČ hl. m. Prahy může být např. projekt Úřadu MČ Praha 8 „Osmička - úřad vstřicný rodině“. Více informací k dispozici zde: *Sborník dobré praxe rodinné politiky v krajích* [online]. MPSV, 2019 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/cs/dokumenty-ke-stazeni/dokumenty-ke-stazeni-3/dokumenty-ke-stazeni-5>

- Zřízení **dětských a přebalovacích koutků** pro klienty s dětmi v prostorách MHMP/ÚMČ.
- **Zajištění hlídání dětí při jednáních zastupitelstva a orgánů HMP**, např. pro zastupitele – rodiče malých dětí.
- **Zvážit možnosti provozní doby předškolních a školních zařízení** s ohledem na typickou pracovní dobu (při nemožnosti její flexibilizace).
- Vytvořit webinář **shrnující základní informace o sladování** a dostupných nástrojích pro úředníky a úřednice.
- **Systematicky sledovat potřeby zaměstnanců a zaměstnankyň** – provádět pravidelná dotazníková a kvalitativní šetření jejich potřeb směrem k zaměstnavateli a jím vytvářených podmínek/pracovní prostředí, možnosti péče a sladování, možnosti flexibility a sledovat zájem o využívání různých institutů úprav pracovní doby.
- **Metodická podpora testování a zavádění nových forem flexibility** – např. v ÚMČ hl. m. Prahy či příspěvkových organizacích MHMP apod.
- **Systematická podpora a vzdělávání pro rodiče malých dětí na MD/RD** a dalších osob v pečovatelských rolích za účelem udržení si vzdělání, kontaktu s pracovištěm a rozvojem jejich kompetencí.

6.2.2 Sladování pracovního a rodinného života (soukromý sektor)

Čím dál více firem usiluje o to, aby jejich podnikání bylo udržitelné nejen z pohledu ekonomického, ale i environmentálního a sociálního. Uvědomují si, že dokáží-li vytvářet spojení se svými zaměstnanci, zákazníky a napříč trhem, mohou přinášet v prostředí a komunitách, v nichž podnikají nebo na něž mají vliv, konkrétní a dlouhodobý přesah. Šíře aktivit firem v oblasti společenské odpovědnosti („corporate social responsibility“) předpokládá od veřejného sektoru dostatečnou, otevřenou a srozumitelnou komunikaci s významnými zaměstnavateli a stakeholdery (např. s Hospodářskou komorou, profesními sdruženími a asociacemi).

6.2.2.1 SWOT analýza – podpora sladování pracovního a rodinného života (soukromý sektor)

Silné stránky	Slabé stránky
• Možnosti využití opory v zákoníku práce. • Existující příklady dobré praxe mezi zaměstnavateli (spíše v prostředí velkých „korporací“). • Zkušenosti s flexibilními formami práce a jejich aktivním využíváním (především klouzavé pracovní doby, práce z domova atd.). • Vzrůstající trend využívání moderních technologií v zaměstnání a rozvoji lidí, díky nimž je možné pracovat na dálku a flexibilně upravovat pracovní dobu dle aktuálních potřeb zaměstnance.	• Nedostatečná znalost managementu flexibilních forem práce mezi zodpovědnými osobami v menších firmách a výrobních odvětvích. • Nedostatečná osvěta a metodická podpora aktérů pro efektivní využívání a řízení flexi forem práce. • Obavy ze zneužívání flexi forem práce ze strany zaměstnanců. • Nejistota trhů a firem z důvodu výskytu Covid-19.
Příležitosti	Hrozby
• Rozšířit využívanost flexi forem mezi zaměstnavateli (různých typů oborů a velikostí). • Poskytnout osvětovou a metodickou podporu pro zavádění a testování různých flexi forem v provozech, které zatím flexibilitě odolávaly nejvíce. • Přiblížit výhody a nevýhody flexibility relevantním aktérům ze strany zaměstnavatelů, ale i zaměstnanců a zaměstnankyň.	• Nedostatečné proškolení klíčových aktérů. • Hrozí nedostatečné posílení kompetencí zodpovědných osob pro efektivní řízení flexi forem a sladování v zaměstnání.

Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023) vznikl v rámci projektu **Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů** (CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0006233). Projekt je financován z Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.

Práce s cílovou skupinou „zaměstnavatelé“ má svá specifika, avšak také příležitosti. Firmy a zaměstnavatelé, napříč různými sektory, přijímají společné závazky na podporu sladování pracovního a rodinného života, na podporu prosazování principů antidiskriminace a diverzity.

Zástupci firem se angažují v oblasti společenské odpovědnosti, kladou otázky a čekají jasné odpovědi ze strany orgánů veřejné správy a samosprávy, vč. aktuálních příkladů dobré praxe. Začínají více a více využívat svého firemního a zákaznického potenciálu k pojmenovávání a prosazování důležitých témat v oblasti rodinné politiky i sladování pracovního a rodinného života.

Mnohé firmy působící v České republice (často mezinárodní korporace se sídlem v hl. m. Praze) mají zkušenosti a nakládají s natolik širokým know-how, že se nacházejí v unikátní situaci, kdy identifikují zásadní společenská, environmentální a ekonomická témata a souvislosti, které je nezbytné řešit – nejen na celostátní, ale i na regionální a místní úrovni. Často mají dostatek kapacit i dalších zdrojů k tomu, aby je uchopily a přijaly za ně odpovědnost. Očekávají, že budou následovány dalšími aktéry ve společnosti – zejména institucemi veřejné správy. Jsou tedy významným typem aktéra rodinné politiky, který by neměl být opomíjen.

6.2.2.2 Návrhy opatření:

Na základě spolupráce se členy regionální platformy Praha v průběhu realizace projektu „Krajská rodinná politika“ byly identifikovány následující náměty na opatření:

Priorita:	2. Sladování pracovního a rodinného života
Cíl:	Podpora vytváření podmínek pro sladování pracovního a rodinného života na území hl. m. Prahy
Opatření:	2. 3. Podpora při zavádění a realizaci prorodinných opatření v oblasti sladování pracovního a rodinného života u zaměstnavatelů (v soukromém sektoru)
Aktivita:	Podpora vytváření podmínek pro sladění pracovního a rodinného života u zaměstnavatelů (v soukromém sektoru) • průběžný monitoring prorodinných opatření a příkladů dobré praxe v prostředí soukromého sektoru na území hl. m. Prahy; • navázání spolupráce s klíčovými aktéry (např. Hospodářská komora hl. m. Prahy a její místní pobočky) a zaměstnavateli; • pořádání pravidelných workshopů a osvětových akcí pro zaměstnavatele k aktuálním tématům rodinné politiky a možnostem podpory flexibilních forem práce (např. podpora neformálních pečujících apod.); • sdílení zkušeností zaměstnavatelů s implementací prorodinných opatření.
Opatření:	2. 4. Zřízení jednotného kontaktního místa pro firmy a jejich zaměstnance za účelem možnosti poradenství při řešení životních situací zaměstnanců
Aktivita:	Zaměstnanci v obtížné životní situaci často vyhledávají pomoc také u svého zaměstnavatele. Součástí opatření je poskytnout zaměstnavatelům a zaměstnancům kontakt, kde by bylo možné získat informace o aktuálních možnostech pomoci, které jinak složité vyhledávají. • prostřednictvím specialisty/specialistky rodinné politiky MHMP poskytování základního poradenství rodinám zaměstnanců v obtížné životní situaci, seznámení s případnými možnostmi další podpory (např. prostřednictvím pracovišť Centra sociálních služeb Praha, Úřadů práce ČR, neziskových organizací apod.); • průběžný monitoring a sdílení informací o aktuálních možnostech podpory rodin v obtížné životní situaci prostřednictvím zaměstnavatelů (podpora od nadací a nadačních fondů zřizovaných zaměstnavateli).

Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023) vznikl v rámci projektu **Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů** (CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0006233). Projekt je financován z Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.

Náměty na případnou další podporu sladování pracovního a rodinného života (v soukromém sektoru):

- **Uspořádání osvětové kampaně** o důležitosti prorodinných opatření a podpoře sladování pracovního a rodinného života mezi zaměstnavateli v hlavním městě Praze.
- Motivace zaměstnavatelů **ve vytváření flexibilních úvazků a dalších prorodinných aktivit.**
- **Sdílení příkladů dobré praxe z implementace prorodinných opatření v prostředí MHMP, ÚMČ hl. m. Prahy a dalších zaměstnavatelů.**
- **Ocenění společností „přátelských rodině“ a společensky odpovědného podnikání (ve vztahu k podpoře rodin zaměstnanců a místních komunit) –** např. prostřednictvím webových stránek MHMP prezentovat příklady dobré praxe zavedených prorodinných opatření realizovaných zaměstnavateli a dalšími subjekty na území hl. m. Prahy.

6.3 PRIORITA 3 - Podpora komunitního života

Praha se stala otevřeným a sociálně soudržným městem, které dokáže prostřednictvím rozvinuté sociálně-integrační i bytové politiky zajistit podmínky kvalitního a důstojného života pro všechny obyvatele bez ohledu na jejich věk, zdravotní stav, národnost a etnickou příslušnost či sociální status. Adaptovala se na demografické a společensko-ekonomické změny a ve spolupráci se státem zlepšila podmínky pro podporu rodičovství a mateřství, aktivní stárnutí a integraci cizinců.¹²⁰

Terminologie a úvodní východiska

Komunitu lze definovat – sociologicky jako souhrn osob, které žijí v určitém vymezeném prostoru, kde vykonávají každodenní aktivity a obvykle tvoří autonomní jednotku; psychologicky jako typ organizace, kde jsou odstraněny vztahy nadřízenosti a podřízenosti, čímž se dosahuje lepší komunikace a spolupráce.¹²¹

Za komunitu lze považovat pospolitost danou zvláštním typem vnitřních vazeb a jejím zařazením do širšího sociálního prostředí.¹²²

Podle cílů komunitu dělíme na **občanskou, terapeutickou a výchovnou**, ale podle počtu skupin na komunitu **mnohospupinovou**, kde jedna skupina zahrnuje všechny členy komunity, a komunitu **multiskupinovou**, která se skládá ze dvou a více skupin¹²³.

Existují ovšem i **komunitní sítě**, a to na úrovni místní, lokální, v rámci jedné obce nebo města.

Definice komunit v české nebo zahraniční literatuře je nespočetné množství. Pro potřeby rodinné politiky a definice komunity můžeme vycházet z toho, že **je nutné pracovat nejen s jednotlivci, které pomoc potřebují, s jejich rodinami a okolím, ale také s klíčovými představiteli komunity.**

V rámci rodinné politiky můžeme pohlížet na komunitu „Pražanů“ jako na komunitu, která má svůj „domov“ na území hl. m. Prahy nebo má jiný vztah k městu Praze (v oblasti práce, vzdělávání jejich dětí, dalších členů širší rodiny, kteří žijí na území hl. m. Prahy nebo kde tráví svůj volný čas (rodinný čas na území hl. m. Prahy)). A vzhledem k výše uvedenému se posléze komunita stává místem, kde člověk může **získávat emocionální podporu, ocenění a praktickou pomoc v každodenním životě**¹²⁴.

S termínem komunita souvisí termín **komunitní práce**, která je jedna ze tří metod sociální práce, která se zaměřuje zejména na pomoc lidem v rámci místní komunity, snaží se určit jejich sociální

¹²⁰ *Strategický plán hl. m. Prahy – Návrhová část – Aktualizace 2016* [online]. IPR, 2016 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z:

<https://www.iprpaha.cz/clanek/83/co-je-strategicky-plan>

¹²¹ Kolektiv autorů. 1993. *Encyklopedický slovník*. Praha: Odeon. ISBN 80-207-0438-8

¹²² Linhart, J., Petrusek, M., Vodáková, A., Maříková, Hana. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5

¹²³ Hartl P., 1997. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. Praha: Sociologické nakladatelství, s. 37

¹²⁴ Hartl P., 1997. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. Praha: Sociologické nakladatelství, s. 35

potřeby, zvážit nejúčinnější způsoby jejich naplnění a začít na nich pracovat do té míry, jak to umožňují zdroje, které mají k dispozici.¹²⁵

Sociologické výzkumy ukazují, že lidé se podílejí na kolektivní akci více tehdy, když usoudí, že očekávaný prospěch převáží jejich investici. Dále se podílejí na činnostech, které je baví.¹²⁶

Lidé, obecně, potřebují:¹²⁷

- prostor, kde lze uskutečnit nabízené příležitosti a uplatňovat nápady;
- čas potřebný ke zvládnutí problémů, které činnost provázejí;
- materiál, nástroje a prostředky pro uskutečnění;
- profesionály či dobrovolníky schopné, jak poradit, tak iniciovat a podporovat činnost.

6.3.1 SWOT analýza

Na základě východisek zmíněných v předchozích kapitolách, mapování potřeb ÚMČ hl. m. Prahy a expertních názorů členů regionální platformy Praha, případně dalších vybraných aktérů a stakeholderů rodinné politiky byla identifikována níže uvedená zjištění a faktory ovlivňující oblast podpora komunitního života na území hl. m. Prahy:

Silné stránky	Slabé stránky
• Působení velkého počtu komunit a aktivit na území HMP zabývajících se tématem rodinné politiky. • Široká finanční podpora komunit v oblasti sociální, školství, sportu a volného času, kultury, národnostních menšin, životního prostředí (viz granty HMP). • K dispozici prostory/budovy pro komunitní aktivity na území hl. m. Prahy.	• Chybějící analýza komunitní sítě na území HMP (již stávajících komunit). • Chybějící teoretická/praktická/metodická podpora ze strany HMP pro vznik nových a stávajících komunit. • Nedostatečné sdílení informací mezi odbory MHMP/ÚMČ a koordinace aktivit. • Nejasný vztah HMP a ÚMČ k tématu komunit se vztahem k rodinné politice (kompetence HMP a kompetence ÚMČ). • Nedostatečná/neefektivní komunikace HMP k odborné/laické veřejnosti o tématu komunit spojených s rodinnou politikou (mj. nevyužívání sociálních sítí).
Příležitosti	Hrozby
• Podpořit „Pražany“, aby se identifikovali s lokalitou MČ a vytvářeli podpůrné komunity pro podporu rodinné politiky (komunita zvládne vyřešit řadu soc. jevů, je zapotřebí komunity zapojit). • Umět podporovat komunity s dlouhodobým efektem (tzn. tam kde již založen základ komunity, mj. komunita svůj systém utváření/vývoj). • Umět efektivně (kvalitně, s časovým efektem) analyzovat potřeby rodin, členů rodin a komunit v oblasti rodinné politiky na území HMP a propojovat je s vypsanými městskými granty. • Zapojení zaměstnavatelů do vzniku komunit (s vlivem na rodinný život).	• Pokračující trend individualizace ve velkých městech a aglomeracích, který vyvazuje jednotlivce a rodiny z dalších komunitních vazeb. • Nejasné a roztržité směřování rodinné politiky na území hl. m. Prahy, nesjednocení cílů komunit se záměrem a prioritami HMP. • Rezignace obyvatel hl. m. Prahy na „organizovaný“ komunitní život.

¹²⁵ Younghusband E., 1964. *Social work and social change*. London: George Allen and Unwin

¹²⁶ Younghusband E., 1964. *Social work and social change*. London: George Allen and Unwin

¹²⁷ Younghusband E., 1964. *Social work and social change*. London: George Allen and Unwin

6.3.2 Popis situace – komunitní centra na území hl. m. Prahy

Kulturně-komunitní centra jsou významným zařízením pro udržení zdravého a soudržného vývoje komunity, a tedy i místní oblasti jako celku. Svou činností mohou zprostředkovávat dané komunitě kulturní program, možnosti vzdělávání a rozvoje, i do určité míry suplovat komunitní a sociální služby.

Kulturně komunitní centrum, které kvalitně plní svou funkci, napomáhá k posilování lokální identity obyvatel. Obyvatelé získávají pevnější a živější vztah vůči svému domácímu městskému prostředí. Obyvatelé se stávají komunitně soudržnějšími a občansky aktivnějšími, což může oslabit sociálně patologické jevy a efekty vykořenění oblastí, které vedou k jejich destrukci.

Díky své činnosti kulturně komunitní centra danou oblast oživují, činí ji tak přívětivější pro život a podporují její stabilitu. Dochází tak k utváření silných oblastních komunit s vlastní identitou, které jsou následně v rámci města unikátní¹²⁸.

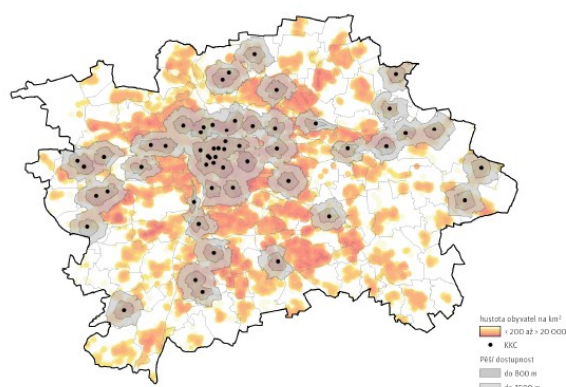
6.3.2.1 Analýza infrastrukturních potřeb hl. m. Prahy – komunitní centra

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy (dále jen „IPR“) zpracoval „Analýzu infrastrukturních potřeb hl. m. Prahy (zaměřeno na infrastrukturu vybrané občanské vybavenosti – Kulturně komunitní centra)“ (IPR, 2019)¹²⁹.

V rámci této analýzy byla vyhodnocena přítomnost infrastruktury a docházková vzdálenost do kulturně-komunitních center v rámci bilančních územních celků (dále jen „BUC“) na území hl. m. Prahy¹³⁰.

Mapa 2 Dostupnost kulturně komunitních center v pásmu 800 a 1.500 metrů (2018)¹³¹

DOSTUPNOST KULTURNĚ KOMUNITNÍCH CENTER V PÁSMU 800 A 1 500 METRŮ (2018)

Zdroj: IPR

Z výsledků analýzy IPR vyplývá, že **průměrná míra nedostupnosti kulturně komunitních center v hl. m. Praze činí 64,1 %**, kdy mediánová hodnota je 92,1 %. Celkově bylo v Praze z celkového počtu 120 BUC zjištěno 61 BUC (50,8 %) s mírou nedostupnosti vyšší než 90 %, z nichž 48 BUC (40 %) disponuje plnou mírou nedostupnosti 100 % na svém území.

¹²⁸ Strategický plán hlavního města Prahy – Návrhová část – aktualizace 2016 [online]. IPR, 2016 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.iprpraha.cz/clanek/83/co-je-strategicky-plan>

¹²⁹ Analýza infrastrukturních potřeb hl. m. Prahy (zaměřená na infrastrukturu vybrané občanské vybavenosti) – Kulturně komunitní centra [online]. IPR, 2019 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.iprpraha.cz/obyvatelstvo>

¹³⁰ Analýza IPR hodnotí přítomnost infrastruktury a docházkové vzdálenosti od zařízení. Jedná se o kvantitativní analýzu. Nehodnotí kvalitu programové nabídky daných zařízení z důvodu subjektivity, značné proměnlivosti a nezávislosti na vlastní infrastruktuře. Mohou existovat oblasti s dostatečnou infrastrukturou, ale nekvalitní nabídkou, která není schopna uspokojit potřeby místních obyvatel. Zdrojem dat pro lokalizaci kulturně komunitních center byla databáze kulturních zařízení – databázi spravuje IPR (stav k 1. 10. 2018).

¹³¹ Analýza infrastrukturních potřeb hl. m. Prahy (zaměřená na infrastrukturu vybrané občanské vybavenosti) – Kulturně komunitní centra [online]. IPR, 2019 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.iprpraha.cz/obyvatelstvo>

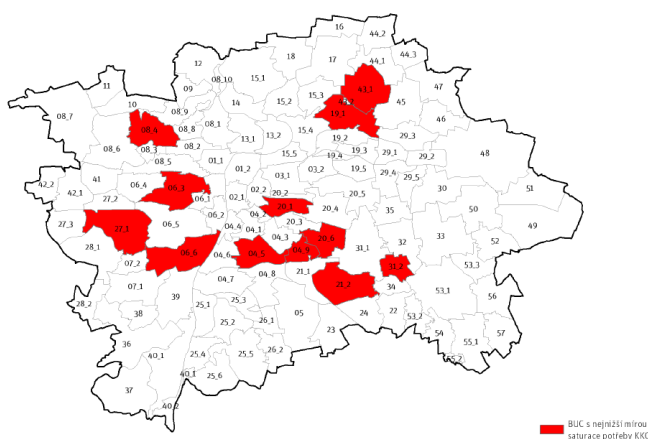
Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023) vznikl v rámci projektu **Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů** (CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0006233). Projekt je financován z Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.

Tato čísla jsou ovlivněna okrajovými částmi Prahy, kde je očekávatelná vyšší pravděpodobnost absence daných zařízení.

Z hlediska absolutních čísel z analýzy vyplynulo, že v oblastech nedostupnosti kulturně komunitních center žije na území hl. m. Prahy celkově 598 147 obyvatel, tedy 46,2 % obyvatelstva Prahy. Lze tedy konstatovat, že u více jak poloviny (53,8 %) obyvatelstva hl. m. Prahy je infrastruktura potřebná kulturně komunitních center dostatečně saturována a u téměř třetiny (27,7 %) je saturována ideálně (tedy rodiny žijí v docházkové vzdálenosti do 800 m od zařízení).

Mapa 3 Území s nejnižší úrovní saturace infrastrukturální potřeby kulturně komunitního centra (2018)¹³²

ÚZEMÍ S NEJNIŽŠÍ ÚROVNÍ SATURACE INFRASTRUKTURNÍ POTŘEBY KULTURNĚ KOMUNITNÍHO CENTRA (2018)

Zdroj: IPR

V barevně označených územích by bylo vhodné dle doporučení analýzy IPR posílit kapacity kulturně komunitních center.

Další detaily k lokalizaci, dostupnosti, typu zřizovatele kulturně-komunitních center, vč. námětů na posílení kapacit v jednotlivých územích, jsou uvedeny v příloze 4 tohoto dokumentu „Souhrn z analýzy infrastrukturálních potřeb hl. m. Prahy – komunitní centra“.

6.3.2.2 Popis situace – sousedské vztahy na území hl. m. Prahy

Magistrát hl. m. Prahy nechal v roce 2019 vytvořit průzkum o sousedských vztazích v hlavním městě Praze¹³³.

Mezi hlavní zjištění patří:

- Pražané se rádi setkávají. Nejraději se setkávají u jídla (společné grilování a sousedská snídaně).
- Pražané se rádi setkávají také u brigád na zkvalitňování prostoru ve svém okolí.
- Sousedské akce pořádá pětina dotázaných a dalších 15 % má chuť nějakou akci pořádat nebo spolupřát.
- Celkem 40 % Pražanů se v posledním roce podobné aktivity ve své čtvrti zúčastnilo.
- Přibližně polovina Pražanů se zná a baví alespoň s několika sousedy z jejich domu či ulice, většina z nich má ale se sousedy průměrné vztahy, sice bezproblémové, ale ne příliš vřelé.

¹³² Analýza infrastrukturálních potřeb hl. m. Prahy (zaměřená na infrastrukturu vybrané občanské vybavenosti) – Kulturně komunitní centra [online]. IPR, 2019 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.iprpaha.cz/obyvatelstvo>

¹³³ Sousedské vztahy – závěrečná zpráva [online]. IPSOS, 2019 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/zivot_v_praze/zivotni_prostredi/praha_podpori_sousedske_akce_v_pilotnim.html

Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023) vznikl v rámci projektu **Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů** (CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0006233). Projekt je financován z Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.

- Tři čtvrtiny Pražanů se pravidelně setkávají se skupinou či partou kamarádů nebo známých, nejčastěji v rámci neformální zábavy, například v hospodě či v baru.

MHMP zahájil v roce 2019 pilotní projekt dotací na komunitní sousedské akce¹³⁴, z nichž lze eventuelně čerpat finanční podporu např. na lokální oslavy posvícení, bazary knih a oblečení, tvořivé odpoledne pro děti, vynášení Morany, sousedskou večeři nebo mezigenerační akce.

6.3.3 Návrhy opatření

Na základě spolupráce se členy regionální platformy Praha v průběhu realizace projektu „Krajská rodinná politika“ byly identifikovány následující náměty na opatření:

Priorita: **3. Podpora komunitního života**

Cíl: Podpora místních komunit

Opatření: **3. 1. Podporovat rozvoj místních komunit a komunitních center jako zázemí pro setkávání, posilování mezigeneračních vztahů a spolupráci**

Aktivita: Podporovat a animovat vznik lokálních sítí (networků/komunit)

- uplatňovat principy živých sociálních sítí s posláním společně vytvářet kulturně komunitní život v lokalitách s důrazem na mezigenerační vztahy a spolupráci, ve spolupráci se širokým spektrem aktérů (sousedská výpomoc, prostředí přátelské k rodinám s dětmi, utváření pozitivního postoje k problematice stárnutí, atd);
- součástí aktivity je průběžné mapování kulturně-komunitního života v lokalitách a moderace komunikace a spolupráce zainteresovaných subjektů.

Poznámka: *Opatření je uvedeno ve Strategickém plánu hl. m. Prahy (návrhová část - aktualizace 2016) jako opatření 1.2. A1¹³⁵*

Opatření: **3. 2. Pravidelně analyzovat a vyhodnocovat komunitní život v městských částech**

Aktivita: Průběžné sledovat a vyhodnocovat data (mapování, analýzy, studie) v oblasti komunitního života v městských částech, adekvátně k velikosti městské části (včetně centra města)

- zmapování a analyzování potenciálu komunitního a spolkového života v městských částech (včetně centra města);
- vypracování případových studií s příklady z ČR i ze zahraničí na téma význam místních kulturně-komunitních aktivit pro rozvoj města, městských čtvrtí a lokalit;
- zajištění průběžného vyhodnocování dopadů veřejných finančních prostředků investovaných prostřednictvím grantů MHMP a městských částí na komunitní rozvoj lokalit;
- vytvoření metodiky sběru a vyhodnocování dat o lokálních kulturně-sociálních a prarodinných aktivitách podle městských částí/lokalit s cílem tyto aktivity usměrňovat dle aktuálních priorit rodinné politiky.

Poznámka: *Opatření navazuje na opatření, které je uvedeno ve Strategickém plánu hl. m. Prahy (návrhová část - aktualizace 2016) jako opatření 1.2. A2¹³⁶*

¹³⁴ https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/praha_podpori_sousedske_akce_v_pilotnim.html

¹³⁵ *Strategický plán hlavního města Prahy – Návrhová část – aktualizace 2016* [online]. IPR, 2016 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.iprpraha.cz/clanek/83/co-je-strategicky-plan>

¹³⁶ *Strategický plán hlavního města Prahy – Návrhová část – aktualizace 2016* [online]. IPR, 2016 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.iprpraha.cz/clanek/83/co-je-strategicky-plan>

Opatření: 3. 3. **Vytvořit transparentní mechanismy a nástroje pro oživení komunitního života**

Aktivita: Nastavit a dodržovat principy oživování a komunitní animace (finanční, koncepční, propagační atd.) v lokalitách zejména ve spolupráci městských částí a MHMP

- zjednodušení systému poskytování městského majetku (hl. m. Prahy a městských částí) pro komunitní a veřejně prospěšné aktivity v lokalitách, zejména nevyužité či chátrající prostory;
- posílení kapacit na straně městské správy pro komunikaci s občany ve věci možností využití veřejného prostoru a majetku a pro vytvoření manuálu/pravidel realizace aktivit ve veřejném prostoru a využití majetku pro tyto aktivity;
- snížení bariér v přístupu a zjednodušení podmínek pro aktivní účast obyvatel a občanských organizací na zvelebování a spoluutváření veřejného prostoru, zejména nevyužívaného či zanedbaného (včetně vnitrobloků) a pořádání nekomerčních prarodinných aktivit.

Poznámka: Opatření je uvedeno ve Strategickém plánu hl. m. Prahy (návrhová část - aktualizace 2016) jako opatření 1.2. A3¹³⁷

Náměty na případnou další podporu komunitního života na území hl. m. Prahy:

- **Zaktualizovat a zohlednit výše uvedená zjištění a soustředit pozornost na podporu komunit v oblastech, kde není pokryta dostupnost kulturně-komunitních či rodinných center.**
- **Koncepčně spolupracovat s Městskou knihovnou Praha a knihovnami zřizovanými městskými částmi:**¹³⁸
  - Nastavení systému spolupráce městských částí a Městské knihovny Praha, včetně způsobů hodnocení společných projektů.
  - Podpora a posilování potenciálu poboček městské knihovny a místních knihoven jako živých míst spolupráce a participace na občanském a místním životě community.
- **Podporovat využívání prostor základních škol veřejností mimo učební hodiny**¹³⁹
  - Příprava a realizace programu spolupráce škol a místních aktérů.
  - Nastavení systému sdílení a maximální otevřenosti prostorů a vybavenosti škol mimo učební hodiny a dny.
- **Metodická podpora, školení organizátorů komunit, informační webové stránky** – vytvoření zázemí pro lídry komunit a komunitního života na území hl. m. Prahy.
- Vytváření prostoru a aktivit pro **sdílení vzniklých komunit** na území MHMP (např. oblast sdílení informací s cílem propojovat/doplňovat aktivity mezi sebou navzájem v oblasti rodinné politiky, tzv. přesah).
- Hledání forem **oceňování firem na území HMP za rozvoj společenské odpovědnosti** ve vztahu k území MHMP (tzv. prvek propojování komunit se zaměstnavateli v oblasti rodinné politiky).
- Podpora komunit a jejich aktivit v oblasti rodinné politiky s **mezigeneračním prvkem** (máme poměrně hodně tematické komunity, které jsou uzavřené, např. budujeme hřiště pro seniory a hřiště pro děti, proč nebudujeme hřiště pro „všechny“ věkové skupiny, obdobné je to pro kurzy – ideální by bylo nevytvářet kurzy jen pro určité věkové skupiny).

¹³⁷ Strategický plán hlavního města Prahy – Návrhová část – aktualizace 2016 [online]. IPR, 2016 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.iprpraha.cz/clanek/83/co-je-strategicky-plan>

¹³⁸ Opatření je uvedeno ve Strategickém plánu hl. m. Prahy (návrhová část - aktualizace 2016) jako opatření 1.2. B2, dostupné z: Strategický plán hlavního města Prahy – Návrhová část – aktualizace 2016 [online]. IPR, 2016 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.iprpraha.cz/clanek/83/co-je-strategicky-plan>

¹³⁹ Opatření je uvedeno ve Strategickém plánu hl. m. Prahy (návrhová část - aktualizace 2016) jako opatření 1.2. B3, dostupné z: Strategický plán hlavního města Prahy – Návrhová část – aktualizace 2016 [online]. IPR, 2016 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.iprpraha.cz/clanek/83/co-je-strategicky-plan>

- Vytvoření **centra sdružujícího dobrovolníky** na území hl. m. Prahy (podpora dobrovolnictví, efektivita využívání dobrovolnictví, aktuálně problematické – např. viz téma koronaviru).
- Vytváření **vnitřního/vnějšího prostoru a jeho udržování pro širokou skupinu komunit všech věkových kategorií** (např. pro rodinné oslavy, místa pro grilování).
- **Propojování sociálního podnikání s potřebami komunit s přesahem rodinné politiky** (vytváření např. kaváren, které povedou mladiství, pro rodinné oslavy, aj.).

6.4 PRIORITA 4 - Podpora soudržnosti rodiny

Podpora soudržnosti rodiny je jednou z priorit rodinné politiky. Dle „Koncepce rodinné politiky“ (MPSV, 2017)¹⁴⁰ je rodina prostorem, ve kterém dochází k formování osobnosti člověka, prostorem tvorby lidského kapitálu, výchovy a růstu budoucích generací. Jako taková je bezesporu základní a nejvýznamnější jednotkou naší společnosti. Jen stabilní a prosperující rodiny jsou zárukou dobrého prostředí pro výchovu dětí, udržitelného rozvoje společnosti a její funkčnosti a soudržnosti. Úloha rodiny ve společnosti je nezastupitelná.

6.4.1 SWOT analýza

Na základě východisek zmíněných v předchozích kapitolách, mapování potřeb ÚMČ hl. m. Prahy a expertních názorů členů regionální platformy Praha, případně dalších vybraných aktérů a stakeholderů rodinné politiky byla identifikována níže uvedená zjištění a faktory ovlivňující soudržnost rodin na území hl. m. Prahy:

Silné stránky	Slabé stránky
• V rámci „Centra sociálních služeb Praha“ existuje síť bezplatných služeb centra pro rodinu „Triangl“, „Poraden pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy“ a „Pražského centra primární prevence“. • Existence neziskových organizací podporujících a rozvíjejících rodiny. • Adekvátní životní podmínky. • Fungující síť školských zařízení. • Nabídka možností sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi a nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. • Poptávka po komunitních aktivitách. • Velmi dobře dostupný komplex služeb pro rodiny. • Zvyšující se nabídka flexibilních úvazků na trhu práce. • Rozmanitost nabídek trhu práce. • Rodinná politika jako priorita MPSV.	• Interdisciplinarita – spolupráce. • Chybějící navázané služby a aktivity reflektující sníženou spolupráci. • Chybějící interdisciplinární týmy. • Chybějící ucelený systém mapování potřeb rodin. • Nízká úroveň osvěty vztahového a manželského poradenství. • Nedostatek dostupného bydlení. • Rodinná politika jako málo atraktivní téma komunálních politiků. • Absence jednotného metodického a informačního místa rodinné politiky. • Absence koordinátora/koordinátorky rodinné politiky na ÚMČ hl. m. Prahy.
Příležitosti	Hrozby
• Nová judikatura. • Flexibilní nastavení služeb. • Interdisciplinární přístup. • Podpora nových modelů práce s cílovou skupinou. • Rozvoj interdisciplinárních služeb, např. depistáž.	• Nejasné interdisciplinární postupy. • Nejasný či kontroverzní výklad judikatury. • Vyhraněné postoje vůči rodinným sporům. • Negativní dopady změn ze změny judikatury.

¹⁴⁰ Koncepce rodinné politiky [online]. MPSV, 2017, s. 4 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Koncepce_rodinne_politiky.pdf/5d1efd93-3932-e2df-2da3-da30d5fa8253

6.4.1.1 Stabilita rodiny

Co drží rodiny pohromadě? Podle „Zprávy o rodině 2020¹⁴¹“ **stabilita rodiny dnes závisí zejména na kvalitě partnerského vztahu rodičů**. S odkazem na východiska rodinné terapie je **základním faktorem stability nukleární rodiny dítěte** (matka – otec – dítě) spokojený partnerský vztah jeho rodičů (popřípadě osob, které rodiče nahrazují). Především spokojený partnerský vztah může v současné době, která dopřává svobodu v naplňování individuálních tužeb, tedy i touhy po lásce, rodinu napomoci ochránit před rozpadem. A právě takový vztah dítě potřebuje pro svůj optimální vývoj i pro to, aby získalo vzory pro zdravé způsoby komunikace a fungování v mezilidských a partnerských vztazích.

Partneři, kteří spolu nejsou šťastní, sotva mohou dát dítěti pocit bezpečného domova¹⁴². Nemohou mu zprostředkovat model příjemného, uspokojivého a funkčního vztahu muže a ženy. Potýkají-li se s problémy ve vzájemné komunikaci, mohou mu předávat nezdravý způsob komunikace, který může být devalvující, a to jak vůči sobě a vlastní sebeúctě, tak vůči druhým a jejich sebeúctě. **Problémy v komunikaci a ve vztazích do značné míry souvisejí s tím, jak člověk vnímá sám sebe, tedy s jeho sebepojetím a sebeúctou**. Z tohoto hlediska je **základním faktorem stability partnerského vztahu vztah každého z partnerů k sobě samému¹⁴³**.

Matoušek (2015)¹⁴⁴ uvádí, že **pokračování partnerského vztahu nezávisí jen na jeho spokojenosti**, neboť v současné době přetrvávají i vztahy, v nichž jsou partneři velmi nespokojeni, a naopak rozpadu nezůstanou ušetřeny i takové, v nichž byli partneři relativně spokojeni. K vysvětlení využívá tzv. investiční model (Rusbultová a kol., 1998 in Matoušek, 2015¹⁴⁵) založený na hypotéze o třech faktorech stabilizujících vztah partnerů. Vedle již zmíněné spokojenosti je to **kvalita alternativ a míra investic**. Jsou-li alternativní možnosti málo výhodné, například hrozí-li možnost spojit svůj život s jiným partnerem mnoha komplikacemi, zvyšuje to hodnotu stávajícího partnera. Investicemi je rozuměn nejen majetek, ale i děti a společný okruh širší rodiny a přátel. Pokud do nich člověk investoval mnoho energie, času nebo peněz, náklady na změnu by také byly příliš vysoké. Tyto tři faktory ovlivňují míru připoutání partnerů, která pozitivně koreluje s trváním vztahu.

„Zpráva o rodině 2020“ dále uvádí, že každý partnerský vztah zažívá krizi. Podle psychologů však lidé mají o partnerství mnohdy nepřiměřené představy a očekávání, podpořené médii¹⁴⁶. **Za svá nenaplněná očekávání pak platí frustraci, důvody partnerských problémů připisují partnerovi**. Páry zapomínají o svém vztahu pečovat, rozvíjet ho, trávit čas ve dvou, zejména poté, co se stanou rodiči. Časem pak dochází k odcizení a vyprázdnění jejich vztahu. Do vztahů dnes zasahují i moderní technologie, stávají se alternativou (méně uspokojivé) partnerské komunikace. Do terapie páry přivádí dlouhá, neřešená krize, nebo náhlá krize vyvolaná např. nevěrou. I nevěra bývá terapeuti chápána jako symptom dříve neřešených partnerských problémů.

Dle psychologů **páry často přicházejí do párové terapie příliš pozdě** (v případě vztahových problémů dle odhadů Rataje (2017)¹⁴⁷ čtyři z pěti partnerských dvojic přichází do párové terapie

¹⁴¹ Zpráva o rodině 2020 [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2020, s. 218 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

¹⁴² Zpráva o rodině 2020 [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2020, s. 156 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

¹⁴³ Zpráva o rodině 2020 [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2020, s. 156 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

¹⁴⁴ Matoušek, O. 2015. *Pouto mezi dospělými partnery*. In Matoušek, O. a kol. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, s. 13-18.

¹⁴⁵ Matoušek, O. 2015. *Pouto mezi dospělými partnery*. In Matoušek, O. a kol. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, s. 13-18.

¹⁴⁶ Zpráva o rodině 2020 [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2020, s. 218 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

¹⁴⁷ Zpráva o rodině 2020 [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2020, s. 218 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

pozdě. Pravděpodobnost její úspěšnosti se tak snižuje – v pokročilé fázi rozpadu vztahu už párovou terapii nelze považovat za primární nebo sekundární prevenci, ale spíše za terciální).¹⁴⁸ Naopak, dle sociálních pracovníků, advokátů a soudců mnohdy přistupují páry k rozvodu příliš brzy, aniž by se předtím snažily své problémy řešit – žijeme ve spotřební době, „porouchané neopravujeme“. Manželství se rozpadají pomaleji než nesezdaná soužití. Rozchody však nebývají tak dramatické jako rozvody – nesezdané páry zpravidla nebojují o společný majetek.

Děti zpravidla vnímají a prožívají partnerské problémy a rozchod svých rodičů intenzivněji a hůře, než si rodiče myslí a než si byvají ochotni připustit.¹⁴⁹ Úpravu péče o děti po rozchodu/rozvodu řeší zpravidla v emočně vypjaté fázi, mnohdy tak nejsou schopni vnímat a citlivě reagovat na potřeby dětí. Často se dopouštějí chyb z nevědomosti či špatné informovanosti. Přibývá rodičů, kteří mají snahu řešit rozchod nebo rozvod dohodou a s ohledem na děti.¹⁵⁰ **Zároveň nebývale narostla intenzita rodičovských sporů.** Nejspornějších kauz sice není celkově mnoho, ale značně vytěžují časové kapacity pracovníků všech profesí zapojených do řešení rodičovských konfliktů. Orgány sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) i soudy jsou přetížené. Spory mezi rodiči v soudní při dále eskalují – tím více, čím déle spor trvá.¹⁵¹

V posledních letech se začala uplatňovat interdisciplinární spolupráce profesí zapojených do rodičovského konfliktu po vzoru Cochemské praxe (rodiče jsou vedeni k znovu převzetí své rodičovské odpovědnosti za osud dětí a k obnově konfliktem snížených rodičovských kompetencí. Důležitou roli hraje i edukace rodičů o průběhu opatrovnického řízení, o potřebách a prožívání dětí, ale i o právní úpravě jednotlivých typů péče o děti po rozvodu). Byť má tento model i své odpůrce, zkušenosti ukazují, že vede ke zkrácení délky opatrovnických sporů, k nárůstu podílu jejich ukončení dohodou a k lepší životnosti těchto dohod. Výsledkem je rovněž zefektivnění práce všech zapojených aktérů.

Závisí-li stabilita klasické rodiny (matka – otec – dítě) zejména na kvalitě partnerského vztahu rodičů, **stabilita rodiny dítěte po rozchodu se zjevně odvíjí přímo od vztahu mezi rodiči po rozchodu (již ne na bázi partnerství, ale rodičovství) a jejich schopnostech spolupracovat na jeho výchově s pozorností vůči potřebám dítěte.** Stabilita rekonstituované rodiny se odvíjí od kvality vztahu nového partnerského páru. Stabilita neúplné rodiny je závislá na stabilitě rodiče, jenž stojí v jejím čele.¹⁵²

V posledních letech **roste i rozvodovost v pozdějších životních fázích a dlouhotrvajících manželstvích** (tzv. „šedé“ nebo „stříbrné rozvody“). Ty mohou mít negativní dopad nejen na zde již dospělé děti, ale i celé rodinné systémy a mezigenerační vztahy, včetně podpůrné péče o malé děti (prarodičovská péče) i pozdější nedisponibilitu neformálních pečujících v rozpadlých rodinách.¹⁵³

¹⁴⁸ Zpráva o rodině 2020 [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2020, s. 218 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

¹⁴⁹ Zpráva o rodině 2020 [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2020, s. 219 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

¹⁵⁰ Zpráva o rodině 2020 [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2020, s. 219 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

¹⁵¹ Zpráva o rodině 2020 [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2020, s. 219 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

¹⁵² Zpráva o rodině 2020 [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2020, s. 219 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

¹⁵³ Zpráva o rodině 2020 [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2020, s. 200 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

6.4.1.2 Poskytování podpory, pomoci a služeb pro rodiny

Souhrn vybraných doporučení pro rodinnou politiku k prevenci rozpadu vztahů¹⁵⁴

Jak posílit soudržnost rodiny a stabilitu vztahů? Pokud státu (respektive kraji, obci nebo městské části), záleží na tom, aby se partnerské vztahy a rodiny nerozpadaly, a má zájem na podpoře jejich stability, měl by jej promítnout do nastavení vlastní rodinné politiky:

- **Důrazem na vztahovost:** Koncepce rodinné politiky by měla podpořit hodnotu rodiny, deklarovat význam času věnovaného výchově dětí, partnerství a společným prožitkům. A to jednak v zájmu vyvážení převažujících materiálních a výkonových hodnot ve společnosti a firemní kultuře zaměstnavatelů (tlak na pracovní výkon na úkor dalších oblastí života), a jednak s ohledem na přínos společně tráveného času pro vztahy v rodině, pro děti, naplňování jejich vývojových potřeb a možnosti učení se vztahovosti. Děti se jí učí zejména v rodině, a to především pozorováním a nápodobou. Je zapotřebí, aby k tomu měly příležitost.
- **Podporou vztahů, které fungují:** Vedle péče věnované ohroženým rodinám a jejich problémům je důležitá i podpora funkčních rodin a vztahů v nich. Např. podporou dostupnosti programů (přednášky, kurzy na podporu partnerských a vztahových dovedností) a služeb primární prevence (poradentství a psychoterapie), ale i osvětou veřejnosti o důležitosti pečovat o vztahy, předcházet problémům a řešit je včas právě i za pomoci poradenských a terapeutických služeb.
- **Hledáním způsobů prevence a nabídky odborné pomoci, jimiž lze oslovit a podpořit skupiny obyvatel (i s nižším vzděláním):** Poradenské a psychoterapeutické služby, programy na podporu partnerských vztahů vyhledávají převážně lidé s vysokoškolským, případně středoškolským vzděláním, jejich rodinné chování je přitom nejvíce tradiční.
- **Posilováním vztahových a komunikačních dovedností dětí na školách:** Nemělo by se tak ovšem dívat pouze předáváním znalostí užitečných pro fungování ve vztazích (např. ohledně mýtů o partnerství, rozeznávání a naplňování vztahových potřeb a očekávání ve vztahu) v rámci školního předmětu, přednáškovou formou, či trénováním vztahových dovedností jednorázovými interaktivními preventivními workshopy s odborníky, ale i celkovou proměnou každodenní atmosféry ve školách v inspiraci alternativními pedagogickými směry (prvky waldorfské pedagogiky či Montessori). Neklást tedy v osnovách a školním prostředí důraz pouze na výkon, ale i na vztahovost. Aby měly děti příležitost učit se vztahovým dovednostem i v kontaktu s pedagogem a jejich nápodobou, a učitelé k tomu měli prostor.

Dle odborných diskuzí se členy regionální platformy Praha, na podporu vztahovosti dále navazuje již specializovanější podpora, pomoc a rozvoj služeb pro rodiny. Mezi nejdůležitější aspekty lze řadit cílení na preventivní práci pro rodiny s dětmi.

V návaznosti na preventivní práci je také třeba podpořit specializované služby pro rodiny v krizových situacích, zvláště rozvodové řízení, vyrovnávání se se ztrátou, traumatické zážitky rodičů, dětí aj.

Do přímé podpory pro rodiny s dětmi lze také řadit i možnosti podpory rozvojových aktivit v komunitních a rodinných centrech, doprovodech dětí na kroužky, realizaci táborů a rodinných aktivit napříč komunitou včetně možností slev pro rodiny.

Soudržnost rodiny reflektuje potřebu a přínos interdisciplinárního přístupu. Interdisciplinární přístup má své přínosy nejen pro řešení obtížných životních situací. V rámci tohoto přístupu tak do řešení rodinné problematiky zasahují všichni zainteresovaní aktéři, kteří s rodinou pracují.

Komunitní a rodinná centra podporují model celostních, projektových či komunitních aktivit pro celé generace. S tím také souzní potřeby rodin v rovině podpory a edukce prostřednictvím mezigeneračních aktivit.

¹⁵⁴ Zpráva o rodině 2020 [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2020, s. 160 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

6.4.2 Návrhy opatření

Na základě spolupráce se členy regionální platformy Praha v průběhu realizace projektu „Krajská rodinná politika“ byly identifikovány následující náměty na opatření:

Priorita: 4. **Podpora soudržnosti rodiny**

Cíl: Podpora vytváření vhodných podmínek pro rodiny v hl. m. Praze

Opatření: 4. 1. **Podpora mateřských, rodinných center a neziskových organizací**

Aktivita: Vytváření podmínek pro zajištění nabídky odborných a cenově dostupných prorodinných služeb pro děti, mládež a rodiny v Praze prostřednictvím mateřských, rodinných center a neziskových organizací, jejichž aktivity podporují soudržnost rodin.

- systematická a dlouhodobá podpora prostřednictvím „grantů hlavního města Prahy – Programů v oblasti rodinné politiky“ – ideálně formou jednoletých i víceletých projektů;
- monitoring a šíření informací o případných možnostech finanční podpory z dalších zdrojů pro mateřská, rodinná centra a neziskové organizace – např. z dotačních titulů ÚMČ hl. m. Prahy, atd.

Poznámka: HMP již poskytuje finanční podporu prostřednictvím grantů hlavního města Prahy – Programů v oblasti rodinné politiky (případně dalších grantů a dotačních titulů HMP). Podpora z grantů-programů v oblasti rodinné politiky je ze strany HMP poskytována na jednoleté projekty. Příjemcem finanční podpory z grantů HMP v oblasti rodinné politiky nemohou být komunitní a rodinná centra zřízená jako příspěvkové organizace.

Opatření: 4. 2. **Posílení přenosu informací o možnostech podpory rodinám prostřednictvím pracovišť Centra sociálních služeb**, případně příspěvkových organizací ÚMČ hl. m. Prahy

Aktivita: HMP provozuje prostřednictvím své příspěvkové organizace „Centrum sociálních služeb Praha“ síť bezplatných služeb centra pro rodinu „Triangl“, „Poraden pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy“ a „Pražského centra primární prevence“. Úřady MČ hl. m. Prahy provozují příspěvkové organizace, které realizují také řadu projektu, které přispívají k soudržnosti rodin. Součástí opatření je:

- podpořit osvětou další šíření informací o možnostech bezplatného poradenství, terapií a dalších aktivit podporujících soudržnost rodiny prostřednictvím pracovišť Centra sociálních služeb, případně příspěvkových organizací ÚMČ hl. m. Prahy, a tak eliminovat různé mýty, které u veřejnosti o těchto službách panují (např. dlouhé čekací lhůty apod.);
- v rámci osvěty využívat webové stránky MHMP, sociální sítě, rozesílání newsletterů registrovaným zájemcům, atd.

Náměty na případnou další podporu soudržnosti rodiny na území hl. m. Prahy:

1. Podpora partnerských kompetencí, příprava k partnerství a aktivnímu rodičovství

- **Besedy se středoškoláky** (ve školách, zájmových organizacích, ve farnostech, neziskových a příspěvkových organizacích) na téma partnerských kompetencí.
- **Besedy se středoškoláky** na konkrétní témata jako jsou pozitivita, negativa a možné dopady uzavírání sňatků a vznik rodičovství.
- **Vzdělávací programy pro partnery** připravující se na rodičovskou roli (prostřednictvím center pro rodinu, rodinných a mateřských center, příp. jiných subjektů zabývajících se rodinnou politikou).

- **Semináře a podpůrné programy na posilování rodičovských kompetencí** a pro „začínající“ rodiče s dětmi od narození do tří let věku (podpůrné akce cílit i na „malé“ městské části).
- **Semináře a podpůrné programy pro rodiče s dětmi** – např. s výchovnými problémy (prostřednictvím center pro rodinu, rodinných a mateřských center, Centra sociálních služeb Praha – např. Triangl, Pražské centrum primární prevence, případně jiných subjektů zabývajících se rodinnou politikou).
- Průběžně monitorovat semináře a další podpůrné aktivity na posilování partnerských a rodičovských kompetencí od všech významných aktérů rodinné politiky (tzn. neziskové organizace, mateřská a rodinná centra, příspěvkové organizace atd.).
- **Osvětové akce** o možnostech poradenství – např. prostřednictvím pracovišť Centra sociálních služeb Praha či jiných subjektů.
- **Realizace odborných workshopů, konferencí, sdílení příkladů dobré praxe.**
- **Vytvoření metodiky pro vzdělávací programy pro rodiče.**

2. Ocenění přínosu a hodnoty rodiny v dnešní společnosti

- **Osvětové kampaně**, např. „Týden manželství“.
- **Podpora prostřednictvím slevových výhod pro rodiny**, např. „Senior Pasy¹⁵⁵“ a „Rodinné Pasy¹⁵⁶“.
- **Podpora kulturních a sportovních akcí pro rodiny.**
- **Vytvoření family-friendly prostředí na všech úřadech**, např. dětský koutek, možnost přebalení dětí, rezervační systém ke snížení doby čekání.
- **Ocenění zaměstnavatelů přátelských rodině** (relevantní také v rámci priority 2).

3. Ostatní opatření

- **Podpora služeb pro děti** (např. prodloužení provozní doby školky a družiny vede k vyššímu zapojení rodičů na pracovním trhu dle jejich individuálních potřeb).
- **Podpora vzniku školních klubů během prázdnin**, např. využití volných prostor družin, kde by studenti pedagogických fakult mohli vykonávat svoji praxi.
- **Podpora zajišťování mimoškolních aktivit** jak během školního roku (mateřská, komunitní a obdobná centra, spolky, skauti), tak během prázdnin.
- **Nastavení uceleného systému průběžného mapování potřeb rodin na území hl. m. Prahy.**

¹⁵⁵ Informace o projektu „Senior pasy“ s možností on-line registrace lze nalézt na adrese: www.seniorpasy.cz

¹⁵⁶ Informace o projektu „Rodinné pasy“ s možností on-line registrace lze nalézt na adrese: www.rodinnepasy.cz

7 Ostatní náměty pro Magistrát hl. m. Prahy

Rodinná politika ve své podstatě představuje souhrn aktivit a opatření za účelem podpory rodiny. Jelikož se jedná o politiku průřezovou, zasahuje do nejrůznějších veřejných oblastí života společnosti, jako je např. školství, zdravotnictví, kultura, trh práce, atd.

Ze široké oblasti aktivit a opatření v rámci rodinné politiky vyplývá v rámci komplexnosti přístupů nutnost mezioborového a mezirezortního propojení konkrétních aktivit a institucí. Některá opatření nedosahují žádoucí efektivity v důsledku své současné izolovanosti. Proto je třeba kontinuálně vytvářet na regionální úrovni koordinační a metodické postupy, které zohlední místní specifika.

7.1 Metodická podpora a koordinace na úrovni Magistrátu hl. m. Prahy

Pro naplnění úkolů, vyplývajících z Koncepce rodinné politiky hl. m. Prahy byla na Magistrátu hl. m. Prahy vytvořena pozice „**Specialista/Specialistka rodinné politiky**“ s cílem zajistit spolupráci mezi jednotlivými odbory Magistrátu hlavního města Prahy a dalšími institucemi, kvalitní komunikaci a přenos informací, kontrolní mechanismy a koordinaci všech zainteresovaných subjektů v oblasti rodinné politiky.

Při diskuzi se členy regionální platformy Praha projektu, s cílovými skupinami projektu a během mapování potřeb ÚMČ hl. m. Prahy, jednoznačně vyplynula **důležitost této pozice a potřeba posílení její role**.

Dále byla zaznamenána poptávka po vytvoření jednoho **jednotného informačního místa rodinné politiky na MHMP**. Tento nástroj je velmi důležitý k rozvoji rodinné politiky na celém území Prahy. Jednotné informační místo týkající se rodinné politiky MHMP by mělo ještě více souhrnně nabízet metodickou podporu a aktuální informace k tématům rodinné politiky z MPSV, MHMP, ÚMČ a od dalších aktérů rodinné politiky. Specificky byla zaznamenána poptávka po vytvoření online prostředí **formou webových stránek (pro ÚMČ hl. m. Prahy, odbornou i laickou veřejnost)**, jejichž součástí by mělo být průběžné sdílení aktualit, nabídek služeb a aktivit pro rodiny.

Vzhledem k tomu, že rodinná politika sama o sobě je interdisciplinární, tak **je třeba dále a intenzivněji podporovat i metodické vedení jednotlivých územních celků tak, aby vize a cíle měly stejné porozumění**.

7.2 Návrhy opatření

V rámci stávajících strategických dokumentů HMP lze navázat na opatření:

Priorita: 5. **Metodická podpora a koordinace na úrovni HMP**

Cíl: Rozvoj stávajícího systému rodinné politiky hl. m. Prahy

Opatření: 5. 1. **Odborná podpora, metodické vedení a koordinace současného systému rodinné politiky na území hl. m. Prahy**

Aktivita: Rozšiřovat povědomí o současných trendech a inovacích v oblasti rodinné politiky

- podporovat služby, aktivity a odborná fóra určená na podporu rodinám, které jsou ohroženy sociálním vyloučením a nepříznivou sociální situací.

Poznámka: Opatření vychází z Opatření 13. 1. v "Plánu rozvoje sociálních služeb na území HMP pro období 2019-2021" (3. aktualizace)¹⁵⁷

¹⁵⁷ Plán rozvoje sociálních služeb na území HMP pro období 2019-2021 (3. aktualizace) [online]. MHMP, 2020, s. 78 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://socialni.praha.eu/jnp/cz/komunitni_planovani/strednedoby_plan_rozvoje_socialnich_sluzeb/index.html

Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023) vznikl v rámci projektu **Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů** (CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0006233). Projekt je financován z Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.

Opatření: 5. 2. **Vytváření jednoletých akčních plánů rodinné politiky hl. m. Prahy**

Aktivita: HMP v současné době nemá strategický dokument k systémovému plánování, realizaci a vyhodnocování prorodinných opatření na jednotlivé roky

- vytvořit strategický dokument HMP „Akční plán rodinné politiky“, který bude pravidelně zpracováván na jednoleté období a schvalován Radou hl. m. Prahy;
- na roční bázi monitorovat a vyhodnocovat realizaci prorodinných opatření.

Na základě spolupráce se členy regionální platformy Praha v průběhu realizace projektu „Krajská rodinná politika“ byly identifikovány následující náměty na opatření:

- **Metodická podpora všech ÚMČ hl. m. Prahy** v oblasti rodinné politiky.
- **Zajištění pravidelného setkávání zástupců všech Úřadů MČ hl. m. Prahy** s gescí rodinné politiky (setkávání cca 1x 3 měsíce).
- **Vytvoření webového portálu pro oblast rodinné politiky.**
- **Podporovat systémové vytváření koncepčních dokumentů v oblasti rodinné politiky** na úrovni ÚMČ hl. m. Prahy.
- **Sdílení dobré praxe** napříč rezorty, odbory MHMP, ÚMČ hl. m. Prahy a dalších aktérů rodinné politiky.
- **Monitoring a vyhledávání případných vhodných zdrojů financování pro aktivity v oblasti rodinné politiky** (pro MHMP i jednotlivé ÚMČ hl. m. Prahy) – např. z ESIF (OP Zaměstnanost¹⁵⁸, OP Praha – pól růstu ČR) či jiných zdrojů.
- **Monitoring a vyhledávání případných vhodných zdrojů financování pro nově vytvářené pozice koordinátorů rodinné politiky na ÚMČ hl. m. Prahy.**
- Vzhledem k blízkosti kraje a návaznosti opatření zajištění pravidelného **koordinčního setkávání zástupců MHMP a zástupců Středočeského kraje se zaměřením na rodinnou politiku** (četnost setkávání cca 3x ročně).
- **Zpracování a průběžná aktualizace statistických údajů** relevantních pro rodinnou politiku hl. m. Prahy.

---

¹⁵⁸ Informace o OP Zaměstnanost a aktuálních výzvách lze získat na www.esfcr.cz

Návrh rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023) vznikl v rámci projektu **Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů** (CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0006233). Projekt je financován z Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.

Závěr

Rodina je základní a nejvýznamnější jednotkou naší společnosti, jejíž hodnota a zdravé fungování musí být trvale podporovány a udrženy pro další generace. Představuje záruku udržitelného rozvoje společnosti zejména po stránce ekonomické a sociální, ale i kulturní, výchovné či emocionální.

Bez soudržné rodiny není soudržná společnost ani stát.

Cílem rodinné politiky je zejména ocenit přínos, který rodina pro společnost představuje a podpořit ji v jejích přirozených funkcích.

Záměrem tohoto „Návrhu rozšíření koncepce rodinné politiky pro hlavní město Praha (na období 2020–2023)“ je zejména podat ucelený pohled na situaci rodin a aktuální prioritní témata rodinné politiky hl. m. Prahy a poskytnout náměty na případná systémová opatření tak, aby bylo možné podpořit vytváření optimálních podmínek pro život rodin v hlavním městě Praze. V dokumentu byl specificky věnován prostor „malým“ městským částem hl. m. Prahy, na něž by bylo vhodné (dle statistických dat) cíleně směřovat další opatření rodinné politiky hl. m. Prahy.

V rámci aktivit projektu MPSV „Krajská rodinná politika“ byla zaznamenána řada příkladů dobré praxe v oblasti rodinné politiky, které jsou již realizovány Magistrátem hl. m. Prahy, vybranými Úřady MČ hl. m. Prahy a dalšími aktéry rodinné politiky. Věříme, že předložený materiál bude sloužit jako inspirace pro další případné využití v rámci přípravy a realizace nových systémových opatření rodinné politiky hlavního města Prahy.

Materiál je předkládán jako doporučení, neboť realizace rodinné politiky je výhradně v samostatné působnosti Magistrátu hl. m. Prahy, a je tedy na zástupcích samosprávy zvážit možnosti a priority, které z navržených námětů na opatření budou eventuálně implementovány.

Navržená opatření mohou přispět k lepšímu fungování rodinné politiky na území Prahy. K jejich naplňování může docházet prostřednictvím vytváření a následného plnění případných jednoletých akčních plánů rodinné politiky hlavního města Prahy schvalovaných Radou hl. m. Prahy.

Magistrát hl. m. Prahy může být další inspirací a příkladem dobré praxe pro Úřady MČ hl. m. Prahy a další kraje v České republice.

Seznam zkratek

BUC – bilanční územní celek

CS – cílová skupina

ČR – Česká republika

ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení

DDM – dům dětí a mládeže

ESIF – Evropské strukturální a investiční fondy

FDV – Fond dalšího vzdělávání

HMP – hlavní město Praha

IPR – Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy

MC – mateřské centrum

MČ – městská část

MD – mateřská dovolená

MHMP – Magistrát hlavního města Prahy

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

NNO – nestátní nezisková organizace

OČR – ošetřování člena rodiny

OPPR – Operační program Praha pól růstu

PnP – příspěvek na péči

RC – rodinné centrum

RD – rodičovská dovolená

SLDB – sčítání lidu, domů a bytů

SPOD – sociálně-právní ochrana dětí

ÚMČ – Úřad městské části

VÚPSV – Výzkumný ústav práce a sociálních věcí

Členové a členky regionální platformy Praha

Mgr. Veronika Andrtová	Dětské krizové centrum, zástupkyně ředitelky
Mgr. Klára Čmolíková Cozlová	Gender Studies, projektová koordinátorka a expertka
Ing. Drahomíra Dubská, CSc.	ECONS DD, analytička
Mgr. Kateřina Halfarová, LL.M.	Osmička pro rodinu, ředitelka
Bc. Jiřina Hlaváčková	Magistrát hlavního města Prahy, specialistka rodinné politiky
Mgr. Dalibor Holý	Český statistický úřad, ředitel odboru statistiky trhu práce a rovných příležitostí
Jitka Chrtková	Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajská poradkyně
Bc. Zuzana Kailová	Bývalá poslankyně, expertka
Mgr. Jana Klinecká	Magistrát hlavního města Prahy, vedoucí oddělení sociální péče
PhDr. Tomáš Klinecký	Magistrát hlavního města Prahy, ředitel odboru sociálních věcí
RNDr. Jiřina Kocourková, Ph.D.	Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, vedoucí katedry demografie
PhDr. Věra Kuchařová, CSc.	Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, výzkumná pracovnice „Rodinná politika“
Mgr. Jana Skalková, DiS.	Byznys pro společnost, manažerka HR projektů
Mgr. Alena Slámová, DiS.	Magistrát hlavního města Prahy, metodička sociálně-právní ochrany dětí
Mgr. Lucie Vidovičová, PhD.	Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií a Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, odborná asistentka

Použitá literatura a zdroje

Analýza infrastrukturních potřeb hl. m. Prahy (zaměřená na infrastrukturu vybrané občanské vybavenosti) – Kulturně komunitní centra [online]. IPR, 2019 (cit. 30. 6. 2020).

Dostupné z: <https://www.iprpraha.cz/obyvatelstvo>

Analýza vývoje nemocenského pojištění [online]. MPSV, 2019 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225490/Anal%C3%BDza+NP+2019.pdf/8a3a67fd-6df8-2ce4-595f-1cf9d784ddc9>

ČSÚ – *Demografická příručka – 2018* [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka>

ČSÚ – *Demografická ročenka krajů - 2009 až 2018* [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2009-az-2018>

ČSÚ – *NUMERI PRAGENSES - Statistická ročenka hl.m. Prahy – 2011* [online]. 2011. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/numeri-pragenses-statisticka-rocenka-hlm-prahy-2011-vuerg2ws9y>

ČSÚ – *odbor statistiky obyvatelstva – Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu* [online]. 2014. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/17022014.pdf/c533e33c-79c4-4a1b-8494-e45e41c5da18?version=1.0>

ČSÚ – *Příjmy a životní podmínky domácností – 2016* [online]. 2016. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-2016>

ČSÚ – *Příjmy a životní podmínky domácností – 2017* [online]. 2017. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-rn2to6gtkz>

ČSÚ – *Příjmy a životní podmínky domácností – 2018* [online]. 2018. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-kf03f95ff5>

ČSÚ – *SLDB Tab. 615 Obyvatelstvo ve věku 18 a více let podle registrovaného partnerství, pohlaví a podle věku, nejvyššího ukončeného vzdělání a ekonomické aktivity* [online]. 2011. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30629&pvo=OBCR615A&u=v186_VUZEMI_100_3018

ČSÚ – *Správní členění hl. m. Prahy na správní obvody a městské části k 31. 12. 2010 (Praha 1-22)* [online]. 2020. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/104007-11-n_2011-spravni-cleneni-hl-m-prahy-na-spravni-obvody-a-mestske-casti-k-31-12-2010-praha-1-22-

ČSÚ – *Statistická ročenka hl. m. Prahy – 2012* [online]. 2012. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-hlm-prahy-2012-lul7da5fni>

ČSÚ – *Statistická ročenka České republiky – 2019* [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2019>

ČSÚ – *Statistická ročenka Hl. m. Prahy - 2019* [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-hl-m-prahy-2019>

ČSÚ – *Statistický bulletin - Hl. m. Praha - 1. čtvrtletí 2020* [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticky-bulletin-hl-m-praha-1-ctvrtleti-2020>

ČSÚ – Veřejná databáze – Obyvatelstvo [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=30845>

ČSÚ – Ženy a muži v hlavním městě Praze 2018 [online]. 2019. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91606749/330238.pdf/27dcde6a-b0b1-4988-bd70-2fe176a2760a?version=1.9>

Eurostat – Data database [online]. 2020. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=met_gind3

Eurostat – Marriage indicators 2009 – 2018 [online]. 2020. (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_nind&lang=en

Čmolíková Cozlová K., Fialová E., Skálová H., Wichterlová L.. *Práce a soukromí v rovnováze: jak na to?* [online]. Gender Studies, 2017 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.tojеровnost.cz/images/analyzy/metodika_sladovani.pdf

DUBSKÁ D., *Analýza vybraných demografických aspektů správních obvodů a městských částí hlavního města Prahy v letech 2011-2018* [interní dokument projektu Krajská rodinná politika]. 2020.

DUBSKÁ D., *Demografická situace rodin v Praze* [interní dokument projektu Krajská rodinná politika]. 2020.

Hartl P., 1997. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. Praha: Sociologické nakladatelství

CHRTKOVÁ J., 6. setkání regionální platformy Praha – Hlavní zjištění z mapování potřeb ÚMČ v oblasti rodinné politiky v návaznosti na programové prohlášení Rady hl. m. Prahy a další zjištění z mapování potřeb ÚMČ hl. m. Prahy v oblasti rodinné politiky [interní dokument projektu Krajská rodinná politika]. 2019.

CHRTKOVÁ J., DRNKOVÁ JAČKOVÁ K. *Projekt Krajská rodinná politika*. 2020. Fórum sociální politiky č. 3/2020, s. 43-44.

Kalvach Z. a kolektiv. *Podpora rozvoje komunitního systému integrovaných podpůrných služeb*. 2014. [online]. Dostupné z: <https://www.dustojnestarnuti.cz/res/archive/000157.pdf>

Kolektiv autorů. 1993. *Encyklopedický slovník*. Praha: Odeon. ISBN 80-207-0438-8

Koncepce prorodinné politiky MČ Praha 18 na období 2017-2022 [online]. 2017. Úřad MČ Praha 18 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.letnany.cz/assets/File.ashx?id_org=80152&id_dokumenty=47701

Koncepce prorodinné a proseniorské politiky MČ Praha 22 pro období 2018–2021 [online]. 2018. Úřad MČ Praha 22 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.praha22.cz/e_download.php?file=data/editor/139cs_12.pdf&original=koncepce_prorodinne_politiky_2018.pdf

Koncepce rodinné politiky [online]. MPSV, 2017 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Koncepce_rodinne_politiky.pdf/5d1efd93-3932-e2df-2da3-da30d5fa8253

Koncepce rodinné politiky hlavního města Prahy 2009–2010 [online]. MHMP, 2009 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://socialni.praha.eu/jnp/cz/rodina/rodinna_politika/koncepce_rodinne_politiky/index.html

Koncepce rodinné politiky – Městská část Praha 7 [online]. Úřad MČ Praha 7, 2018 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.praha7.cz/wp-content/uploads/2018/06/Koncepce-rodinn%C3%A9-politiky.pdf>

Koncepce rodinné politiky pro městskou část Praha 13 na období 2018–2024 [online]. Úřad MČ Praha 13, 2018 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.praha13.cz/file/trm1/Koncepce-rodinne-politiky-pro-mestkou-cast-Praha-13-na-obdobi-2018-2024.pdf>

Linhart, J., Petrusek, M., Vodáková, A., Maříková, Hana. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5

Matoušek, O. 2015. *Pouto mezi dospělými partnery*. In Matoušek, O. a kol. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, s. 13-18.

Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni [online]. MPSV, 2019 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/cs/dokumenty-ke-stazeni/dokumenty-ke-stazeni-3/dokumenty-ke-stazeni-4>

Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni - zkrácená verze [online]. MPSV, 2020 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/cs/dokumenty-ke-stazeni/dokumenty-ke-stazeni-3/dokumenty-ke-stazeni-8>

MUTLOVÁ O. *Neformální péče v rodině – sociodemografické charakteristiky pečujících osob*. 2013. *Data a výzkum - SDA Info*, Vol. 7, No. 2. S. 107-123.

Národní koncepce podpory rodin s dětmi [online]. MPSV, 2008 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Narodni_koncepce_podpory_rodin_s_detmi.pdf/be17dc8c-8441-952e-ef13e13486fba929

Národní koncepce rodinné politiky [online]. MPSV, 2005 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/372765/koncepce_rodina.pdf/e94cc331-74ad-b2cb-28fc-0b245438e95b

Národní strategie ochrany práv dětí [online]. MPSV, 2012 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/NSOPD.pdf/bb0782db-dabb-4710-0689-ec3bf0b7dca5>

Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016–2025 [online]. MPSV, 2015 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/NSRSS.pdf/bca93363-6f0b-52ab-a178-4852b75dab6f>

Návrh politiky na podporu neformálních pečovatelů [online]. FDV, 2015 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.nepe.cz/nepe1.php>

Obecně závazná vyhláška č. 55/2000 Sb. hl. m. Prahy, kterou se vydává Statut hlavního města Prahy [online]. MHMP, 2000 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://www.praha.eu/public/8/9f/4e/1282873_194272_Statut_v_uplnem_zneni_k_1._2._2012.pdf

Pečující osoby a neformální péče (Národní strategie rozvoje sociálních služeb 2016-2025) [online]. Revue pro sociální politiku a výzkum, 2017 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://socialnipolitika.eu/2017/04/pecujici-osoby-a-neformalni-pecce-narodni-strategie-rozvoje-socialnich-sluzeb-2016-2025/#_ftn6

Plán rozvoje sociálních služeb na území HMP pro období 2019-2021 (3. aktualizace) [online]. MHMP, 2020 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://socialni.praha.eu/jnp/cz/komunitni_planovani/strednedoby_plan_rozvoje_socialnich_sluzeb/index.html

Podkladová studie o situaci rodin v hlavním městě Praze, o životních podmínkách a potřebách rodin a možnostech jejich uspokojování [online]. VÚPSV, 2008 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/Do_1506.pdf

Portál pro sociální oblast Prahy [online]. MHMP (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://socialni.praha.eu/jnp/cz/rodina/rodinna_politika/index.html

Portál pro sociální oblast Prahy - Vyhlášení Programů v oblasti rodinné politiky pro rok 2020 [online]. MHMP (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://socialni.praha.eu/jnp/cz/financovani_socialni_oblasti/granty_hmp/grantove_rizeni_pro_rok_2020/index.html#item-3026550

Portál pro sociální oblast Prahy - Vyhlášení Programů v oblasti rodinné politiky pro rok 2020 – Výsledky grantového řízení [online]. MHMP (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://socialni.praha.eu/jnp/cz/financovani_socialni_oblasti/granty_hmp/grantove_rizeni_pro_rok_2020/index.html#item-3026550

Postoje českých občanů k manželství a rodině [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2017 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/2164-postoje-ceskych-obcanu-k-manzelstvi-a-rodine-unor-2017>

Programové prohlášení Pirátské strany, hnutí Praha sobě a koalice TOP 09 a Starostové a nezávislí ve spolupráci s KDU-ČSL [online]. MHMP, 2018 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.praha.eu/file/2892031/programove_prohlaseni.pdf

Sborník dobré praxe rodinné politiky v krajích [online]. MPSV, 2019 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/cs/dokumenty-ke-stazeni/dokumenty-ke-stazeni-3/dokumenty-ke-stazeni-5>

Sousedské vztahy – závěrečná zpráva [online]. IPSOS, 2019 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/zivot_v_praze/zivotni_prostredi/praha_podpori_sousedske_akce_v_pilotnim.html

Strategický plán hlavního města Prahy – Návrhová část – aktualizace 2016 [online]. IPR, 2016 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.iprpraha.cz/clanek/83/co-je-strategicky-plan>

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na území HMP pro období 2019-2021 (aktualizace 2020) [online]. MHMP, 2020 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: http://socialni.praha.eu/jnp/cz/komunitni_planovani/strednedoby_plan_rozvoje_socialnich_sluzeb/index.html

Výstupní analytická zpráva o současné situaci a potřebách pečujících osob a bariérách pro poskytování neformální péče v ČR [online]. FDV, 2015 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.nepe.cz/nepe1.php>

Younghusband E., 1964. *Social work and social change*. London: George Allen and Unwin

Závěrečná zpráva ze sociologického výzkumu – Sladování pracovního, osobního a rodinného života na ministerstvech ČR [online]. Veřejný ochránce práv, 2017 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/101-2017-DIS-JKV-vyzkumna_zprava.pdf

Zpráva o rodině [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2017 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zprava_o_rodine_2017.pdf/9c2b6076-0398-f23c-e517-d63e57d6b2e5

Zpráva o rodině 2020 [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2020 (cit. 30. 6. 2020). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>